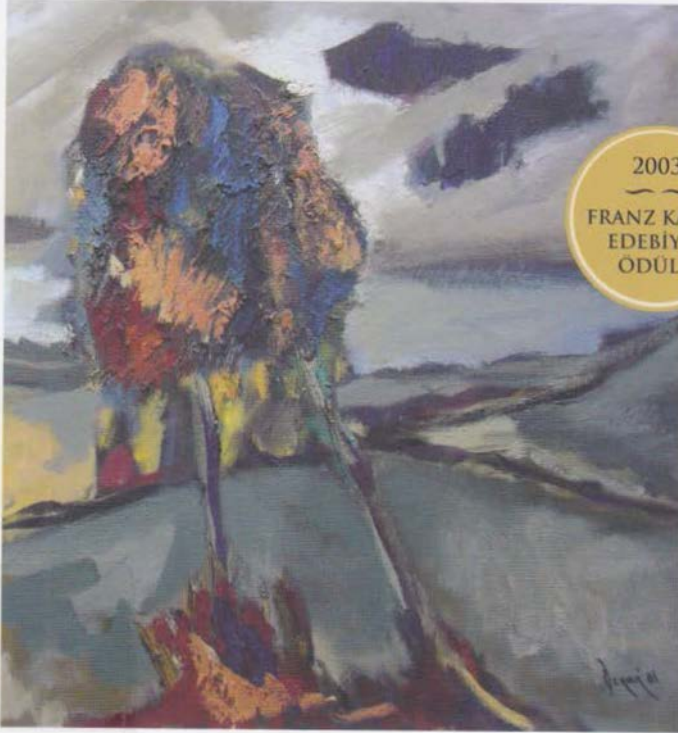

PÉTER NÁDAS

ÖLÜMLE
BAŞ BAŞA

ÖYKÜ

2003
FRANZ KAFKA
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

Çeviri: GÜN BENDERLİ

❤
CAN

*Thomas Mann, Robert Musil
ve James Joyce'la karşılaştırılan
Péter Nádas, sadece Macar
edebiyatının değil, dünya
edebiyatının en önemli
yazarlarından biri kabul ediliyor.*

Péter Nádas, sıradan insanların sıradışı yaşamlarının yazarıdır. Yaşama mücadelesi veren, yoksul, kimi değerlerinden kopmamış kimi içindeki bastırılmamış faşizan duygularını ilk çatlakta ortaya çıkaran insanlar...

Yer yer yaşama bir çocuğun gözünden bakar yazar; büyüklerin anlaşılmaz dünyasına özenerek masumiyetini kaybeden çocuklar da vardır bu öykülerde, hâlâ kendisini koruyabilenler de... Ortak yaraları ihmal edilmeleridir. Kimse –anne babaları dahil– gözlerine bakmaz onlarla konuşurken...

Yaşamla ölüm iç içedir Nádas kitaplarında... Kendisi de yaşamın kıyısından dönmüş, ölümün soluğunu ensesinde hissetmiş, hatta "Ölümlü Baş Başa"da yaşadıklarını öyküleştirmiştir.

Zihnim, aslında hazin bir yok oluş olarak anlaşılması gerekeni olağanüstü bir tepkiselikle değerlendiriyor, çünkü artık başkalarının deneyimiyle kıyaslama imkânı yok. Bu dünyevi bir şey olamaz, ben bu harikuladeliği hissetmek için bir şey yapmadım ki, oysa başkalarıyla paylaştığım fiziksel varlığım hep bunu arzulamış, hiçbir zaman da başaramamıştım. Bu son deneyimi hiç kimseye paylaşamayacağımı bilmek bana çok eğlenceli geldi. Demek ki yaşamım, neyin yakınına sokulmam gerektiğini hissettiğim birkaç şanslı andan ibaretmiş.

Kapak resmi: ÖZGÜN YILANCI OĞLU

15 TL
KDV DAHİL

ISBN 978-975-07-1591-4

9 789750 715914

PÉTER NÁDAS

ÖLÜMLE
BAŞ BAŞA

Bu kitapta Péter Nádas'ın, "A biblia", "A kertész." "A bárány" ve "Saját halái" adlı öyküleri bir araya getirilmiştir.

A biblia: © 1962, Péter Nádas

A kertész: © 1964, Péter Nádas

A bárány: © 1966, Rowohlt Verlag

Saját halái: © 2002, Steidl Verlag

© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Llepman AG aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2013

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çel em Design

Kapak resmi: Öz gün Yılancioğlu

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1591-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2. 34430 Gala tasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

ya yinevi@canyayinlari.com

PÉTER NÁDAS
ÖLÜMLE
BAŞ BAŞA

ÖYKÜ

Macarca aslından çeviren

Gün Benderli

PÉTER NÁDAS, 1942 yılında Budapeşte'de doğdu. Çağdaş Macar edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan yazar, 1961-1963 arasında gazetecilik ve fotoğrafçılık öğrenimi yaptı. 1965'ten 1969'a kadar Budapeşte'de yayımlanan *Pest Megyei Hirlap* dergisinde muhabir olarak çalıştı, aynı zamanda oyun yazarlığı ve fotoğrafçılık uğraşlarını da sürdürdü. Ülkesinde Széchenyi Edebiyat ve Sanat Akademisi; Almanya'da Berlin Sanat Akademisi üyeliklerine seçilen Nádas, 1998'de Macar Dijital Edebiyat Akademisi'nin kurucuları arasında yer aldı. Péter Nádas'ın öykülerinin yanı sıra, "Bir Aile Öyküsünün Sonu" (1977), "Anılar Kitabı" (1986) ve "Paralel Öyküler" (2005) adlı üç romanı var.

GÜN BENDERLİ (TOGAY), 1930 yılında İstanbul'da doğdu. Paris'te aldığı Hukuk öğrenimini yarıda bırakarak Macaristan'a gitti. İlk olarak Imre Madách'ın hemen hemen tüm dünya dillerine çevrilmiş *İnsanın Trajedisi* adlı manzum eserini Türkçeye çevirdi. Macaristan'da yayımlanan ilk kapsamlı Macarca-Türkçe sözlüğü hazırlayan dört kişilik ekipte yer aldı. Aynı ekiple yapılan Türkçe-Macarca sözlük ise 2010 yılı başında tamamlandı, basılmayı bekliyor. *Su Başında Durmuşuz* adlı anı kitabı 2003 yılında yayımlandı. Diğer çevirileri: Imre Madach (*İnsanın Trajedisi*), György Dragomán (*Beyaz Şah*), Péter Nádas (*En Güzel Macar Masalları*), Krisztián Greccsó (*Hoş geldin / Klein Güncesi*), Imre Kertész (*Dosya K*).

İçindekiler

Kutsal Kitap	11
Bahçivan	77
Kuzu	99
Ölümlle Baş Başa	153

KUTSAL KİTAP

*No innate principles.*¹
(LOCKE. XVII. yüzyıl)

1

Zor açılıp kapanan koskoca demir bahçe kapısının her hareketinde, yılların pasıyla ek yerleri eriyip gevşemiş süs güllerinin, cicili bicili akantus yapraklarının, sarıkan süslemelerin birbirine çarpmasından çıkan ses cücunası uzun uzun sakin bahçede yankılanır, tek katlı villanın kabartma alçı süslemeli duvarlarına çarpar geri dönerdi.

Villa, gösterişli görünümünün gururuyla sere serpe bahçeye uzanmıştı ama mimarı, eseriyle böbürlenmeyi kendine ve villada oturanlara saklayacak, dışarıya sergilemeyecek kadar basiretli olduğundan sokağa bakan cephe, inanılmaz bir ustalıklı kalın gövdeli çam ağaçlarının, süs bitkilerinin, kayalıklı bahçelerin arasına gizlenmişti. Hafifçe öne çıkan teras ve parmaklıklar arasına sıkıştırılmış kış-

1. (İng.) Hiçbir ilke doğuştan var olmaz.

lık bahçe, şehrin sisler içinde yüzen silüetine bakıyordu.

Villanın, boyutları yabancı olduğu bir yaşam biçimini yansıtan altı odasını, şirdeki dairemizden sonra yadırgamış, mermer zeminli giriş holüne ve neredeyse salon denecek kadar büyük, mavi fayanslı banyosuna şaşmıştık. Mobilyalarımız kocaman duvarlar arasında kayboluverdi, altı oda bir türlü ısıtılamıyordu, şaşkınlıkla karışık sevincimizden zaman geçtikçe geriye kala kala öfke kaldı. Sonunda anneler villanın iki odasını, başka bir ailenin oturabilmesi için belediyeye geri verdiler.

Yanımıza genç bir çift taşındı. Aylar geçtiği halde karşılaşmadık bile, bahçe o kadar büyüktü.

Gün boyu boş boş dolaşırdım. Bazen gizlice sigara içer, arada bir de şezlongu dışarıya çıkarıp kitap okurdum. Şimdi o günleri düşünürken dayanılmaz bir iç sıkıntısı geliyor aklıma.

Sıkıntıdan patlar, dolanıp dururdum; günlerime kendime göre bir düzen koymuştum. Okuldan dönünce yemeğimi yer, sonra bahçeye çıkıp peşimde kısa tüylü fox terrier köpeğim, elimdeki değneği, bacağıma vura vura, çiçek tarhları arasında kasılarak dolaşırdım.

Bahçeyi birkaç kere turladıktan sonra, gezintimi bitirip kıyafetimi değiştirir, üstüme eski bir eşofman geçirip tekrar dışarıya fırlardım. Köpeğim Meta, arka ayaklarını altına alıp kapı önünde oturmuş, kuyruğunu sevinçle yere çarparak "boğa güreşi"ni beklerdi.

Elimdeki kırmızı bezi sallayarak koşmaya başladım. Meta arkamdan atlar, yakalar, çekiştirirdi; bezi başının üstünde sallayıp çevirince çılına döner, hırlar, havlardı, yakalayınca bu sefer ben çekerdim, dişlerini geçirir bırakmazdı, zorla çekip alır, çimlerin üzerinde koşmaya başladım, köpek de peşimden, sonunda beni yakalar yere yıkartı, çimlerin üzerinde yuvarlanırdık, dişlerini bileğime geçirip havlar, bezi yakalayıp kaçardı... Her

gün, gülmekten ve koşmaktan böğrüne sancı girene kadar böyle sürüp giderdi bu oyun.

Meta bazen oyunun kurallarını unuttur, işi ciddiye alır, hırlar, dişlerini gösterir, ağzını korkunç pembe dişlerini, lekeli damağını göreceğim kadar açar, kötü sesler çıkararak korkuturdu beni.

Korku beni daha da coştururdu. Ben de hıznırlığımdan vazgeçmezdim. Bir keresinde fena saldırmıştı bana.

Bez dişlerine takıldı, ben bezi tutup yukarıya doğru çekince acısından uludu. Bedenini iyice gerip kurtardı kendini. Ağzında bir parça kırmızı bez kaldı. Birden dişlerini bacağıma geçirdi. Dakikalarca kendime gelemedim. Acıdan değil korkudan, bacağımdaki sadece ufak bir sıyrıktı. Yanı başımda çimlere bırakılmış bir çapa duruyordu. Yavaşça ve yaptığımı gayet iyi bilerck çapayı elime aldım. Meta yalvaran gözlerle yere yapıştı. Başladım vurmaya. Gövdesinden kan fışkırdı. İlk darbeleri yerken inliyordu, sonra gözlerini kapadı, derisinin, etinin çapanın keskin ağzıyla yarılmasına sessizce dayandı.

Birden tiksindim. Eğer tiksinseneydim bilmem içimdeki intikam hissi ve kuvvetim beni nereye kadar götürürdü. Bıraktım.

Günlerce görünmedi. Cumartesi öğleden sonra babam saman yığınının altında bulmuş. Çekip çıkarmış, eve getirdi.

Gözleri korkudan parlıyor, gövdesi cayır cayır yanıyordu, yaralarına samanlar yapışmış, kanı tüylerinde kurumuştı. Güçlkle nefes alıyor, dilini sarkıtmış suratını yalıyordu.

Annem köpeği yıkadı, yaralarını sardı, su verdi, sonra babamla aralarında konuştular, "Kimdi acaba köpeği bu kadar hırpalayan? Mutlaka bir yerden piliç çalmıştır..." Hiç sesimi çıkarmadım.

Ertesi sabah banyoya giderken az kalsın Meta'nın

kaskatı kesilmiş bedenine çarpıyordum. Kapıya kadar sürüklenmiş kendimi, belki de dışarıda, açık havada ölmek istemişti... Trajik bir surat takınarak annemlerin odasına gittim. Daha kalkmamışlardı. Günlerden pazardı.

"Ölmüş," dedim ve o an ağlamaya başladım. Annemin yanına sokuldum; ama başımı, okşamarından kurtardım. Teselliye ihtiyacım yoktu.

2

Günlerce kendime bir yer bulamadım. Sonra tavan arasına çıkıp yeni hazineler keşfettim. Sandıklar dolusu eski mektuplar, fotoğraflar, gazeteler –villanın eski sahibi toprak beyinin kalıtıydı–. Toz içinde kalmış yazıları karıştırdım, ince, güzel harflerle yazılmış uzun mektupları keyifle okudum. Akşam ziyafetlerini, hizmetçileri, aşkları, modaları, atları, deniz kıyılarını anlatan satırları yutarak tavan arasının tozlu kırıntıları arasında saatlerce oturdum.

Şık giyimli zarif beylerin ve hanımların dev gemilerin güvertelerinde, Mısır'da piramitlerin altında, deve sırtlarında, Roma'da sütunların arasında, Venedik'te gondollarda çekilmiş fotoğraflarına baktım.

Tavan arasının daracık pencerelerinden altın renkli bir toz bulutu demet gibi uzanırdı. Bazen aşağıdaki dünyadan çılgınlığa benzer bir ses ve şehrin süreğen, monoton gürültüsü bana kadar gelse de bunlara o kadar alışıkтым ki farkına bile varmazdım.

Kimi mektuplar beni hayal âlemine sürüklerdi. Bir at üstünde düşünürdüm kendimi, yetişkin biri olarak değil, çocuk olarak, dimdik, elimde kamçı. Ya da büyük bir mermer salonda, Mozart gibi piyanonun önünde oturmuşum, kanatlı kapılarda kırmızı kadife perdeler, siyah-beyaz kıyafetli hizmetçi kız gelen tebrik mektuplarını bir tepsi içinde getiriyor.

Bir gün yine tavan arasında tarifsiz bir tembellik içinde başımı kirişe dayamış hayal kuruyordum ki altın yaldızlı tozlar arasından bir kadın sesi çınladı. Ses bahçenin sonundan, tenis kortu tarafından geliyordu:

"Évaaa! Çık artık sudan!.."

Pencereye yanaştım; ama ağaçların yapraklarından komşu bahçe görülüyordu. Éva da artık sudan çıkmış olmalıydı ki ses kesilmişti.

İsmi meraklandırdı beni.

Hazinelerimi sandığa doldurup aşağıya, eve koştum. Öğleden sonralarının bu erken saatlerinde bizim evde derin bir sessizlik hüküm sürerdi. Anneannem, dedem en dipteki odalarında istirahata çekilmiş olurlardı.

Dedem, *Népszava* gazetesine aboneydi, ta çıraklık döneminden beri bu gazeteyi almış. Fakat işi, gözlerini fena halde bozduğundan artık büyük harfleri bile seçemiyordu. On yıldır her gün gazeteyi ona anneannem okuyordu. Pencerenin önüne oturur, metal çerçeveli gözlüğünü gözüne takar, sözcükler ağzından süratle ve tekdüze bir sesle dökülmeye başlardı. Anneannemin o monoton sesini dinleyebilmek için dedemin herhalde sonsuz bir sabra ya da tevekküle ihtiyacı olmalıydı. Dedem, anneannemin ağzından dökülen bu sütbeyaz, bulanık yığından esas olanı her zaman çıkarabilirken anneannem hava durumundan başka hiçbir şeyi aklında tutamazdı. Onu da bacalarının ve belinin hava değişimini Meteoroloji Enstitüsü'nden daha doğru olarak bildirdiğini iddia ettiği için.

Öğleden sonraları her şey benimdi. Zaman ve mekân! Çekmeceleri canımın istediği gibi karıştırır, benden sakladıkları kitapları okurdum.

Éva adını duyup da tavan arasından inince doğru babamın gardırobuna gittim, bir kravat baktım kendime. Bir buluşmaya kravatsız gitmeyi hayal bile edemiyordum.

Tenis kortuna doğru koşmaya başladım. Korta yaklařtıķa adımlarımı yavaşlattım. Ėva'yı hayal ettim. Üstünde pembe tlden bir elbise, cline beyaz şemsiye, başında hasır şapka, havuzun kenarında mağrur bir cdayla geziniyor, aynen kızlar iēin yazılan romanlardaki resimlerde olduğu gibi. Bu bekleyiş kalbimin atışlarını hızlandırdı.

Bahēeyi ēevreleyen ēite gürültü etmeden yaklaştım, leylak ađaēlarının dalları arasından komşu tarafa baktım ama kimseyi göremedim. Büyük bahēenin tam ortasında, kayalarla bezenmiş yerde, cephesini gneēe vermiş baştan aşağı cam bir villa görünüyordu. Daha aşağıda doğal taşlardan yapılmış bir havuz, hemen yanında da iēinde nilferlerin yüzdüğü daha küçük bir havuz vardı.

Uzun süre ēalıların arasına saklanarak oturdum. Hiēbir kıpırtı olmadı. Bu durum beni daha da büyüledi. Bu sefer Ėva'yı panjurlu pencereleri olan bir odada oturmuş piyano ēalarken hayal ettim. Piyano sesi duyulmuyordu ama bu, hayal gücümü bozmadı. Uzun zaman oturdum, nihayet evin arkasından tok bir kız sesi yükseldi.

"Geh, geh, bili, bili..." sesin arkasından, avucunda mısır taneleriyle kız göründü, ardından da badi badi koşuşan aē kazlar.

Giderek yaklaşıyordu ēit parmaklığa. Arada bir aralarına bir-iki mısır tansı atarak hayvanları kışkırtıyordu, kazlar tışlıyor, sonra gene kızın arkasından gitmeye devam ediyorlardı.

Kızın -Ėva olabileēini düşünmemiştim bile- stnce küçük gelen etekliği incecik bacaklarını rtemiyordu, yalınayaktı. Gizlendiğim yerin ēok yakınında durup nihayet avucunda tuttuğu mısırları kazlara serpti. O zamana kadar korkum da geētiđinden seslendim:

"Hey!"

Arkaya döndü. onu şaşırtacağımı sanmıştım; ama in-

cecik yüzünde gördüğüm, şaşkınlıktan çok düşmanlıktı.

"Ne istiyorsun?" dedi.

"Hiiç!"

"O halde neden bakıyorsun?"

"Yasak mı?"

"Aptal!" dedi ve kazlara döndü. Biraz bozuldum, fakat yerimden kıpırdamadım. Hayvanlara bakıyormuş gibi yapıyor, yan gözle beni izliyordu, birden bağırdı:

"Hâlâ burada mısınız?"

Biraz çekinerek, "Buradayım!" dedim. Evc doğru yürümeye başlamıştı, başını bile çevirmeden, "O halde ben gidiyorum!" dedi.

Elimde olmadan, yalvarırcasına ağzımdan döküldü:

"Gitme!"

Durdu, bana döndü.

"Peki!" dedi.

Birden cesaret buldum:

"Yaklaşsana!"

"Neden?"

"Konuşalım."

Yanıt vermedi, bana doğru yürümeye başladı. Hâlâ çitin dibinde duruyordum.

"Otursana!"

Oturdu. Eteğini bacakları arasına sıkıştırdı ve bana baktı. Bu hareketi beni yine ürküttü. Bir gözlerine, bir sıkıca kavuşturduğu bacaklarına bakıp duruyordum. Koyu kahverengi, yumuşak gözleri vardı.

"Arkadaş olalım..."

"Aptal," dedi yine, "ben kızım, seninle arkadaş olamam."

Yanıtı beni şaşırttı. Hiçbir şey söyleyemedim. Hem hakkı varmış gibi geldi hem tartışmak istedim. Sürekli bana bakıyordu. İkimiz de susuyorduk. Sonra ayağa kalktı, eteğini silkeledi, yumuşak ve samimi bir sesle, sanki

uzun zamandır tanışıyor muyuz gibi, "Görüşürüz!" dedi.

İsterdim "gitme, kal" demeyi ama o kadar kendinden emin adımlarla uzaklaştı ki cesaret edemedim.

3

Evimizin bütün odaları gibi giriş holü de hem çok farklı hem son derece büyüktü. Mermerden yapılmış yarım sütunlar holü ikiye bölüyordu. Giriş kapısından sol tarafa doğru üç oda ve oda gibi içine girilebilen gömme dolap vardı, duvara dayalı yarım sütunların bulunduğu sağ taraf ise bir daire biçiminde genişliyordu, bir yanında yere kadar inen kocaman pencereler vardı, diğer yanında ise tavan arasına çıkan kahverengiye boyalı merdiven. Mutfak, kiler ve hizmetçi odası da bu taraftan açılıyordu. Tavan arasına çıkan merdivenin yanında muşamba örtülü bir masa ve etrafında beş sandalye vardı. Yemeklerimizi burada yiyorduk.

Annemler eve geç gelirlerdi. Arabanın kapısının çarptığını duyduğumda saat sekiz ya da dokuz olurdu, sonra bahçe kapısı acı acı gıcırdardı ve hafif inişli bahçe yolunda annemin küçük adımlarının çıkardığı sesleri duyar, kapıyı açmaya koşardım. Beni öper, sonra ellerini yıkardı; anneannem akşam yemeğini ısıtırken biz oturma odasına geçerdik. Annem çorap tamir eder, yahut örgü örür, ben de ona o gün yaptıklarımı, okulda neler olduğunu anlatırdım. Annem daima babamdan önce eve gelir; ama mutlaka yemeğe babamı beklerdi.

İkinci kapı çarpışını duyana kadar yarım saat bazen bir saat beklerdik. Önce arabanın kapısının sesi duyulurdu, sonra bahçe kapısının. Bahçenin beton yolunda yine ayak sesleri yükselirdi; ama bu kez biraz tutuk ve kararsız değil, aceleci ve kararlı sesler. Kapıyı açmaya annem giderdi, ben oturma odasıyla hol arasında durur dikkatle

onlara bakar, yarı karanlıkta öpüşen ağızlarını seçmeye çalışırdım. (Buluşmaları ve genellikle ilişkileri beni çok ilgilendirirdi.) Sonra babam bej çantasını, portmantonun altına koyar, banyoya geçerdi. Arada eliyle başımı okşar, uzaktan bana bakar ve her akşam aynı soruyu sorardı:

“N’aber evlat? Okul nasıl gidiyor?”

Ama hiçbir zaman yanıtı beklemezdi. Bekleyemezdi de zaten, çünkü ellerini yıkar, sonra da yüzünü musluktan akan suyun altına tutar ve bu arada annemle konuşurdu. Hiç alınmazdım, o kadar alışmışım ki böyle olmasına, babamdan daha fazlasını da beklemezdim zaten. Birbirimizi tanıdık tanıyalı (konuşmaya başladığımdan beri) ilgisi, yanıtız bırakılan bu cümleden, “N’aber evlat”tan öteye geçmemişti. Baba-oğul ilişkisi hakkında bundan fazlasını bilmiyordum.

Ondan sonra akşamları pek ağzımı açmazdım. Onlar işten, politikadan, iş arkadaşlarından konuşurlardı, hem de orada yokmuşum gibi, açık açık. Ben de, söylediklerinden anlam çıkarmaya, tanıdığım insanları kafamda birleştirerek, ayırarak, hiç soru sormadan her şeyi anlamaya çalışırdım. Bu konuşmalara böylece sessizce katılabilmek bayağı hoşuma gidiyordu. Sekreterlerden, başkanlardan, bakanlardan, başbakanlardan söz ediliyordu çünkü.

Bazen tavan arasına açılan yerde oturur, nasıl yemek yediklerini seyredirdim. Yemek yerken de konuşurlardı. Babam arada bir kaşığı bırakır, yemeği unutup sinirli bir sesle mcçhul biriyle tartışmaya başlardı. O zamanlar annem hoşgörölü bir gülümsemeye ona bakar, babam da toparlanır yemeğine devam ederdi.

Anneannem de orada durur bulaşıkları yıkayabilmek için yemeklerini bitirmelerini beklerdi. Arada söylenirdi, bakkalda artık kuru fasulye de yokmuş, etin nasıl olduğunu bile unutmuşlar, ekmekte undan çok patates

varmış, keserken ufalanıyormuş... Söylemek istediklerini bir bir sıralayıp dururken annemlerin dikkat bile etmemeleri, onu hiç rahatsız etmezdi.

Anneannem kısa boylu ve şişmandı. Çalışmaya alışkın olduğu için hiç şikâyet etmeyen, ağır gövdesini yıllar geçtikçe daha çok zorlanarak, nefesi daralarak taşıyan yaşlı bir kadındı. Temizlik yaparken belini ovuşturur, yerden bir şey kaldırması gerektiğinde dualar okuyarak eğilirdi. Kızıyla müthiş iftihar ediyordu. Arabaya o da oturduğu zamanlar kızının kim olduğunu, annesini de arabayla götürdüğünü herkesin görmesi için yüzünü cama yapıştırırdı.

Anneannem hizmetçilik yaparmış. Saat tamircisi dedemle Müsteşar Bey'in müzikli, resimli saatini tamir ettiği zaman tanışmış. Dedemin kazancı iyi olduğu için anneannemi çalıştırmamış.

Anneannem bana sık sık genç kızlık dönemini anlatırdı. Müsteşar Beylere sövüp sayar, ama sonunda hep, "Doğrusu kibar insanlardı," diye bitirirdi sözlerini.

Buda'ya taşındık taşınalı canı sıkılıyor, konuşacak kimse bulamıyordu. Onun için saatlerce bakkalda oyalanmayı âdet edinmişti; varisli, ağırlı bacaklarına aldırmadan gerekli gereksiz her şey için kuyrukta dururdu. Bu tutkusunu gizlemek için iki yumurta alsın, bir şey bulabilmek için ne kadar didinmek gerekiyor, diye saatlerce yakınırdı. Önüne gelene annemden bahsedirdi; ama annemin ne yaptığını pek bilmediğinden kendisi birtakım hikâyeler uydurur, sonra kendi uydurdıklarına kendisi inanırdı.

Anneannem yemeği getirdi sofraya: galeta ununa bulanıp kızartılmış karalahana (et yerine) ve patates.

Annem çorba tabaklarını uzattı.

"Şehirde bakayın, belki et bulunur," dedi.

"Üç kilo al," dedi anneannem, "kavururum, bozul-

maz o zaman." Elinde tabaklar, çıktı. Annem seslendi ardından.

"Anne! Oturun biraz, size birşey söylemek istiyorum."

Anneannem hemen geri geldi, elindeki tabakları masaya koydu.

"Géza ile konuştuk, eve birini tutacağız. Bu evin işi size çok geliyor artık."

"Olur mu öyle şey? Ben yapıyorum!"

Anneannemin bu itirazında onu düşünmelerinin sevinci, eve birinin gelecek olmasının kıskançlığı, şikâyet edecek nedeni kalmayacağını korkusu, hâlâ her işi yapabilmenin gururu ve kendisi buradayken boşuna para harcamanın gereksizliği duygusu vardı.

"Kesinlikle olmaz! Kız yarın gelecek, bu kadar!"

Babam tartışmayı daha başından kesmek için biraz sinirli konuşmuştu. Anneannem hemen yumuşadı:

"Peki! O zaman yarın küçük odayı temizler hazır ederim."

"Kız temizler. Sizin çalışmanıza gerek yok artık."

Anneannem biraz şaşırıldı. Vaziyeti şöyle bir tarttıktan sonra sordu:

"Güvenilir biri mi bari?"

"Anneciğim, neden güvenilir olmasın ki, köylü kızı. İş yerinden bir arkadaşım tavsiye etti."

"Genç mi?"

"On yedi yaşında."

"Aa, onlarla insanın başı belaya girer!"

Ciddi görünüyordu anneannem.

"Ne belası?" babam sinirliydi, "dikkat ederiz, hiçbir bela olmaz! Yarın öğleden sonra gelecek. Biz eve gelmemiş olursak siz her şeyi gösterirsiniz ona."

"Elbette, ben onun için demedim, yani... Tabii gösteririm her şeyi... Ama işte gençlerle... Hep bir bela çıkar... Ben..."

Babamın susmasını emreden bakışlarını görünce devam etmedi.

"Hiçbir terslik olmayacak." Babam kendisini de yattırarak bir tonda söyledi bunları. "Biz de gelmeye çalışırız. Adı, Szidike Töth. Tamam mı?" Konuyu kapatarak yemeğini yemeye başladı.

Anneannem, gençlerle insanın başının belaya gireceğinden emin olduğunu, bu inancını kimsenin sarsamayacağına belli edercesine iç çekti; ama konuşmayı daha fazla uzatamayacağını anlayınca yerinden kalktı ve tabakları mutfağa götürdü.

Beni, "hadi uyumaya" diye odama gönderdiler. Yatağımı yaptım, elime bir kitap aldım; ama dikkatimi bir türlü okuduklarıma veremedim. Szidike'nin nasıl biri olacağını kafamda canlandırmaya çalıştım. Köylü kızımıymış. Ben köylü kızlarını sadece okuduğum kitaplardan tanıyordum. Lambamı söndürdüm, gözlerimi yumdum ama uyku tutmadı. Bildik seslere kulak verdim. Anneannemin ağır gövdesinin altında somya gıcırdadı, sonra bir iki kelime yakalayabildim, anneannem, dedeme annemi övüyordu, ne kadar iyi kalpliymiş, onu nasıl kolluyormuş. Dedemin söylediklerini duymadım. Çok alçak sesle konuştu.

Banyodan akan suyun sesi geliyordu. Küvetin olduğunu görür gibi oldum. Dökülen suyun sesi durmadan değişiyordu. Annemin banyoya girdiğini de duydum, tırnak fırçasını nasıl sabunluğa attığını da, hatta kurulanırken havlunun sesini de duyduğumu sandım, oysa duvarlar kalındı.

Anneannem sağa sola döndü durdu, bir şeyler mırıldandı, annem odalarının kapısını kapattı, alçak sesle konuşular, yavaş yavaş etrafımda dünya sessizleşti. Uzaklarda bir yerlerden köpek havlamaları geldi, şehirden de bir fabrika düdüğünün sesi.

Ertesi gün anneannemi beni kapıda bekler buldum. Ayakkabılarımı iyice silmemi, sonra da ortalığı dağıtmamamı söyledi. Üstünde annemin hediye ettiği, sadece bayram günleri giydiği siyah ipek elbise vardı. Hayretle yüzüne baktım.

Kapıların tokmakları pırıl pırıl parlıyordu, insanı rahatsız edecek kadar derli topluydu her yer.

Yemeğimi yerken acele ettirdi. Elbisesini kirletmek için tabakları dikkatli, özenli hareketlerle yıkadı. Sonra hiçbir zaman okumak niyetinde olmadığı bir kitabı eline alarak odama girdi ve pencerenin yanına oturdu. Gözlüklerini bile takmamıştı gözüne. Siyah elbisenin ve evdeki intizamın sırrını o zaman çözdüm. Oturduğu yerden sokak kapısı görünüyordu.

Bahçenin sonundaki çite koştum. Kız, küçük havuzun kenarına oturmuş, ayaklarıyla nilüferleri itiyordu. Çalılıarın arasına çömeldim. Ayak parmaklarını gererek açtı, bir pense gibi kullanarak aralarına çiçeklerden birinin sapını sıkıştırdı ve hızla çekti, çiçek havada uçup arkasında bir yere düştü. Ayağının yetiştiği yerdeki çiçeklerin hepsi tükeninceye kadar bu işi sürdürdü. Nasıl seslensem acaba, diye düşündüm. Sonra, "Versene bir tane!" dedim.

Duymamış gibi dönmedi bile; ama ayağını sudan çıkardı. Hiç beklemediği bir anda yakaladığımı anladım, bu fırsattan yararlanarak daha yüksek bir sesle tekrarladım.

"Versene bir tane!"

Bana döndü, yeni fark etmiş gibi yaptı.

"Aa, sen misin?" dedi, "Merhaba!"

Çiçekleri topladı, çitin yanına geldi, karşıma oturdu, çitin tellerinin arasından bana bir nilüfer sokuşturdu. Kalanları çekip çekip yolmaya başladı.

"Neden didikliyorsun çiçekleri?" diye sordum.

"Canım öyle istiyor."

"Vazoya koysana!"

"Biz vazoya çiçek koymayız!"

Küçümserce gülümsedim:

"Mutlaka yoktur vazunuz!"

"Var!"

"Peki, kız var mı sizde?"

Soruma çok şaşırdı.

"Ben varım ya!" dedi.

"Hayır, kız," dedim "büyükanne yerine yemek pişiren, temizlik yapan kız."

Burnunu kıvırdı, ukala bir edayla, "Yani hizmetçi!" dedi. "Hayır, yok, babam annemin çalışmasına izin vermiyor, her şeyi annem yapıyor."

"Benim annem çalışıyor. Araba geliyor onu almaya!"

"Babam için de araba geliyor! Hem... şey..." düşündü biraz, "Annemi de araba götürüyor eğer lazım olursa. Anladın mı?"

"Benim babam Bakanlıkta çalışıyor!"

"Benim babam da."

"Demek ikisi de eşit," dedim ama kız bununla yetinmedi.

"Benim babam daha büyük, çünkü evimiz de daha güzel."

Bunu kabul etmek zorunda kaldım ve bu durum bir önceki gün olduğu gibi beni sinirlendirdi.

"Éva sen misin?" dedim.

"Evet," dedi, "Tanışalım haydi! Olur mu?"

Parmaklarımızın ucuna basarak yükseldik, çitin parmaklıkları üstünden el sıkıştık. Avucu sertti, boyunun da benden bir hayli uzun olduğunu gördüm. Avucunu uzun zaman avucumda tuttum. Bu hoşuma gitti.

"Bırak!" dedi, "Bu parmaklık kolumu kesiyor."

Oturdum. Éva ayakta kaldı.

"Şimdi ben gidiyorum," dedi. "Yarın bizim tarafa geç, oynayalım!"

Davete sevindim, sıçradım olduğum yerde.

"Top da getiririm, olur mu?" dedim.

"Benim var topum ama getir istersen!"

Bahçe tarafından kapının çarptığını duydum.

"Gidiyorum," dedim ve koşarken arkama doğru bağırdım: "Görüşürüz!"

Éva arkamdan haykırdı: "Burada, parmaklıkta bekle!"

5

Anneannem biçimini hiç değiştirmeden pencercinin yanında dimdik oturmuş, kollarını uzatarak tuttuğu kitabı okuyordu. Odaya girer girmez, "Szidike?" dedim.

Suratını buruşturarak yüzüme baktı:

"Komşu hanımdan başka kimse gelmedi."

Canım sıkıldı, dışarı çıkıp bahçe kapısının yanına, parmaklığın dibine oturdum. İkinci güneşi ağaçların sokağı gölgeleyen dalları arasından kendine yol arıyor, boş caddeye ışık tutamları yağdırıyordu. Gizlendiğim yerden bakınca sokak, dişli tren¹ istasyonuna giden dönemece kadar boydan boya görünürdü. Buraya kadar gelen seslerden trenin istasyonda, şehirden yukarıya doğru çıkarken mi, yoksa yukarıdan aşağıya doğru inerken mi durduğunu ya da kalktığını anlardım. Bazen demir bahçe kapısının tepesine tırmanırdım, oradan daha da uzakları görürdüm, biri gelecek olursa hemen iner çalılar arasına saklanırdım.

Kız tek başına geldi. Altında kat kat iç etek olan bol bir etek giymişti, başörtüsünü çenesinin altına bağlamıştı,

1. Tasarımı Nikolaus Riggenbach tarafından yapılan ve 1871'de Budapeşte'de, Vicznau-Rig hat tırında çalışmaya başlayan Avrupa'nın ilk dişli treni.

elinde bir pazar filesi vardı. Filede herhalde –gazete kâğıtlarına sarılı– dürülmüş giysiler olmalıydı. Bahçeye baktı ama beni fark etmedi. Kapının önünde durdu. Oradan içeriye doğru baktı, evin numarasını aradı, sonra bluzunun göğsündeki düğmeleri açarak bumburuşuk bir kâğıt parçası çıkardı. Okurken dudakları oynadı. Bir kere daha evin numarasına baktı, hâlâ kararsızdı, geri çekildi. Elindeki torbayı yere koydu, başörtüsünü düzeltti. Demir kapının kolunu tutmaya bir türlü cesaret edemiyordu. Zili aradı. Sadece parmağının ucuyla dokunduğu halde ses hemen evde yankılanıverdi. Hiçbir hareket olmadı.

Anneannem neden kapıya gelmiyor ya da her zaman yaptığı gibi neden pencereden “kapı açık” diye seslenmiyor, anlayamadım.

Kız bir süre bekledi, sonra kapı kolunu denedi. Kapı gıcırtilar çıkararak açıldı. Seslerden ürktü, bu sefer yavaşça kapattı kapıyı. Sonra aşağıya doğru ağır ağır yürümeye başladı.

Yanımdan geçer geçmez hemen fırladım, evin arkasından dolaşarak verandanın penceresinden içeri girip odamın kapısına gittim. Anneannem hiç kıpırdamadan oturuyor, kitap okuyormuş gibi yapıyordu. Kız pencerenin önünde durdu ve selam verdi.

“İyi günler efendim. Ben Till’leri arıyordum.”

Anneannem başını kaldırıp baktı, yüzüne soğuk bir gülümseme kondurarak, “Gel kızım. Siz Szidike Tóth olacaksınız, gelin gelin. Hemen açıyorum kapıyı,” dedi ve zorlanarak kapıya yürüdü.

Bilmem neden, sevincimden kendimi yatağa atarak anneannemin sesine kulak kesildim.

“Koyun çşyalarınızı şuraya kızım. Yıkanın, dinlenin. Yorulmuşsunuzdur. Kolay buldunuz mu burasını? Size odanızı göstereyim. İşiniz bitince haber verin, kocamla, torunumla tanıştırayım sizi. Hadi gelin bakalım...”

Tanıştırılacağı mı duyunca korktum. Komodinin üzerinden hemen bir kitap aldım, rastgele açıp okumaya başladım. Kitaba dikkat ettiğim falan yoktu. Kapının açılıp Szidike ile anneannemin odama girmelerini beklemeye başladım. Sabrım kalmayınca yerimden fırlayıp hole koştum. Dedem de oradaydı. Gülerek Szidike'nin elini tuttu, isminden başka bir şey söylemedi. Sonra ben de kendimi tanıttım. Szidike memnun, gülüyordu, hatta başımı okşamak istediğini bile fark ettim, herhalde öfkeyle yüzüne bakmış olmalıyım ki yapmadı, sadece, "Adın Gyurka imiş. Benim kardeşimin adı da Gyuri," demekle yetindi.

Dördümüz holde dururken annemler de geldiler. Szidike'ye, "Hoş geldin," dediler. Babam âdeti üzere kısıdan kesti selamlaşma faslını ve bana yine, "N'aber evlat?" diyerek Szidike'nin gelmesiyle hayat tarzımızda hiçbir şey değişmeyeceğini ima etmiş oldu, çantasını portmantonun altına koyarak banyoya, ellerini yıkamaya gitti.

Anneannem anneme, "Ben göstereyim şimdi her şeyi!" dedi.

"Gerek yok anne! Siz odanıza gidin rahat rahat, ben gösteririm."

Anneannem istemeye istemeye Szidike'ye gülümsemi, sonra kırgın ve öfke dolu gözlerle anneme bakarak elini göğsünden aşağıya doğru elbisesinin üstünden kaydırды, omuz silkip odasına girdi.

6

Bahçeyi Szidike'ye gösterme işini bana verdiler. Bundan öylesine gururlandım ki duruşumu bile değiştirdim. Elime ince bir değnek alıp at kamçısıymış gibi bacaklarıma vurmaya başladım. Szidike bana "sen" diye hitap etti. Bu, gururumu incitti. İntikam almak için hayatta şimdiye kadar onunki gibi antika bir isim duymadığımı söyle-

dim. Ama umduğum etkiyi yapmadı. Szidike onların ailesinde her kıza Szidónia adı verildiğini, köylerinde bu ismin çok yaygın olduğunu anlattı.

Doğrusu ilişkimizin böyle olacağını hiç düşünmemiştim. Bir ara elimi tutmaya bile çalıştı. Ama bu denemesi başarısız kaldı, öne fırlayarak ufak kırmızı taşlı bahçe yolunda koşmaya başladım. O da peşimden koştu. Koşmaca oynamak istiyorum sandı anlaşılan. Buz gibi bakınca onu oyun arkadaşım saymadığımı çabuk kavradı.

Sonuçta acayip ve biraz tedirgin bir şekilde yan yana yürümeye başladık. Çiçek tarhlarını çok beğendi, vakti olursa nereye ne diyeceğini etraflıca anlattı. İlk ürküntüsü dışında özgüveni olan bir kız olduğunu gördüm. Onun hakkında kurduğum hayallere pek uygun düşmedi bu. Bahçe kapısının önündeki çekingенliğinin devam etmesini ve öyle hareket etmesini yeğlerdim.

Sebze bahçesine de baktı. Çiçek bahçesinden budanmış leylak ağaçlarıyla ayrılmış bu ufak toprak parçasını pek kullanmıyorduk. İlbaharda annemler bir tarafına bir-iki domates, biber fidesi dikmiş, bir tarafına da patates ekmişlerdi; ama yaz boyunca anladılar ki çapalamaya vakit bulsalar bile bu işin pek bir anlamı yok. Zira bizim taze patatesimiz ancak sonbahar başında yetişti. Sebze bahçesinin sonunda bir duvarı parmaklığa dayanan sera vardı. Çiçekçilerin seraları gibi ısıtılabilen bir sera. Bunu da kullanmıyorduk, iki yıl içinde (Buda'da tepede oturmaya başladığımızdan beri) camları kırılmış, demir iskeleti paslanmış, ısıtma tertibatı da yıkılmaya yüz tutmuştu.

Szidike buraları görünce çok fenasına gitti. İhmal edilmiş, beceriksiz ellerin değdiği belli olan bitkilere acıyarak baktı, bu toprak parçasını yoluna sokabilme düşüncesi onu çok heyecanlandırdı. Ondan sonra bahçede Szidike'ye "kırmızı çiçekler veren lale ağacı"nı, yerlere kadar eğilebilmek için önce göklere doğru yükselen sal-

kımsögüdü boşuna gösterdim, hepsi etkisiz kaldı, hep sebze bahçesinden bahsetti, başka şey düşünemez, konuşamaz oldu.

Ortalık yavaştan kararmaya başlamıştı. Eve döndük. Annem yemeği ısıtıyor, babam arkasında durmuş bir şeyler anlatıyordu. Biz içeri girer girmez sustu. Cümlesini ortasında kesip Szidike'ye dönerck, "Nasıl, bahçe hoşunuza gitti mi?" diye sordu.

Szidike büyük bir heyccanla konuşmaya başladı, şimdiye dek bu kadar büyük bir bahçe görmediğini, bu kadar çeşitli gülle karşılaşmadığını anlata anlata bitiremedi ve, "Ama..." deyip sustu. Babamın ısrarı üzerine sebze bahçesinin felaket durumunda olduğunu, bahçeyi adam edeceğini, ilkbaharda tohum ekeceğini, sebze sıkıntımız olmayacağını anlattı. Sofrayı kurmakta olan annem itiraz etti, sebze bahçesini boş versinmiş, temizlik, çamaşır, ütü, yemek yeter de artarmış bile, hele bunları yapsınmış bakalım layıkıyla.

Szidike bu sertlikten biraz bozulduysa da mutlaka bahçeyle uğraşacak zaman da bulacağını, o işin kendisi için eğlence olduğunu söyledi.

Masada altı servis vardı. Masanın etrafında beş sandalye. Altıncı tabağı annem tavan arasına çıkan merdivenin önüne koymuştu, biz her zamanki yerlerimize oturduk, sadece Szidike mutfakla "yemek odası" arasında kalakalmıştı. Tuzu getirdi, bir yerlerden bir kutu sararmış kürdan bulup sofraya koydu.

Anncannem bütün ciddiyetiyle gözlerini tabağına dikmiş çorbasını kaşıklıyordu. Dcdem sofranın başında oturuyordu. Sessizliği şaşırtnadı beni, astımın kalbine ve ciğerlerine yaptığı baskı arttı artalı giderek daha az konuşuyordu, sadece zayıf yüzünde çukura kaçmış gözlerinin pırıltısı değişmemişti.

Annem, "Oturun artık!" dedi Szidike'ye.

"Hiç olur mu? Siz hele bitirin, ben sonra mutfakta yerim."

O kendine güvenmiş halinin bir anda yok olması hoşuma gitti.

"Oturun oraya hadi!" Annem yarı şaka yarı ciddi emreder gibi konuşuyordu, "Ne yani, mutfakta artıkları mı yiyeceksiniz?"

Szidike daha da sıkılarak oturdu, tabağını kucağına aldı. Bu sefer babam karıştı:

"Rahat rahat yiyin yemeğinizi. Siz hizmetçimiz değilsiniz... Bugünden itibaren ailenin bir üyesisiniz."

Kız tabağını masaya koydu. Masaya yetiştirmek için öne doğru iyice eğilerek yemesi gerçekiyordu. Kaşığı avuçladı, hafifçe höpürdetti çorbasını.

Koyu bir sessizlik oldu. Babamlar hiç konuşmuyorlardı. Kaşıklar tabakların kenarına değerken hafifçe çınlıyor, kaşıktan tabağa dökülen çorba damlalarının sesi duyuluyor, Szidike höpürdetiyordu. Alışılmadık seslerdi bunlar. Demek oluyordu ki annemle babamın tartışmalarını artık duymayacaktım ve böylece beni onların hayatına bağlayan incecik bağ da kopacaktı. Szidike kulağımın dibinde hâlâ çorbasını höpürdetiyordu. Artık başka hiçbir ses duymuyor, otomatik olarak elimi ağızımdan tabağıma ve tabağımdan yine ağızıma götürüyordum. Gözlerimi ısrarla anneme diktim, masanın altından Szidike'nin ayağına bir tekme attım.

Korkudan kaşığı çorba tabağına düşürdü. Çorba suratıma sıçradı. Ona dönüp gülümseyerek, "Özür dileirim," dedim.

7

Üstümde pijamanı, yalınayak, ayaklarımın ucuna basarak ona yaklaştım. Tam arkasında durdum. Eşikteydi,

eğilmiş taşların arasından bir şey çıkarmaya çalışıyordu.

"Ne yapıyorsun?" diye bağırdım. Sıçradı, elindeki bezi yere düşürdü.

"Görmüyor musun?" dedi, sesi sinirliydi; ama güldü sonra.

"Ödümü patlattın."

"Korktun değil mi?"

"Korkak değilimdir oysa."

"Karanlıkta da korkmaz mısınız?"

"Hayır! Bizim orada elektrik yoktur. Sadece mezarlıkta korkarım."

"Ben orada da korkmam. Ben hiçbir yerde korkmam."

"Sen erkeksin. Erkekler korkmaz," dedi, elindeki bezi kovada çalkaladı, suyu döktü, kovayı evyenin altına soktu.

"Bu da tamam," diyerek doğruldu. "Neden uyumuyorsun hâlâ?"

"Uyku tutmadı, çünkü... darılma... tekmeledim seni... istemezdim aslında..." Masumca önüme eğdim başımı, bu kadar sakın konuşabildiğime sevindim. Sonra ona baktım.

"Acımadı bile, korktum birden, ondan bağırdım."

"Banyoyu doldurayım mı sana?"

"Ben banyo yapmam, su dökünürüm sadece."

"Biz hep banyo yaparız. Sana da su doldurayım."

Banyo odasına gittim. Terliklerimi geçirdim ayağıma. Szidike arkamdan geldi. Gazlı şofbeni gösterdim,

"Bak, böyle yakacaksın," dedim, "önce suyu açacaksın, sonra gazı açacaksın, sonra önce gazı kapayacaksın, sonra da suyu."

Birkaç kere ona da yaptırdım. Gazın her parlamışında irkildi. Küvetin nasıl dolduğunu birlikte seyrettik.

"Soyunmak istiyorum," dedi utanarak, "çıkıver lütfen."

"Burada kalsam olmaz mı?"

"Olmaz."

"Annem hep bırakıyor."

"Ben... ben... hadi hadi... çık bakalım... hadi ya..."

"Tamam, tamam," dedim lütfedermiş gibi, odama gittim. Yatağın kenarına oturdum, sudan bildik sesin çıkmasını bekledim. Arada spor ayakkabılarımı giydim. Annemler bitişik odada alçak sesle konuşuyorlardı. Kapılarına gittim, içeriye girsem mi, diye düşündüm; ama akşamları geç yatmama ve onları rahatsız etmeme izin vermezlerdi. Oysa bugün daha tek kelime olsun konuşmamıştık. Kulağımı kapıya dayadım. Yatakta olmalıydılar, çünkü sesleri ağızlarına kadar çektikleri yorganın altında boğuk geliyordu. Babamın sesini duydum: "Boyununda haç var..."

Annem yanıtladı: "Olsun varsın... işini doğru dürüst yapsın da. Arada bir onunla meşgul olsak fena olmaz..."

"Vaktimiz mi var ki; ama sen belki yapabilirsin..."

Suyun şıpırtısını duydum. Yavaş yavaş, her adıma dikkat ederek verandanın camına kadar gittim. Açıkta. Karanlığa daldım. Ayaklarım yumuşak toprağa battı, uzun zaman petunya tarhının ortasında durdum. Gece ılıktı, gökte bulutlar kıpırdamıyordu. Gecenin sesini dinledim, gözlerimi kocaman açıp karşımdaki iki beyaz şeikle baktım, mermerden çiçek sepetleri olduklarını biliyordum, buna rağmen bana yaklaşmalarını bekledim. Yaprak dolu dallar rüzgârdan oynuyordu.

Çiçek tarhından çıktım, ayağım bir taşa çarptı. Annemlerin odasında ışık söndü. Birden korku bastı. Ayağımla yolu yoklayıp basamakları bulmaya çalışarak evin etrafında yürümeye başladım.

Banyodan gelen ışık, penceresindeki süslü demir parmaklığın acayip şekillerini yansıtarak çimlere yayılıyordu. Bana güven veren o noktaya doğru koştum adeta.

Pencerenin altında durdum, dışarıya süzülen seslere kulak verdim; ama uzaklardan birbirlerini yanıtlayan köpek havlamaları ve kentin uğultusu Szidike'nin ufak hareketlerinden çıkan sesleri bastırıyordu. Kocaman bir göze benzeyen pencerenin camı soğuk ve donuk bakıyordu bana. Vitrayın şekilleri arkasından hiç değilse hafif bir gölge kıpırdasın istedim; ama çerçeveler hareketsiz kaldı.

Banyonun büyük penceresinin alt kısmındaki iki küçük çerçevesinin camı vitraydı, üstteki havalandırma bölümü ise saydam cam. İçerisini görebilmek için demir parmaklığın ikinci çapraz çubuğuna tırmanmam gerekiyordu. Bir hamle yaptım, soğuk paslı demiri yakalayıp kendimi yukarıya doğru çektim. Ayağımla denizliğe bastım. İçerideki gölge o zaman kımıldadı. Kaskatı kesildim. Fark edildiğimi sandım; ama ilk korkum geçince Szidike'nin banyo küvetinde ayağa kalkmış olduğunu anladım. Şimdi daha iyi görebileceğim, diye içim hopladı ve ilk çapraz çubuğa bastım. İlerledim. Korku durdurdu, merak ilerletti. Yukarıya, ikinci çapraz çubuğa erişmeliyim! Şimdi sırtımı doğrultursam camın ardından banyo, olduğu gibi gözlerimin önüne serilecekti; ama titreyen ellerim soğuk ve yer yer kabarmış paslı demire yapışmıştı. Neden bilmiyorum birden aklıma bahçedeki çapanın keskin ağzı, elimle kavradığım parlak sapı ve Meta'nın donuk, yalvaran bakışları geldi. İçeriden Szidike'yi duya biliyordum artık. Yıkanan bir insanın vücudundan çıkan sesler kulağıma geldi (belki de duyduğumu sandım) ama düşüncelerim Szidike'nin vücudundan uzaklaşmıştı. Meta'yı görüyordum, samanla karışık pıhtılaşmış kanın yapıştığı tüylerini, annemin sesini de işittim, daha derinlerden bir yerlerden kendi sesimi de.

"Tiksinmiyor musun?" diye sormuştum. Annem köpeğin bedenini özenle yıkar ve elindeki süngeri durmadan leğene batırıp çıkarırken, "Sen bir bilsen ben neler

yaptım,” demişti, “bu da bir şey mi? Enkaz altından çıkarılan donmuş cesetleri taşıdım ben kızakla.”

Sonra kuşku dolu sesimi duydum. “Ne zaman?”

Sonra da annemin öğretici, neşeli bir gururla geçmiş-i hatırlayan yanıtını: “Kurtuluşta.”

Su sesi geldi ve süslü camın arkasındaki silik gölge doğruldu. Küvetten çıktığını duydum, sonra yeniden iki büküm oldu ve su ufak baloncuklar çıkararak akma deliğine yürüdü. Bu ses, korkunun (bir şeyi kaçıracağım korkusunun) verdiği güçle beni ilerletti. Sırtımı doğrulttum, başım havalandırma penceresinin çerçevesine erişti. Ter içinde kalmıştım.

Szidike, banyo küvetinin önündeki tahta paspasa basmış duruyordu. Havluyu almak için arkaya uzandı, acayip bir şekilde kıvrarak önce ensesini kuruladı. Arada gülümsüyordu. Saç örgülerini başının üzerine topladı, vücudu bütün tazeliğiyle, duru ışığıyla, mat renkleriyle önüme serildi. Sonra havluyu açarak sırtını ovuşturdu. Başını arkaya doğru atınca bakışları dosdoğru benim bakışlarımı deldi.

Birkaç saniye, algılama korkunun duvarlarını delinceye kadar ikimiz de hareketsiz kaldık. Önce acayip, anlaşılmaz bir ses çıkardı, elini birden ağzına götürdü ve çaresizliğin korkusu içinde bana bakmaya devam etti.

Demiri sıkıca tuttum, gövdem demire yapıştı. Szidike iyice büzülerek vücudunu kendisiyle örtmeye çalıştı, boğuk bir sesle, adeta sessiz haykırdı bana. Eliyle “git” diye işaret etti, gideyim hemen, çünkü daha fazla dayanamayacak, çılgılık atacaktı, dehşet içinde elleriyle memelerini örtmeye çalışıyordu.

Başım döndü, atladım ya da düştüm pencereden. Boylu boyunca çimlere yığıldım. Her yanım kırıldı sandım ve Szidike'nin beni annemlere söylemesi ihtimali o zamana kadar hiç duymadığım bir kuvvetle boynumdan

ta kasıklarına kadar bütün organlarımı cendere içine aldı.

Koşarak karanlığa daldım. Korkuyu yeni ve daha büyük bir korku yendi, karanlığın verdiği korku içimdeki gerginliği dağıttı.

Çok sonra yatağıma yattığım vakit kendime geldim. Szidike'nin odasının kapısı çarptı. Vücudunu gözlerimin önüne getirmeye çalıştım; ama aklıma sadece yalvaran, çaresiz gözleri geliyordu. Duyduğum dehşet beni vücuduna da, gözlerine de düşman etti.

8

Bir pazar filesinin altını kestik, iki ucundan ağacın iki dalı arasına gerdik ve "basket"e atış yapmaya başladık. Éva kazanıyordu. Uzaktan koşuyor, yaylanarak sıçrıyor; kollarını uzatarak topu kolaylıkla fırlatıyordu. Her defasında sevinçle haykırarak sonucu söylüyordu. Fileden düşen topu yakalamak için sıçradım, atış sırası bana geldi.

Kaslarım daha başından başarısız olacağını gösteriyordu. Gergin bir halde geriye koştum, yaylanarak yerimden sıçradım ve adımlarımı sayıyormuş gibi numara yaparak baskete doğru koştum. Koşarken birden hafifledim, kendimi havada yüzüyor gibi gördüm; ama tam karar ânında bir şey beni sanki geri çekti, duraladım ve aptal aptal fileye baktım.

Éva durmuş beni gayrete getiriyordu:

"Hadi ya... hadi!.. Şimdi!.."

Topu daracık, alaycı yüzüne fırlatasım geldi; ama bu istek içimde bir hırs olarak kaldı. Ben de bir şey olmamış gibi gülümsedim. Burnumu kıvrarak, "Olmadı işte, hızımı ayarlayamadım," dedim.

Geriye doğru, adımlarımı yüksek sesle sayarak koşmaya başladım, sonra yeniden yaylandım, bir ayağımın üstünde sıçrayarak fileye doğru uçtum. İçimde sanki yeni

boyutlar açıldı. Acemice sıçrayan, beceriksizce hareket eden vücudumu Éva'nın kısık gözleriyle dışarıdan gördüm, aynı zamanda çatık kaşlarıyla Éva'yı da gördüm basketi de. Yine kaçırdım. Éva koşup topu kaptı ve bağırdı:

"Bak işte böyle atılır!"

Ve topu attı.

Ben daha on sayı yapamamışken Éva kırk sayıya geldiğinde oyunu bırakmayı önerdim. Parmaklığın dibine uzandık, kuru yapraklar altımızda hışırtılı, kalın bir döşek gibiydi. Soluk soluğa nefes alıyorduk, başımızı sarımsı bir renk alan gökyüzüne diktik. Éva çok terlemişti. Burnum kokulara hassastı ama onun kokusu itici gelmedi. Kendimi fark ettirmek için hızlı hızlı nefes aldım, buna rağmen benden tarafa dönmedi. Yan gözle baktım. Gözleri yumuluydu, solgun, yağlı cildinde minicik boncuklar oluşmuştu, nefes aldıkça burun delikleri genişliyordu. Ufak, öne doğru çıkık üst dudağı arada bir alt dudağından ayrılıyor, supap gibi havayı bırakıyor sonra yeniden kapanıyordu. Düz alınından aşağıya doğru süzülen boncukların yolunu izledim, bir deniz kabuğunu andıran şakaklarına dökülüyor, sonra kızıl kahverengi, kalın telli saçlarının arasında kayboluyordu.

Kendimi temiz ve hafif hissettim, birden ona doğru eğilmek, minicik boncuklardan birinin yoluna dilimle engel olmak isteği doğdu içimde. Tam o sırada konuştu, "Ben kazandım işte gördün mü?" dedi, "Tabii ben senden avantajlı durumdaydım, çünkü senden daha uzunum, vücudum daha esnek. Jimnastik öğretmenim söyledi çok esnek olduğumu." Konuşurken gözlerini açmamıştı, kirpikleri dümdüz teninde dinleniyordu. Sesi sakindi, derindi ve öylesine inandırıcıydı ki bütün itirazlarımı daha içimdeyken boğdu.

Ne kadar güçlü, ne kadar sakin ve bana nasıl kendinden bu kadar emin olarak hükmediyor, gibi bir düşünce

geçti kafamdan, ona biraz daha yaklaştım. Gözlerimi yumdum, teninin nemli sıcaklığını içime çektim.

Kımıldandı. Altındaki kuru yapraklar hışırdadı, benden uzaklaşacak diye korktum ama yanıma sokuldu. Kımıldamaya cesaret edemedim.

“Böyle çok güzel,” dedim, sesim o kadar hafif çıktı ki bunu ancak insanın içindeki duyu organları işitebilirdi; ama anladığını gördüm, çünkü dudakları hafifçe açıldı ve yüzüne harikulade bir gülümseyiş oturdu. Ona döndüm, bir kolumla yavaşça sarıldım ve kendime doğru çektim. Kendini bıraktı, bana döndü. Gözlerini açtı.

“Güzel, değil mi?” diye fısıldadım. Harikulade gülümseyişini sürdürdü, başını sallayarak doğruladı.

“Seni çok seviyorum,” dedim.

“Ben de,” dedi. Bunu söyler söylemez, çok uzaklarda kalan sert yüz hatları, bir anlığına yeniden görünür gibi oldu.

Kendime çektim onu. Ağzımı dudaklarına yapıştırdım; ama hiçbir şey hissetmedim. Çektim ağzımı, sonra yine dudaklarına dayadım. Annemlerin bazen yarı karanlıkta holde yaptıkları gibi arada başımı da oynattım. Ama yine hiçbir şey hissetmedim. Éva'nın ağzı açılır gibi oldu, ben daha kuvvetle daha ısrarla yapıştırdım dudaklarımı ağzına. Birden fırladı. Ürkerek bana baktı, kızacak sandım ama hayır, sadece eski Éva yüzü geri gelmişti. Küçümseyerek dudaklarını büktü, tepeden bakarak süzdü beni.

“Öpüşmesini bile bilmiyorsun! Nemetland'da herkes bilir,” dedi, topu alıp yola doğru koştu. Orada yere vurarak oynamaya başladı.

Öpüşmeyi neden bilmediğimi anlayamadım bir türlü, mutlaka öğrenmek gerek, diye düşündüm, öğretebilecek tek kişi Éva'ydı; ama çakıltaşlı yolda topu yere vurup dururken yüzüne oturan keyifsizliği görünce hevesim kaçtı. Kollarımın arasından nasıl kaçtığını düşünerek

şaşkın, tek başıma yatmaya devam ettim.

"Rövanş!" diye bağırdı, sesi hiçbir şey olmamış gibiydi, topu başının üstünden yukarıya doğru kaldırdı. "Ne o? Gelmiyor musun? Ne yatıyorsun orada öyle?"

Suratımın ifadesini kolayca değiştirebildiğimi biliyordum; ama şimdi birden toparlanmak ve ona ilk maçımızdan önceki gibi bakmak zoruma gitti. Ne var ki başka çözüm de bulamadım. Yavaşça doğrularak dizlerimin üstünde durdum, sonra birden aklıma gelen bir fikirle sınav çekmeye başladım.

Éva yanıma geldi.

"Bakalım kim daha uzun zaman dayanacak?" diyerek büyük bir kolaylıkla bedenini kaldırıp indirmeye ve arada yüksek sesle saymaya başladı.

Altıya geldiğimizde gövdemi güçlkle yukarıya kaldırdım, kollarım titremeye başladı, yedinciye irade gücümle yaptım, sekizinci kez de gövdemi kaldırdım; ama kemiklerim yerinden fırlıyor sandım, yere yığıldım.

"On... on bir... on iki..." yüksek sesle sayıp o da bıraktı.

"Bunu da ben kazandım!" dedi ve ellerini başının üstünde birleştirerek meyil aşağıya yuvarlanmaya başladı, arada sesleniyordu:

"Getirsene..." burada sesi kesildi, çünkü yüzü tam yere gelmişti... "topu", giderek daha hızla yuvarlanıyordu, "oyna-yalım yine!" Birden ayağa fırladı, hızlı hızlı soluyordu.

"Hadi gel artık!" sesi emrediciydi, arada kısa etekliğine yapışan çerçöpü temizliyordu.

"Şimdi mi? Yorgunum," dedim, sert bir sesle. Üstüme varmayacağını, beni rahat bırakacağını umuyordum; ama yine alay etti:

"Solucan! Solucan! Tembel solucan!"

"Solucan anandır!" diye deli gibi bağırdım. Kan bey-nime sıçramıştı.

Taş kesildi birden, öne doğru bir adım attı, sonra sert bakışlarıyla beni olduğum yere mıhlıyarak yavaş yavaş yaklaştı, hareketleri rahatlıkla hakkımdan geleceğinden ve benim çaresiz bunu beklediğimden emin olduğunu gösteriyordu.

"Neee?" diye tısladı. Sadece dehşet saçan gözlerini görüyordum, içimde korkunç bir öfke kabardı. Benekli top yanı başımda otların üzerindeydi. Aldım ve tekrarladım:

"Solucan anandır!"

"Sen ne dedin anneme?"

Geriye bir-iki adım attım. Topu sallayıp bütün gücümle yüzüne fırlattım. Son dakikada elini gözünün önüne kaldırdı ama artık iş işten geçmişti. Yerinde sendeledi, sonra öfkeyle üzerime doğru yürüdü.

"Pislik! Gıcık! Orospu çocuğu!" avaz avaz haykırıyordu.

Arkamı döndüm, çite doğru koştum. Çalılarının arasından atlayıp delikten karşı tarafa sıyırdım kendimi. Gömleğim dikenli tele takıldı, tuttum, çekeledim ama bir türlü kurtaramadım. Bana yetiştii, solukları düşmancaydı. Kendimi dikenli telden kurtarmak için öne doğru fırladım. Kumaş parçası çitin altında kaldı. Çaresizliğin verdiği kuvvet, tenis kortunun ortasına kadar götürdü beni. Orada durdum, dönüp baktım. Çitin üzerinden eğilmiş, ağlamaklı bir sesle haykırıyordu.

"Görürsün sen! Babama söyleyeceğim seni! Götürecekler seni, bak nasıl götürcekler seni!"

9

Arabanın kapısı çok erken çarptı. Annemin aceleci adımlarının sesi yansdı betonda. Yatağıma kapanmıştım, korkum yavaş yavaş dağılıyordu, giderek yaklaşan ayak seslerine kulak verdim. Kapıyı açmaya koşmadım. Sesler

penceremin önüne geldi, gölgesi önce birinci sonra ikinci pencerenin önünden geçti.

Elimi kıpırdatacak oldum, gitsem, önünde dursam, ağlasam ya da sessizce başımı göğsüne gömsem. Szidike'yi anlatsam ona, sonra da korkumu, öpüşmeyi, her şeyi, her şeyi anlatsam. Ama beynim, "Dur, sakın ol!" dedi. Nasıl olsa içeri gelecek. Yanıma oturacak, elini omzuma atacak, kendine doğru çekecek beni ve soracak: "Neyin var Dojdi'ciğim?"

Kilit çat dedi, kapı kapandı, annemin Szidike'ye aceleyle söylediklerini duydum:

"Resepsiyona gidiyoruz. Yemeğe beklemeyin."

Szidike'nin adımı söylediğini duydum, biri midemi iple sıkıştırıyor gibi geldi.

Sonra sessizlik oldu. Kıpırdamadan durdum. Bahçe kapısının önünde arabanın motoru tekdüze homurdanıp duruyor, banyoda akan su, kesik tempolarla küvetin emayesini dövüyordu. Odasında bir şeyler yapan annem bir süre sonra odama girdi. Sessizce yürüyerek yatağıma yaklaştı ve fısıldayarak sordu:

"Uyuyor musun?"

"Hayır!" Hiç renk vermemeye özellikle gayret etmiştim.

"Öyleyse neden yatıyorsun?" Bu kez yüksek sesle sormuştu.

"Canım öyle istedi."

"Başın mı ağrıyor?"

"Hayır."

"Peki, istediğin zaman anlatırsın. Sanyı Amca kapının önünde bekliyor. Babanla resepsiyona gidiyoruz."

Şimdi ona hiçbir şey söyleyemeyeceğimi anlamıştım. Yüzüne baktım. Üzerinde lacivert tayyör ve beyaz blüz vardı.

"Birazcık otursana yanıma," dedim.

Sinirli, oturdu yatağın kenarına, başımı okşadı. Tekrar sordu:

"Neyin var senin?"

"Ne kadar güzelsin, seni o kadar seviyorum ki!" Ta yüreğimden gelmişti bu sözler, ona sokuldum. Başımı kollarının arasına aldı, saatine baktı, fırladı birden.

"Acele etmeliyim! Baban bekliyor, geç kalacağım. Mercimeği yememişsin! Szidike söyledi."

"Yalan söylüyor."

"Nasıl söz bu?"

"Böyle işte!"

"Senin densizliklerine harcayacak vaktim yok benim!"

"N'olursun buraya gel birazcık."

"Gecikiyorum dedim sana, anlamıyor musun?"

"Gecikiyorsun, gecikiyorsun, hep koşturuyorsun."

Buna verecek cevap bulamadı, "Ben gidiyorum artık," dedi, kapıdan bana dönerek, "Szidike'nin sözünü dinle, mercimeği de ye!"

Kapıyı kapattı. Pencerenin önünden geçerken topuklarının tıkırtısını yine duydum, sesler bahçe yolunun sonuna kadar sürdü. Sanyi Amca motoru homurdattı ve araba gitti.

10

Mutfığa, Szidike'nin yanına gidip oturdum. Gövdesini öne doğru eğmiş bulaşık yıkıyordu, boynundan sarkan ince altın zincirdeki haç her hareketinde sallanıyordu. Bana bakmıyor; dibi tutmuş bir tencereyi temizlemeye çalışıyordu. Sert hareketlerinden uzun saç örgüsü öne kaydı, başını şöyle bir sallayınca örgü yine eski yerine, arkasına uçtu.

"Sen Tanrı'ya inanıyor musun?" diye sordum. Tence-

renin dibini biraz daha ovduktan sonra, kollarını iki yanına sarkıttı, evyenin kenarına dayanarak ürkekçe bana baktı, kekleyecek, "Hayır," dedi.

"Öyleyse boynunda neden haç taşıyorsun?" Scesimde zafer vardı.

"İlk Komünyon törenimde annem hediye etmişti."

"Madem Tanrı'ya inanmıyorsun o halde neden taşıyorsun?" Tekrarladım sorumu.

Cevap vermedi. Tencerenin dibini ovmaya devam etti.

"Bak, ben eğer komünist olmasam Lenin rozeti takmazdım."

"Sen de mi komünistsin?" dedi, yüzüme baktı.

"Elbette ya!" dedim göğsümü gererek. Aramızdaki fark şu ki sen Tanrı'ya inanıyorsun, biz komünistiz. Madem Tanrı'ya inanıyorsun. Söyle rahat rahat... Ben de gittim din derslerine.

Yine yüzüme baktı, bakışlarından, "Komünistler de din dersine giderler mi?" diye sormamak için kendisini güç tuttuğunu hissettim.

"Tabii zorunluymuş, onun için gittim," diye ekledim.

Sustuk. Onu çileden çıkaramamak sinirlendirdi beni, bu sefer soru yerine, bildirme tuncesi halinde söyledim?

"Demek inanıyorsun Tanrı'ya!"

"Evet," dedi ve mağrur bir edayla başını kaldırdı. Yanıtına sevindim.

"Öyleyse neden gammazlık ediyorsun?"

"Ben mi?"

"Yalan da söylüyorsun."

"Söylemiyorum. Ben yalan söylemem."

"Söylüyorsun işte, anneme mercimek yemediğimi söylemişsin, oysa yedim."

"Öyle söyledim, çünkü tabağı karıştırıp durdun, sonra da orada bıraktın."

"Öyle de olsa neden ispiyonluyorsun? Tanrın sana yasaklamıyor mu böyle yapmayı? Sevgili Tanrıcığın?"

Yutkundu, yanıt vermedi. Anneannem ayaklarını sürüye sürüye mutfığa geldi, Szidike'nin önünde durdu, kollarını kavuşturarak, "Bitirince ütü yapman gerek tatlım!" dedi.

"Hanımefendi bugün öğleden sonrası için izin vermişti bana, çünkü pazar günü misafirler gelecekmiş..."

Anneannem, Szidike'ye öfkeyle baktı, o kadarla da bırakmadı: "Evvvela, kaç defa söyledim sana, hanımefendi değil, Bayan Yoldaş! Sonra, yarın çıkarsın izne. Bugün ütü yapacaksın!"

"Peki, ben zaten... Bayan Yoldaş öyle dedi de, onun için söyledim..."

Anneannem bu sefer bana dönerek yumuşakça bir sesle, "Derslerini çalıştın mı?" dedi.

"Hayır! Pazar günü yine kimler gelecek?"

"Ne bileyim ben, annen bana söylüyor mu sanki? Hadi sen güzel güzel çalış derslerine, Dojdi'ciğim."

"Mutlaka Pozsgai'ler gelecektir... Sanıyorlar ki... Burasını sayfiye yeri sanıyorlar," diye söylendim, anneannemin ders çalışma uyarısını duymazdan geldim.

"Boşuna mı çene yoruyorum sana?" diye çıkıştı birden.

"Çalışırım sonra, şimdi rahat bırak beni!"

"Demek seni de rahat bırakayım ha! Peki, bırakıyorum... Bu da edepsizliği almış ele... Rahat bırakayım mış..." Söylene söylene çıktı mutfaktan anneannem.

Szidike ses etmeden bulaşıkları bitirdi.

Masayı sildi, örtüyü örttü üstüne, arada ütü hafiften cızırdatarak ısındı, ellerini kucağına bırakmış, taburede oturuyordu.

"Su serpmeyecek misin?"

"Ne?"

Kalktım, gösterdim. İcini çekti, o da kalktı, gelişigüzel hareketlerle ütülenecek çamaşırlara su serpti. İşinde bir kusur bulduktan sonra odama, ders çalışmaya gittim. Ama bir satır olsun okuyamadım. İnsanlar arasında olmak, birisine her şeyi anlatmak için yanıp tutuşuyordum. Sessizlik, kulağıma davul sesi gibi geliyordu. Anneannemlerin odasına baktım. Dedem kalorifer peteklerine dirseklerini dayamış anneannemin monoton sesiyle okuduklarını dikkatle dinliyordu. Bir süre kapılarında durdum, kelimelerin birbiri ardına tekdüze dizilişi büsbütün sinirimi bozdu. Sessizce kapattım kapıyı.

Bahçeye çıktım, orada da yapacak bir iş bulamadım, öylesine dolaşmaya başladım. Tenis kortunun kenarındaki çitin yanından boylu boyunca yürüdüm. Aslında oraya amaçsız gittiğimi de söyleyemem. Kalbim hızlı hızlı çarpmaya başladı. Hava yavaştan kararıyordu, dalların seyrekleşen yaprakları arasından Éva'nın villasında ışıkların yandığını gördüm. "Belki babası şimdi gelmiştir; şimdi polisler alıp götüreceklerdir beni," diye düşündüm ve gerisingeriye koşmaya başladım. Bahçe kapısının süs çiçeklerine tırmandım, sokağa baktım, hiçbir hareket yoktu. "Babası gelmiş olsaydı araba şimdi giderdi, görürdüm!" diye kendimi teskin etmeye çalıştım; ama Éva'nın ağlamaklı bağıırışı kulaklarıma yapışmıştı sanki. Bahçe kapısının tepesinden indim, eve koştum.

Oturma odasının duvarlarından birini boydan boya kitaplık kaplıyordu. Arka sıraya konulmuş eski, sayfaları yırtılmış kitapları karıştırdım. Babamlar buraya seminer notlarını, broşürleri, okuna okuna kapakları sararmış romanları, genç kızlar için yazılmış kitapları ve tarihin elediği, güncelliğini kaybetmiş, değersizleşmiş kitapları koymuşlardı.

Kitaplığın alt rafına basarak en üst sıranın arkasından siyah, deri kaplı bir kitabı çekip çıkardım. Sağ üst köşe-

sine altın yaldızlı harflerle "KUTSAL KİTAP" yazılıydı. Hayranlık ve merakla elime aldım. Hep böyle olurdu. Çok defa içinden bölümler okumuştum, severdim bu kitabı, çünkü hayal gücümü harekete geçirirdi, sonra başka bir şey için de...

Hatırlıyorum, o gün kilisenin önünde uzun süre dolaşmış, sonra başımı kaldırıp bakmıştım, kuleleri beni uzak yerlere çağırıyordu. Burada vaftiz edildiğimi biliyordum; ama içeri girmeye cesaret edememiştim bir türlü.

Karşı kaldırımın kenarına oturmuş, topumu önüme, ayaklarımın dibine koymuş, kilisenin koyu ve soğuk kapı kemerini oradan gözlemiştim.

Saçları sarıya boyalı bir kadın yüksek topuklu ayak-kabılarıyla seke seke yürüyerek kapıya doğru yaklaşmıştı. Tanıyıyordu beni. Bizim hemen altımızda ikinci katta oturuyordu. Selam verdim. Başını hafifçe eğip kilisenin karanlığında kayboldu.

Topu koltuğumun altına sıkıştırıp arkasından gitmiş, çarpma kapıyı huşu içinde iterek durup bakmıştım. Kadın, kutsanmış suyun önünde bir an kaldıktan sonra loşlukta kaybolan sıralar arasında ilerlemişti. Bir mermer sütunun serinliğe yaslanarak oradan bakmaya devam etmiştim.

Kadın kendi evindeymiş gibi rahattı, kendinden emin adımlarla azizlerden birinin önüne gitmiş, istavroz çıkarıp diz çökmüştü. Başını eğip bir şeyler mırıldandıktan sonra çok kalmamış, ayağa kalkıp dışarıya doğru yürümüştü.

Korkmuştum, acaba nereye saklınsam, diye etrafıma bakarken beni fark etmişti. Doğru yanıma gelip, "Üstün başın böyle kir pas içindeyken nasıl cesaret ediyorsun buraya girmeye?" diye fısıldayıp gitmişti. Üstüme bakmış sonra gözden kaybolup gitmesini beklemiş, sonra da kiliseden sıvışmıştım.

Kutsal Kitap'ı 1944'te annem satın almış. Babamı, Tuna kıyısına yakın bir mahzene, üç arkadaşıyla ve koca-

man bir matbaa makinesiyle kapatıp duvar örmüşler önlerine. Dış dünyaya bir tek pencere bağılıyormuş onları. Annem akşamları bu pencereden içeri yiyecek atar, öğleden önce de dağıtılacak beyannameleri almış. Pencerenin bulunduğu yangın duvarı, تنها bir yere açılıyordu, babam göstermişti bir kere. Annem gelir burada durmuş, eğer gelen giden olmazsa mahzenin kırık camlarından birinden içeriye bir şey atarmış. Bu, "beyannameleri verebilirsiniz" işaretiymiş. Beyannameleri sepetin yanına koyarlarmış, o da sepetteki sebze dolu kesekâğıtlarının ya da diğer paketlerin altına yerleştirir en üste de Kutsal Kitap'ı koyarmış sonra hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam edermiş. Bir kelime olsun konuşamazlarmış, her şeyin hiç dikkat çekmeden, kimse görmeden bir-iki dakika içinde olup bitmesi gerekiyormuş, yandaki binanın onlardan tarafa bakan tuvaletlerinin penceresinden birinin görmesi ihtimali varmış daima.

Sonra annem tramvaya biner, sepeti göğsüne bastırır, zorlukla bulduğu yiyecekleri ailesine götüren, hanım hanımcık bir ev kadını gibi peronda durmuş, sepetin en üstünde duran Kutsal Kitap, kiliseye gitme fırsatını da bulduğunu gösterirmiş. Boynunda ince bir altın zincirin ucunda anneannemin haçı sallanmış. Midesi heyecandan titreyerek böylece gelirmiş eve kadar.

Bir keresinde siyah cüppesiyle bir rahip binmiş tramvaya. Peronda iki kişiymişler. Eskiden babamla giderken bir rahip ya da bir baca temizleyicisi gördüklerinde hemen düğmelerini tutma oyunu oynarlarmış. Annem rahibi görünce içgüdüyle düğmesini tutuvermiş. Genç rahip, annemin bu hareketini görmüş sonra da gözü Kutsal Kitap'a ilişince anneme gözlerini dikerek sanki hipnotize edecekmiş gibi derinden bakmaya başlamış. Annem bunu fark edince sinirden güleceği gelmiş. Rahip o zaman anneme yaklaşmış. Annemin gülmesini tutmak için

sağa sola zıplayan bakışlarını takip ederek ayıplayan bir sesle, "Nasıl olur da insanın bu kadar batıl inançları olabilir?" demiş. Annem hemen tramvaydan inmezse gülmesini tutamayacağını anlayıp son dakikada rahibi neredeyse devirip tramvaydan atlayıvermiş, tabii Kutsal Kitap'ın altındaki "beyanname"lerle birlikte.

Koltuğa gömüldüm, Kutsal Kitap'ın nefes kadar hafif pelür yapraklarını çevirmeye başladım. "On Emir" i arıyordum. Arada ilginç birkaç yere rastladım, sonra sabrım tükendi sayfaları çabuk çabuk çevirmeye başladım, fakat yalan söyleme ve gammazlama yasağını hiçbir yerde bulamadım. Yahuda hakkında bir şeyler anımsıyordum; ama onun yalanla ilişkisini tam olarak bilmiyordum ve "On Emir"den aklıma gelen sadece "Öldürmeyeceksin," idi. Sayfaları giderek daha hızla çeviriyor, kimin kimi dölediğini anlatan yerlerde biraz duruyordum. Sonra yerimden fırlayarak elimde Kutsal Kitap'la mutfağa gittim.

Szidike ütü yapıyordu. Mutfağı sıcak bir buğu kaplamıştı.

"Bu ne?" kitabı masaya koydum. Baktı, sonra ne olacağı bilinmeyen yeni bir saldırıdan korkan biri gibi uzun süre yanıtlamadı.

"Kutsal Kitap.." Zar zor çıkmıştı ağzından.

"Görüyor musun? Bunda da, 'Yalan söylemeyin!' deniyor. Sevgili Kutsal Kitap'ında da böyle yazılı!"

"Gyurika, bırak da ütü yapayım..." dedi, yumuşak bir sesle.

"Yalan söylemeyi biliyorsun ama!.. Şimdi de bırak... Öyle mi?" Öfkeyle bağırdım. Yalvarırcasına yüzüme baktı, ben ise daha da öfkeli, daha soğuk ve sert.

"Gyurika ama hanımefendiye söylemedim dün beni gizlice gözetlediğini... Ben ispiyonlamak için değil inan olsun..."

"Ha ha ha!" Güldüm. "Sen kafanda hayal ediyorsun

benim seni gözetlediğimi! Ne zaman nereye bakmışım ben? Görüyor musun, senin bildiğin sadece yalan söylemek işte, bu pislik Kutsal Kitap'ınla birlikte!"

İçimdeki öfkeyle karışık korku dışarıya taşmıştı, kara kaplı kitabı yukarıya doğru kaldırdım, bir taraftan sayfalarını yırtıyor bir taraftan bağırıyordum:

"Al sana, al sana... pislik... görüyor musun, al sana... yalancı!"

Ütüyü bıraktı, parça parça olan Kutsal Kitap'ı elimden kaptı, boğuk bir sesle, "Neden böyle yapıyorsun?" dedi ve Kutsal Kitap'ı göğsüne bastırdı. Üstüne yürüdüm, elinden çekip aldım ve duvara fırlattım... Sayfaları iki yana açılarak köşeye düştü.

"Neden bana bunu yapıyorsun?"

Ağlamaya başladı. Kutsal Kitap'ı yerden aldı, silkeledi, odasına götürdü. Kapıyı kapatmamıştı. Ağladığını duydum.

Yanımdaki masada anneannemin geceliklerinden birinden duman çıkmaya başladı. Hiç oralı olmadım, içimde anlatılmaz bir kinle yansın, diye bıraktım. Kimden, neyin öcünü aldığımı bilmiyordum; ama çenemin gerilmesinden kabaran öfkemin şiddetini hissediyordum. Pembe renkli pazen, ütünün altında sararmaya başladı. Bu beni rahatlattı ve tane tane söyleyerek odaya doğru bağırdım: "Ev yanıyor!"

Szidike kucağında Kutsal Kitap yatağın kenarına oturmuştu. Yüzüme bile bakmadı, yeni bir işkenceye başladığımı sanmış ve kendisini buna ses etmeden, savunmasız teslim etmişti. Bağırdım: "Duymuyor musun? Gecelik yanıyor!" Yerinden fırladı. Kutsal Kitap'ı yastığının altına sakladı ve mutfağa koştu.

O zamana kadar ütünün yanık izi kumaşın üstünde kahverengi bir lekeye dönmüştü.

"Buyur işte!" dedim, alaycı bir sesle.

Mutfak masasının önünde hareketsiz, kıpırtısız duruyordu. Ütünün kenarlarından kahverengiye çalan bir duman çıkmaktaydı. Duru, yuvarlak yüzü yavaş yavaş kıpkırmızı oldu. Ütüyü yakaladım, yanındaki metalin üzerine pat diye koydum. Farkına bile varmadı. Durgun bakışları kahverengi lekeye saplanmıştı.

Bu sessiz şaşkınlık bana da geçti. Yavaşça elini okşadım.

"Szidike..."

Eli titredi, lekeye doğru uzandı. Eliyle lekenin etrafını yokladı. Kolunu okşadım. Avucumda incecik sarı tüylerin hafif sesini duydum. Ani bir hareketle başımı tuttu. Yüzüne baktım, kocaman açılmış gözlerinin ucundan iki damla yaş süzölmeye başladı. Başımı göğsüne bastırdım.

"Anneciğim bana..." sesi boğuldu; ama kendini zorlayarak sözünü sürdürdü, "sorun çıkarma demişti..."

"Szidike..." Yüzünü okşadım, ellerim yumuşacık boyunda, göğüslerinde dolaştı. Yaşlı gözlerine korku doldu. Sonra itti beni. Hınçla yüzüne baktım.

"Aptal," dedim alçak sesle ve mutfaktan çıktım.

11

Dedem başını bana çevirdi, anneannemin okumasını keserek sordu: "Sen bütün gün ne yapıyorsun?"

Yataklarına yatmıştım, başımı çevirip gözlerimi tavana diktim, cevap vermedim. "Hiçbir şey yapmıyorum," diye düşündüm, "Hep ne olacak diye bekliyor, hayal kuruyorum." Mesela şimdi Szidike kolunda yanmış gecelikle içeri girse, bir şeyler kekelese, kim bilir anneannem nasıl bağırır, belki cebinden anahtarlarını da çıkarıp öfkesinden kızın suratına fırlatır. Ben hiç kıpırdamadan yatarım, ağlayarak odadan nasıl çıktığını seyrederim.

Dedem bana döndü, gözlüklerinin kalın camlarının

arkasından gözlerini kısarak baktı: "Gerçekten oğlum, sen bütün gün ne yapıyorsun?"

"... Söylüyorum çalışsın diye ama beni dinleyen kim? Tıpkı anası..."

Anneannemdi söylenen, parmakları arasında tuttuğu gazeteyi hıştırdattı. Gözlükleri burnunun ucuna kaymış bana bakıyordu. Tavandan gözlerimi ayırmadan sakin bir sesle cevap verdim:

"Çok okuyorum dede, sonra ders çalışıyorum..."

"Eskiden, ben senin yaşındayken çıraklık yapıyordum. Bir meslek sahibi olmuşum. İyi yapmıyorsun oğlum," dedi.

"Eskiden, eskiden..." dedim alaycı bir sesle, "neymiş beğenmediğin?"

"Bütün gün yan gelip oturuyorsun. Sümsüğün biri olacaksın!" Dedem kızmıştı, anneannem öfkeyle baktı ona, sert bir hareketle gözlüğünü burun kemerine itip çıkıştı:

"Doktor dirlensin dedi. Öyle kansız ki insan bakınca fena oluyor."

"Doktor iki yıl önce söyledi bunu. O zamandan beri hiçbir şeyi yok."

"Nasıl yok?" Tam anneannem makineli tüfek gibi konuşmaya başlayacakken dedem kıpkırmızı kesilerek tepesindeki bir tutam ak saçı çekiştirdi ve anneanneme okumaya devam etmesi işaretini verdi. Anneannem bir süre söylendikten sonra sesini değiştirerek yeniden okumaya başladı. Ses etmeden kapıyı gözlüyordum ama Szidike gelmedi. Gözlerimi kapadım. Bir süre sonra okuma sesi kesildi, anneannem gazeteyi bıraktı ve gürültüyle kalktı yerinden. Bana doğru eğildiğini hissettim, üzerime bir battaniye örttü. Burnuma kötü bir ihtiyarlık kokusu çarptı, fakat direnecek gücü kendimde bulamadım. Uyudum.

Anneannem uyandırdığı vakit lambalar yanmıştı.

"Uyan, Dojdi'ciğim... Kalk doğru dürüst yatağına

gir... Pis hizmetçi ne olacak!.. Hadi uyan oğlum.. yakmış işte... Gel yatağımızı yapalım, yatalım... Hadi oğlum..."

Gözlerimi açtım. Yanık gecelik orada, ütülenmiş diğer çamaşırların üzerinde duruyordu. İlgilendirmedim artık beni. Bıraktım anneannem yatağımı yapsın, ayakkabılarımın bağcıklarını çözmeme yardım etsin, bir anlığına ev ödevlerimi yapmadığım aklımdan geçti, yorganın altına girdim.

Banyodan su sesi geliyordu. "Szidike banyo yapıyor," dedim kendi kendime. Düşünce birden uyandırdı beni. Şimdi duru tenli vücudunu, acayip bir şekilde kıvırdığı havluyu korkmadan hatırlayabiliyordum... Zorla yumudum gözlerimi. Hayal o zaman da gözlerimin önünden kaybolmadı. Yavaş yavaş uykuya daldım.

Rüya huzur getirdi.

Szidike ufalmış, banyo küvetinin önündeki tahta paspasın üzerine çömelmişti; ama gözleri gülüyordu bana. Sonra doğruldu, yumuşak adımlarla bana doğru geldi. Ona bakmaya cesaret edemedim. Parmaklarının ucuyla başımı kaldırdı. Güldü. Annem gibi...

12

Kurşuni, kasvetli bulutlar kucaklaşıyordu gökyüzünde. Sağanak yağıyordu. Biriken sular olukların kırık yerlerinden gürültüyle akıyordu. Arada bir hızla esen rüzgâr seyrelmiş, ufalmış yapraklar arasına saldırıyor, bardaktan boşanırcasına yağın yağmur penceresinin camını dövüyordu. Bitkiler, ağaçların yaprakları renklerini yitirmiş, çimlerin canlı yeşili, lale ağacının parlak kırmızısı bile teslim olmuş, kurşuniliğe karışmıştı.

Odam soğuktu. Çoktan uyanmıştım, yataktan kalkmadan dışarıya, kasvetli dünyaya bakıyordum. Sıcak yataktan kalkmayı canım istemiyordu. Arada bir uykuya

"dalıyor, sonra en ufak bir gürültüyle sıçrayarak uyanıyordum; ister rüyasız uykunun yumuşaklığına gömüleyim ister sert rüzgârın sesine kulak vereyim, korku bilincimin altında bir yerlerden gelip öne çıkıyordu. Yağmurdan korkuyordum, Szidike'den korkuyordum, ev ödevimi yapmadığım için, öpüşmeyi bilmediğim için, babamın kitaplarından birini bahçede unuttuğum için korkuyordum, bu ufak korkular teker teker, somut gerçekleriyle gelmiyor, belirlenemeyen kurşuni bir yığın gibi, çimenler üzerindeki buğu gibi benliğimi sarıyordu.

İlk defa o zaman aslında istesem her şeyi çözebileceğimi hissettim. Kalksam ev ödevini yapmaya vaktim olurdu, Szidike'ye her şeyi anlatsam belki anlardı, ne var ki yataktan çıkma düşüncesinden bile ürperdim.

Çalar saat tepemde zırıldamaya başladı. Saat altı buçuktu. Ağlayasım geldi, güç bela kalktım yataktan, hemen giyindim, elimi yüzümü yarım yamalak yıkadım.

Mutfakta ocağın fırınına yakmışlardı, yemek masasının durduğu yere gaz kokulu hoş bir sıcaklık yayılmıştı. Annem, elbiselerini giymiş, bir şarkı mırıldanarak dinç hareketlerle kahvaltı sofrasını hazırlıyordu. O zamana dek görmediğim kadar keyifliydi, çatalları bıçakları masaya şöyle bir atıverdi. Szidike ocağın önünde durmuş, bütün dikkatini sütün taşmamasına yoğunlaştırmıştı. Ağzına kadar dolu tencerede sütün kaymağı balon gibi şişerek gerildi, sonra tencereden taşmak için kenarlara doğru ilerlerken Szidike gazı kapattı ve balon yavaşça söndü.

"Ooo, somurtkan ayıcık! Keyifler nasıl?" Annem eğilerek yüzüme kocaman bir öpücük kondurdu, ben başımı kaldırmadan homurdandım, "Günaydın."

Szidike, annemin neşeli sesini taklit etmeye çalışarak, "Görenler koca adam sanacak, durmadan homurdanıyor," dedi.

Annem buna güldü. "Tabii ki adam! Küçük, tatlı bir

adamcık." Sonra eğilerek sordu: "Kahve mi, çay mı, kakao mu?.. Yoksa çorba mı emredersin?" Bir kahkaha attı.

Suratımı astım, her zamanki gibi öfkelenmesini bekledim ama gülmeye devam etti. "Demek ne onu ne öbürünü! Biliyor musun ne yiyeceksin kahvaltıda?"

Sofraya otururken yüzüne baktım.

"Portakal!"

"Uydurma ya!" Annem sinirli bir şekilde ağzımdan çıkan bu sözleri duymamıştı, mutfak dolabından gerçekten kocaman iki tane portakal çıkardı, bir zafer nidasıyla havaya kaldırdı. Szidike merakla yanına yaklaştı.

"Portakal mı?.." dedi, kuşkulu bir sesle.

"Biliyor musun kim gönderdi?" Annemin gözleri parlıyordu sorarken, yanıtı da kendisi verdi: "Rákosi Yoldaş!" İçime sevinç ve saygı doldu birden.

"Nasıl olur?" dedim, "Konuştun mu onunla? Bana mı gönderdi?"

Annem hiç renk vermedi; ama gülümsemesinin sahte olduğunu hissettim.

"Yanıma geldi, sordu, 'Oğlum, var mı?' diye. Ben, 'Var,' deyince, 'O halde portakal götürün ona,' dedi."

Doğru olmadığını anlamıştım ama bu tatlı yalana inanmak istedim. Şimdi aradan onca yıl geçtikten sonra annemi hayal ediyorum, resepsiyonda kuyruğa giriyor, o da Rákosi'yle tokalaşiyor, sonra ilerliyor, o anda tepsideki portakalları görüyor, aklına geliyor, hemen çantasını açıyor, iki tanesini çantasına atarken etrafına bakınıyor. Kim bilir belki aklına beyannameler gelmiş, arada gülümsemiştir de.

"Rákosi Yoldaş'a benim oğlumun öyle sıradan bir çocuk olmadığını söyledim, iyi öğrencidir, Öncü'dür¹ be-

1. Macaristan Komünist Partisi'nin çocuklar için kurduğu bir tür izci örgütü.

nim oğlum. Hele şu matematikten aldığı o kötü notu da bir düzeltse çok iyi öğrenci olacak benim oğlum."

O zaman emin oldum yalan söylediğine, benden bahsederken nasıl olur da kötü şey söyleyebilir? Benden bahsetmişse sadece iyi şeyler söylemiştir. Portakalı önüne koydu, arada başımı okşadı, ufacık çocuklarla konuşur gibi konuştu benimle. Bu ağrıma gitti.

Annem, "Bu da sizin!" diyerek ikinci portakalı Szidike'nin avucuna koydu. Ben portakalımın kabuklarını soymaya başlamıştım, Szidike faltaşı gibi olmuş gözleriyle elindeki meyveye bakıyordu. Hiçbir şey söylemedi, sahiden kendisinin mi, dercesine bakışları annemle portakal arasında gidip geliyordu. O zamana kadar ben de hiç portakal yememiştım; ama Szidike bunu anlasaydı utanırdım.

"Yesene!" dedim.

"Ben eve götüreceğim," dedi, alçak bir sesle, "anacığım, Gyurka'ya."

Annem yumuşak sesle, "Götürün tabii, Szidike," dedi. "Hiç görmemişlerdir."

Portakalı soymayı bıraktım. "Hiç görmemişlerdir," diye üstüne basarak tekrarladım.

Arada da anneme baktım, bir şey söylesin, diye. Ama aslında haklı olduğunu çabuk anladım. Szidike, annesi ve Gyurka'nın portakalı görmelerine imkân yoktu. Zaten ben de botanik kitabımdaki renkli resimlerde görmüştüm. Annemin tatlı yalanı ağzımda acılaştı. "Hiç görmemişlerdir!" Bunu tenezzül eder gibi söylemesine anlam veremedim. Bu sözler gözümde sevimsizleştirdi onu, benden uzaklaştırdı. Birden -bütün bunlar bir anda geçmişti- nasıl olup da Szidike'ye tepeden bakarak davrandığıma akıl erdiremedim. Babam geldi aklıma, Szidike'ye gayet açık bir şekilde, "Siz bizim hizmetçimiz değilsiniz. Bugünden itibaren ailenin bir üyesisiniz," dememiş miydi? Babam dev gibi oldu gözümde. Ama belki

de bana hep uzak olduğu için böyle hissetmişimdir.

Szidike çekingen adımlarla yürüyerek meyveyi odasına götürdü. Kapıda anneannem gözüktü. Başını dimdik tutuyordu, dargın gözlerle baktı anneme ve dudağını bükerek, "Babana kahve götürüyüm..." dedi.

"Bırakın siz anneciğim," diye sırnaştı annem, "ben götürürüm. Koyu mu olsun açık mı? Sizinkini de götürürüm!"

"Bırak sen!" dedi anneannem, "yorma kendini!"

Annem, sesin soğukluğundan irkildi. Anneannem sert hareketlerle kahve doldururken annem ocağın başında gerekli gereksiz bir şeyler yaptı. Ekmek dilimledi, tereyağı sürdü üstüne, sonra anneannem tepsiyi aldı, odadan çıkarken arkasını dönmeden anneme, "Seninle konuşacaklarım var!" dedi.

Annem suratını ekşitti, arkasını dönmüş olduğu halde anneannem bunu fark etti. Daha da alınmış bir sesle, "Bu da iyi," dedi ve hızla çıktı kapıdan.

Annem yaramaz çocuklar gibi bana göz kırparak sordu:

"Hep böyle öfkeli mi?"

Omzumu silktim, kafamı benekli kahve kupasına gömdüm.

Szidike odasından çıktı. Hâlâ geçenlerin etkisi altında olduğu yüzünden anlaşılıyordu. Anneme yaklaştı.

"Bağışlayın," dedi, "teşekkür edemedim... sahibisini hiç görmemiştim de."

"Aa, önemi yok," dedi, annem, Szidike'nin saçlarını okşayarak.

Anneannem yine geldi, elinde yanmış geceliğini tutuyordu.

"Buyur işte!" diyerek sandalyeye fırlattı geceliği. Annem bir şey anlamadan yüzüne baktı; ama anneannem uzun uzadıya anlatmayacak kadar öfkeliydi. Arkasından

dedemin zayıf, hafifçe kamburlaşmış vücudu göründü.

"Yapma," dedi, yavaşça anneanneme.

Ama anneannem teatral bir hareketle onu susturarak, "Bak işte eserine!" diyerek bağırdı. "Arkamdan suratını ekşitmeyi bilirsin... Öyle mi? İhtiyar cadıyla alay etmeyi bilirsin... Ama ben söylemiştim sana... Budala ihtiyar cadı da olsam, demiştim, dinlemedin sözümü!" Sesi çığılğa dönüştü: "Söylememiş miydim sana genç alırsak başımıza bela olur, diye? Bütün giysilerimi yakarlar... benim her gün yenisini alacak param yok... gitmiş orada portakal tıkınıyor... ben şimdi ne yapacağım bunu? Ne? Söylesene! Ne?" Haykırdı, geceliği eline aldığı gibi yumruğunu kahverengi olmuş yanık yerine soktu. İncelmiş kumaş oradan yırtılıverdi. "Buyur işte. Hizmetçinizin eseri!" diyerek geceliği yere fırlattı.

"Anne, kesin sesinizi!"

Szidike kapıya dayandı, beyaz boyalı kapı süslerini korkuyla tuttu, bakışlarıyla beni aradığını hissettim. Gözlerimi kaçırdım. Bir şey söylemem gerektiğini biliyordum.

Annemin sert bakışları karşısında anneannem kem küm etmeye başlamıştı, kapıya doğru hızla yürüdü, dedemin alnındaki damarlar kabardı, öksürmeye başladı, üzüntülü bir sesle tekrarlıyordu: "Yapma... yapma böyle... yapma!.."

"Tamam, tamam!" dedi anneannem boğulur gibi bir sesle. Dedemi beraberinde sürükleyerek kapıyı çarptı.

Annem bir müddet kıpırdamadan durdu, sonra yerden geceliği alarak beceriksiz, tutuk hareketlerle katlamaya başladı. Sofradaki yemek takımlarını iteledi. Sonra Szidike'ye döndü. Kız hâlâ kapıya yaslanmış, kaskatı kesilmiş, korkuyla bekliyordu.

"Bir dahaki sefere dikkatli olun. Böyle şeyleri sevmem."

Szidike o zaman bana baktı.

Portakaldan bir dilim alıp ağzıma attım.

Pazar sabahı yağmur dindi. Bulutların arasından soluk sarı rengiyle güneş görüldü, sonra önüne koyu renkli bir bulut parçası gelince yine kayboldu. Oyun oynuyordu sanki. Etrafta en ufak bir hareket yoktu. Yukarıda gökte bulutlar durmadan hareket ederken yerde her şeyin bu derece sakin olması tuhafıma gitti. Alışılmıştan da sakin ve sessiz. Sarmaşıklar, sumak ağacını ölümcül bir kucaklayışla sararak yukarılara doğru tırmanmıştı. Su damlacıkları parlak yaprakların birinden diğerine kayıyor, bir kattan diğer kata geçerek toprağa kadar iniyorlardı. Çimler su içinde kalmıştı. Beton yollar meyilli arazide parlak birer çizgi gibi gerilmiş, kapıya doğru uzanıyordu.

Penceremin önünde durdum.

Kapının dışında sokakta da hareket yoktu. Dişli trenin boğuk, yükselen ve alçalan gürültüsü de zamanın aynası olmuştu. Pazar günleri öğleden önce yarım saatte bir geçerci.

Mutfak tarafından kapı kaktan çıkan, alışık olduğum sesler bana kadar ulaşıyordu. Holün kapısı açıldı, babam üstünde ropdöşambırı, saç sakal birbirine karışmış, çıplak ayaklarına ayakkabılarını geçirmiş, beton yolun sonuna kadar hızla yürüyerek posta kutusundan gazeteyi aldı ve gene koşar adım, kayıp düşmemeye dikkat ederek geri döndü. Dönerken pencerede beni fark etti. Kıvırdığı gazeteyi sallayarak selam verip kapıda kayboldu.

Uzun zaman durdum öylece. Oyalanıyordum. Buradan kıvırdarsam, yıkanıp giyinirsem gün başlayacak gibi geliyordu. Biliyordum ki o zaman şimdiye kadar basit ve keyifli olan her şey yine yoğunlaşıp sıkışacak, katılaşacak ve acımasızlaşacaktı.

Alnımı cama yapıştırdım. Kollarımı kavuşturup durdum. Nefesim camı hafifçe buğulandırdı. Üzerine şekil-

ler çizdim. Sonra yeni buğular hohladım, üzerlerine çizgiler çektim.

Kapı itildi. Anneannem. Elinde iki boş su bardağı vardı. Geceleri hep odalarına su götürürdü.

"Günaydın Dojdi'ciğim." Gülümseyerek odaya girdi.

"Günaydın."

"Çabuk giyin. Birazdan gelirler."

Başımı bile çevirmedim. Camda yavaşça kaybolan şekillere bakıyordum. "Buraya kadarmış!" diye düşündüm.

Elimi yüzümü yıkadım. Özenle giyindim. Yatağımı toplayıp kaldırdım, sonra divana uzandım. Kendimi okumaya verdim.

Öğleye doğru kapımızın önünde ilk araba stop etti. Kalktım, pencereden şoförün yerinden fırladığını, arabanın etrafından koşup kapıları açtığını gördüm.

Önce tıknaz bir adam indi, sonra zayıf bir kadın. Beklediler. Kadın arabanın içine doğru bakıp bir şeyler söyledi. Nedense bir yerden çok tanıdık geldi bana. Belki başını tutuş biçiminden. Sonra ön koltuğun kapısı da açıldı, Éva kurumlu bir tavırla dışarı çıktı. Üstünde beyaz yakalı mavi bir giysi vardı, ayağında beyaz çoraplar. Bir şey tartışıyorlardı. Éva bahçeye baktı, somurtup kafasını salladı. Zayıf kadın ona iyice yaklaştı, öfkeyle baktılar, o zaman bütün hareketleriyle daha çok benzediler birbirlerine.

Arada şoför yerine geçip motoru çalıştırmaya başlamıştı. Üç kişi kaldılar. Sonra Éva'yı iterek yoldan aşağı doğru ilerlemeye başladılar.

Pencerenin önünden kaçtım, yatağa attım kendimi, yüzümü duvara çevirip gözlerimi yumdum. Şimdi acaba beni alıp götürmek için mi geldiler, yoksa misafiriğe mi geliyorlar? Ama misafiriğe olsa niye arabayla gelsinler ki? Éva'lar bir sokak aşağıda oturuyorlar! Araba neden bekliyor? Kimi bekliyor?

Mutlaka beni! İyice büzüldüm. Annemin gelenleri karşılayan tiz sesini uzak bir yerlerden çok boğuk olarak duydum. Holün kapısı kapandı, oturma odasına girdiler. Bana araba gitti gibi geldi! Pencereden baktım. Yataktan göremiyordum çünkü. Araba sahiden yoktu...

Derinden içimi çektim. Bacaklarım titriyordu. Yine yatağa attım kendimi. Dizlerimi ellerimle sıkıca kavradım; ama titrememi önleyemedim.

Arabalar birbiri ardına gelmeye başladı. Motorlar duruyor, kapılar çarpıyordu, sonra bahçe kapısı, sonra yeniden çalışan motorlar, ayak sesleri, pencerenin önünden geçen gölgeler, oturma odasında sağa sola itilen sandalyeler...

Başka zaman bu gürültüler belki doğal gelirdi ama şimdi birleşiyor, birikiyor, yoğunlaşıyorlardı. Her şey bildik geliyordu bana, sanki eskiden de bir kere olmuştu bütün bunlar. Kasılmış bekliyordum.

Nereye saklansam? Nasıl kaçabilirim onlardan. Bahçe su içinde. Tavan arasına gidemem. Fark ederler.

Yattığım yerde kımıldamadan bekledim.

Annem söylenerek girdi odaya. "Bir zahmet, misafirlerin yanına gelsene." Uyuyor numarası yaptım. Sarstı: "Ne yapıyorsun burada? Herkes geldi. Till hazretleri teşekkür etmediler hâlâ? Ne sanıyorsun sen kendini?"

"Tamam... geliyorum... bağırma!"

Annem rahatladı, giderken seslendi:

"Çocuklar limonluktalar. Oraya git sen de!"

Kapıyı açmadan önce yüzümün ifadesini değiştirip gülümsemeye çalıştım. "Selam!" dedim.

Éva bir hasır koltuğa bana arkası dönük oturmuş gözlerini bahçeye dikmişti. Pozsgai'lerin iki oğlu oyuncaklarının arasında ayakta duruyorlardı, büyük olanı *märklin* trenimin parçalarını tekmeliyordu.

"Ne diye tekmeliyorsun?"

"Canım öyle istiyor."

"Senin mi?"

"Benimkinin daha çok parçası var."

Cevap vermedim. Éva'ya bakıyordum. Biliyordum onunla konuşmam gerektiğini. Bundan kurtuluşum yoktu. Ya yanına gidecektim ya da odadan çıkacaktım... Odadan çıkmama imkân yoktu. Annemin sert bakışlarını sırtımda duyuyordum. Ağır ağır yanına gittim.

"Merhaba!" dedim.

Hafifçe başını eğdi.

Pozsgai hâlâ oyuncak trenimi tekmeliyordu.

Öfkeyle döndüm, tam o sırada büyük kauçuk ağacının altında Ungvári'lerin kızlarını gördüm. İncecik, kibar ve mağrurdular. Bana şöyle bir göz atıp güzel elbiselerinde kurum kurum kuruldular,

"Merhaba!" dedim. Dudakları oynadı ama hiçbir şey duymadım. Yanlarına mı gitmem gerek acaba? Dönüp Éva'ya baktım. Hayır. Gitmeyeceğim. Aralarında fısıldaştılar. Omzumu silkip başımı çevirdim.

"Merhaba!" selamımı tekrarladım.

Bana baktı ama cevap vermedi.

"Nasıl geldin buraya?"

Alay eder gibi, "Arabayla," dedi.

"Misafirlige mi?"

"Evet, eğer bir itirazın yoksa."

"Darılma!"

"Kırdın beni."

"Özür dilerim."

"Hepinizden bıktım. Gideceğim buradan."

"Ben de," dedim ve ortak eylemimize sevineceğini sandım.

"Sen burada kalacaksın. Sen korkağın tekisin..."

"Ben korkak değilim..."

"Her şeyi unuttum sanma. Ama bazen belli etme-

mek gerekiyor. Zaten..." Önemsiz bir şey söylüyormuş gibi ekledi, "Babama şikâyet ettim seni."

Pozsgai'lerden biri, "Halka salıncağı kuruyoruz," dedi. "Kurun," dedim ve çıktım.

14

Güleyim bari! Yalan söylediğini biliyorum. Korkutmak istedi. Ondan korktuğumu sanıyor. Yanılıyor! Korkak değilim ben! Dövüşmeyi sevmiyorum, o kadar. Bu korkaklık demek değildir. Buradan kaçsam o zaman korkaklık olur işte. Kuvvetliyim ben, annemin babamın gözlerine de çekinmeden bakabiliyorum...

Buraya gelince biraz düşündüm. Korku, üzerimden bir bulut gibi gelip geçti. Annemin babamın gözlerine bakamıyor muyum yoksa? Ya yalan söylemediyse ya babasına beni şikâyet ettiyse...

Şimdi oturma odasına gireceğim, babası önüme dikilecek diyecek ki: "Şimdi polisler alıp götürcekler seni. Araba dışarıda bekliyor." Araba gitti ya! "Hapse attıracağım seni." Annem haykıracak, "Bunu yapamazsın!" Nasıl yapamaz, yapabilir, çünkü daha büyük. Evleri de daha güzel.

Bütün hislerim durdu, duyu organlarım çalışamaz oldu. İsyân etti. Şimdi tek istediğim şey ağlamaktı. Yatmaya da cesaret edemedim, kim olsa açabilirdi kapıyı. Canı ne zaman isterse.

Sendeleyerek yürüdüm.

Szidike... Szidike'ye anlatayım her şeyi... Annem gömme dolabın oradan seslendi. Dolabın ardına kadar iki yana açılmış kapaklarının önünde yere diz çökmüştü. Etrafında örtüler, çarşafklar, peçeteler, havlular küme kümeydi. Hâlâ eline geçeni yerlere atıyordu.

Yakınımda olması huzur verdi.

"Ne arıyorsun?"

"O lanet olası beyaz sofrayı örtüsünü! Görmedin mi?"
Yüzüme baktı.

"Nereden göreyim?"

"Öylesine sordum işte," dedi yarı beline kadar dolaba gömüldü.

"Yok işte! Yok... yok!" Anneanneni çağır buraya.

"Peki," dedim.

Tam çıkarken arkamdan seslendi: "Dur!" dedi, "Ben çağırırım daha iyi. Sen Szidike'yi çağır."

"Olur."

Mutfaktaydı. Buharları çıkan, fokurdayan kocaman bir tencercenin başında duruyordu.

"Szidike, annem çağırıyor, gel!" dedim.

Sesimdeki alışık olmadığı yumuşaklığa şaşırıyor herhalde. İşini bırakıp gelsin mi, yoksa bitirene kadar kalsın mı karar veremedi.

"Gyurika... bırakırsam mantılar fazla pişecek. Bayan Yoldaş'a söyle, hemen geliyorum."

Annem ve anneannem kirli çamaşırların durduğu sepetin önündeydiler. Kirliler yere serilmişti. İkisi de ellerini kalçalarına dayamış, şaşkın duruyorlardı. Annem bana dönerek, "Söyledin mi?" dedi.

"Geliyor," dedim. Mantıların pişmesini bekliyor.

Anneannem, "Mutlaka!" dedi.

"Sanmam."

"Sen hep herkese inanırsın, başına bela gelinceye kadar."

"Yapmayın anne! Ne demeye alacak on iki kişilik damasko sofrayı örtüsünü?"

"Yavuklusu askerden gelir, evlenirler."

"Anne!.."

Annem düşünceliydi, bir şey söylemedi. İçime üzüntü çöktü. Olamaz! O çalmamıştır. Birden ben de kendi-

mi suçlu hissettim. Sanki ben çalmışım gibi... Yüzüm kızardı. Hayır! Szidike çalmış olamazdı! Neden? Ben çalmadım! Sinirli bir sesle, "Mutlaka başka bir yerdedir," dedim.

"Gyuri senin yüzün kızardı, sen bir şey biliyorsun mutlaka!" Annemin sesi öfkeliydi.

"Bilmiyorum."

Szidike geldi. Annemin arkası dönüktü, önce yüzüne bir gülümseme yapıştırdı, sonra döndü.

"Tatlım, beyaz sofrayı örtüsünü görmediniz mi?"

Szidike söylenenden bir şey anlamadı.

"Beyaz masa örtüsünü!"

"Hayır."

"Her yere baktık, yok," diye anneannem karıştı araya.

"Gyurika da bilmiyor..."

"Ütülenecekler arasında yok muydu?"

"Hayır... yoktu... olsa hatırlarım..."

Annem, yerdeki yığına ellerini sokarak tekrarladı: "Aramadık yer bırakmadık."

"Ütülenecekler arasında olmadığına emin misiniz?"

"Hayır, yoktu diyorum ya!"

Szidike şimdi anlamıştı anneannemin ne düşündüğünü. Sapsarı oldu.

"Eğer yaktıysanız, itiraf edin!"

"Şimdi masaya ne örteceğim bilemiyorum..."

"Yanmadı... orada yoktu ki!" Szidike'nin sesi inler gibi çıkmıştı.

Kendimi kaybetmişçesine bağırardım: "Ütülenecekler arasında yoktu!"

Annem yaklaştı. Bir tokat çarptı ağzıma. Kalın yüzüğü dudağımı patlattı.

"Al bakalım!" diye tısladı, "Nasıl bağırılırmış anlarsın şimdi!"

Dondum kaldım. Szidike bana koşmak istedi. Anne-

annem kolundan tuttu, çekti. "Siz çaldınız! Yeni evinize lazımdı değil mi?" dedi.

Elimi ağzıma götürdüm. Kanlandı. Ne yaptığımı, yapacağımı bilmiyordum artık. İyice sersemlemiştim. Kanı yüzüme buladım.

"Hayır!" Annemin sesi ıslık gibiydi. "Yapmayın!" Szidike'nin kolunu anneannemin elinden kurtardı.

Banyoya gittim. İçimde korku yoktu. Şimdi insanları bütün çıplaklıklarıyla görüyordum. Onları anlamıştım artık. Ben onlardan sadece konuştukları vakit, söyledikleri anlamını yitirdiği vakit, anlamı ancak sözcüklerin ardında bulabildiğim vakit korkuyordum.

Szidike kıpırdamadan duruyordu.

Anncannem onun yüzüne doğru eğilerek, "Getir çabuk," dedi.

"Anne, yapmayın!" zayıf bir sesle tekrarlayıp duruyordu annem.

Szidike titredi, sonra kendinden emin adımlarla dışarıya doğru yürüdü. Mosmor kesilmiş dudaklarını ısırıyordu.

"Durun!" Annemin sesi boğuk çıktı, "Hadi, hadi, dursanıza! Öyle demek istemedik..."

Arkasından yürüdüler. Szidike fark etti. Odasına girdi. Kapıyı açık bıraktı. Annemler duraladılar. Kızın yüzü soğuktu, çekingen değil, ciddiye yüzü. Bir ölününki gibi. Sapsarı. Ağır, ölçülü hareketlerle dolabını açtı. Çok az eşya vardı dolabında. İki ipek bluz. Biri beyaz, biri mavi. Dolaptan yere fırlattı bluzları. Raftaki çamaşırlarını da eliyle yere süpürdü, sonra iki etekliğini de. Ses çıkarmadan yaptı bütün bunları.

Sonra çekyata yürüdü. Kaldırdı. Yatak takımlarının durduğu yerden yorganı, yastığı ve çarşafı çıkarıp yere attı. Altında hiçbir şey yoktu... Komodine yaklaştı...

Annem, gözleriyle anneanneme işaret etti. Annean-

nem çıktı. Yüzünde korku vardı.

Annem, kıza yaklaştı, elini tuttu. "Yapmayın Szidike, yapmayın..." Sesi yumuşaktı.

Szidike elini kurtardı, komodinin kapağını hırsla açtı. Annem çığına dönen Szidike'nin yüzüne korkuyla baktı. Omuzlarından tutup bastırarak yatağa oturttu. Yanına oturdu. Arada, "Yapmayın... Szidike, yapmayın," diyordu.

Szidike başını öne eğdi. Yorgundu, tükenmişti. Sessizce ağlamaya başladı. Gözyaşları yuvarlak yüzünden süzülerek burnunun kenarına doğru yuvarlanıyordu. Hiç kımıldanmadı. Annem başını okşuyordu. Ben kapıda donmuş duruyordum.

"Söyle anneannene, pembe sofrayı örtüsünü sersin..." Sesi fısıltıyla çıkmıştı.

"Tamam," dedim.

15

Szidike pazartesi sabahı evine gitti. Salı akşamı dönecekti. Dönmedi. Treni kaçırmıştır, dedik. Gara telefon ettik, o akşam artık başka tren olmadığını, ilk trenin çarşamba sabahı erken geleceğini söylediler.

Çarşamba günü de gelmedi.

Akşam dokuz sularında arabanın kapısının çarptığını duydum. Yazı masamın başında oturmuştum. Ders çalışıyordum. Bahçe kapısı acı acı gıcırdadı, meyilli beton yolda annemin ufak adımlarının sesini duydum. Kapıyı açmaya gitmedim. Odaya girdi. Mantosunu bile çıkarmamıştı daha.

Yüzüme baktı: "Ders mi çalışıyorsun?"

"Evet."

"Szidike?"

"Gelmedi."

"Tahmin etmiştim," dedi, dudaklarını büktü.

"Mutlaka bir şey olmuştur."

"Evet. Geri gelmeye cesareti yok, hepsi bu!"

"Neden o kadar yüklendiniz kıza?"

"Biz mi yüklendik?"

"Hırsızlıkla suçladınız ya."

Omzunu silkti, dışarıya çıkarken, "Gelmiyor musun?" dedi.

"Hayır!"

Durdu, yaklaştı, başımı okşadı. "Neyin var senin bugünlerde?"

"Yok bir şeyim."

"Dojdi'ciğim... Ben görüyorum. Neden her şeyi anlatmıyorsun bana? Bazen çok sinirli davranıyorum... Ben de biliyorum. Üzdüm mü seni?"

"Hayır."

"Somurtma öyle! Tatlı, biricik Dojdi'ciğim benim..."

Eğildi, başımı öptü. Kucaklamam gerektiğini hissettim. Boynuna sarıldım ve birden dehşete kapıldım. Onu sevemeyeceğimi anladım. Bir daha öptü, rahatlamıştı.

"Geliyorsun değil mi?"

"Evet."

Çıktı. Defterime bakakaldım. Ödevimi bitirdim, sonra borulardan akan suyun sesini ve banyodaki hafif gürültüleri duydum. Uzaklardaydım. Odada yürüyüp koltuğa oturduğunu da duydum. Kalktım ben de oturma odasına gittim. Dikiş kutusunu koymuştu masanın üstüne.

"Yırtık, sökük bir şeyin yok mu?" diye sordu.

"Yok."

Örgülerini çıkardı, yünü parmağına doladı, arkasına yaslandı, parmakları hızla çalışırken gülümseyerek bana baktı. "Okulda ne var ne yok?"

"Yok bir şey."

"Derse kalktın mı?"

"Macarcadan. Beş aldım."

Kafasını salladı. "Oysa çalışmamıştın bile."

"Benim Macarcayı çalışmama gerek yok. Derste dikkat ediyorum. Bana yetiyor."

"Ama çalışmak da gerek."

Anneannem kapıdan içeri baktı. "Hoş geldin, yavrum."

"Hoş bulduk anne. Szidike gelmemiş ha?"

Anneannem içeriye girdi. "Ben gelmeye cesareti olmadığını biliyordum. Ben nedenini de biliyorum."

"Ben de tahmin ettim gelmeyeceğini."

"Ben size söylemiştim."

"Ne söylemiştiniz?"

"Başımıza bela olacağını."

"Anne gene başlamayın, çok rica ederim."

Anneannem ciddi bir surat takındı. "Mavi havlularımı bulamıyorum. Üçünü de."

"Anne, iyi bakın..."

"Baktım! Neden gelmediğini biliyorum."

"Anne, ben sanmıyorum..."

"Eşyalarını götürdü mü?"

"Bilmiyorum."

"Ben biliyorum. Götürdü. Burada hiçbir şeyini bırakmadı. Dolabına baktım."

"Hayır anne, sanmam."

"Havlular yok oldu. Her tarafı aradım."

Annem kalktı. Odadan çıktılar. Kıpırdamadım. Çamaşır dolabını, kirli sepetini, ütülenecek eşyaları nasıl altüst ettiklerini görüyordum. Annemin şüphe oturmuş yüzünü öfkenin yavaş yavaş nasıl çarpıttığını da.

Geri geldiler. Anneannem "Ben dememiş miydim," der gibi gülümsüyordu. Annemin dudakları kısılmıştı, oturdu, örgüsünü eline aldı sonra fırlattı attı.

"Bir çarşaf da kaybolmuş..." kendi kendine söyler gibiydi.

"Szidike'nin yaptığını sanmam," dedim.

"Ne demek sanmam. O halde kim?"

"Annec sen pazar günü onun yüzünü görmedin mi?"

Anlamadan yüzüme baktı. "Olgular var ortada," dedi.

Bahçe kapısı gıcırdadı. Yolda sert adımların sesi duyuldu. Annem yorgun, kalktı.

"Gidiyorum, ben yemeği ısıtıyorum," dedi anneannem.

Annem kapıyı açtı. Babam girdi. Gözlerini karanlığa alıştırdı, sonra annemin dudaklarına eğildi. "Merhaba, canım," dedi.

"Merhaba."

Yanımdan geçti. "N'aber evlat? Okul nasıl gidiyor?"

"İyidir evlat!" dedim.

Kaşlarını çattı, arkasını dönüp baktı bana. Yarı yolda elinde çanta durdu. Yere koymadı.

Annem, "Annemin bugün üç havlusu kayboldu, bir de çarşaf," dedi.

"Döndü mü?"

"Hayır."

"Olacak şey değil", babam parladı birden, çantayı portmantonun altına attı. Arada başını iki yana sallayıp duruyordu.

"Yazmadı mı?"

"Yazmadı. Ama önemi yok."

"Çalışma kartesi sende ama."

"Ne olacak ki? Orada ona çalışma kartesi mi lazım?"

"O da doğru ya."

"Yarın gidelim bakalım hanımefendinin evine!"

"Nasıl gideceksiniz?" diye sordum.

"Arabayla. Gelmek ister misin?"

"Okul var."

Babam gülererek yüzüme baktı. "Zararı yok. Bir gün gitmeyiverirsin. Mazeret yazarız, hastaydın, deriz. Olur mu?"

“Olur,” dedim, yüzüme gülümseme yayıldı. Babama baktım. İnsan bu kadar kolay mı yelkenleri suya indirir?

16

Her şey sütbeyaz ve sonsuzdu. Atlı arabaların tekerlerinden ezilmiş, donmuş, eğri büğrü yolun kenarındaki kavak ağaçlarının çıplak dalları, gotik kiliselerin işlemeli kulelerini andırıyordu.

Beton yoldan ayrılalı yarım saati geçmişti. Araba arada bir çukurların içinden geçerken sarsılıyor, keyfince sallanıp duruyordu. Sıkı sıkı tutunmak zorunda kalmıştık.

Şoför söylenip duruyordu. Tek başına duran kireç badanalı mezra evleri arasında kilometrelerce mesafe vardı. Çıplak, hiçliğe, yokluğa atılmış evler. Yolun iki yanında sürülmüş toprakların karıkları evlere doğru uzanıyordu. Bodur bir ağaç bile yoktu. Bazen birbirine kenetlenmiş çalı yığınları arasında ilerlemek zorunda kalıyorduk. Hendeklerin dibinde kimi yerde saz kimi yerde hasır otu bitmişti, orada bile sudan eser yoktu. Sadece donmuş kum.

Gözlerini yola sabitlemiş olan şoför, “Sorsak iyi olacak,” dedi.

“Evlerden birine gidelim,” dedi annem.

Mezra evlerinden birine yollandık. Geniş bir yola saptık. Evin avlusuna kadar ilerleyip durduk.

Etrafta en ufak bir hareket yoktu.

“Burada kimse oturmuyor mu?” dedi annem, soruyu herhalde kendisine sormuştu. Arabadan indik.

Eve doğru birkaç adım attık. Kapılar kapalıydı, kir pas içindeki pencere camları bize baktı. Sonra evin arkasından basık burunlu, dört köşe suratlı bir ihtiyar adam ayaklarını sürüyerek çıktı. Sıska omuzlarında içi kürklü, yağlı, kirli bir gocuk, kafasında içi kürklü bir başlık vardı.

Gocuğun önünü kapatmamıştı, altına gömlek giymemişti, sadece kirli bir fanila vardı. Yüzünü birkaç günlük kara bir sakal kaplamıştı. Arabaya dikti gözlerini.

Birden içimi korku sardı. Ya burada oturuyorsa... Neden geldim ki?.. Szidike hırsızlık yapmaz... o öyle biri değil... yoksa?..

Annem sevimli bir sesle, "İyi günler," diyerek elini uzattı.

Yaşlı adam, kara kuru, derileri çatlamış ellerini ovuşturdu, sonra isteksiz bir şekilde uzattı. Hâlâ arabaya bakıyordu.

"Amca, biz Tóth'ları arıyoruz. Nerede oturuyorlar biliyor musunuz?"

İhtiyar başını salladı. Yanıtlamadı. Evin önündeki kırığı çalmış kır papatyaları arasından bir deri bir kemik kalmış köpek görüldü. Zorlukla yürüyordu. Bir ayağı aksıyordu. Yavaş yavaş yaklaştı, kısa kızıl tüylerini kabbarttı. Sahibinin yanına gelip süründü. Adam gözlerini eğip köpeğe baktı, sonra ayağıyla kenara itti.

"Biliyor musunuz acaba?" Annem sorusunu tekrarladı.

"ÇokTóth var." Adam istemeye istemeye yanıtlamıştı.

"Szidike adlı bir kızları var." Annem kulakları ağır işiten birine söylüyormuş gibi yükseltmişti sesini.

"Herkesin var. Burada yok!"

Annemin yüzünden ne yapacağını bilemediği belliydi, soran gözlerle bana baktı.

"Peki amca burada yoksa, nerede var?"

İhtiyar gene kafasını salladı. Kapı aralandı. Gözleri uykulu bir genç kadın başı görüldü. Yeni giyinmiş olmalıydı, giysileri tam yerleşmemişti daha vücuduna.

"Baba, çekilin oradan!" Sesi öfkeliydi.

İhtiyar pantolonunu çekti, döndü ve ayaklarını sürüyerek evin arkasında kayboldu.

"Kimi arıyorsunuz?"

"Töth'ları!"

"Çok Töth var."

"Szidike isimli bir kızları var."

Kadın düşündü, arada mırıldanıyordu...

"Szidike... Szidike..." Birden hatırladı. "Dükkândaki kız, yoksa okuldaki mi?"

Annem omzunu silkti. "Bilmiyorum. Peşte'de çalışan."

"Hizmetçilik etmeye giden mi?"

"O!"

"Geri geldi."

"Onu arıyoruz."

Genç kadın hâlâ yarı aralık kapıda durarak elbisesini elleriyle düzeltti, arabaya baktı sonra kapının önüne çıktı.

"Şu yoldan okula kadar gidin," eliyle gösterdi, "oradan sola dönün. Ormanda. Göreceksiniz."

Teşekkür ettik. Arabaya bindik. Kadın orada durup bize baktı. Yaşlı adam da evin arkasından kafasını çıkardı.

Geri döndük, yola çıktık. Arkama dönüp baktım, ihtiyar da evin arkasından çıkmıştı. Köpek arabanın arkasından havladı.

Onlar kımıldamadan oldukları yerde durdular.

Okulun kırmızı boyalı alçak binasını geçip sola sap-tık. Bir hayli yol aldık, ama ormanı bir türlü göremedik. Sonra seyrek ağaçlı bir akasyalık görüldü. Onun ötesinde uzunca bir ev vardı. Oraya araba gidemezdi, bir patika vardı sadece. Arabadan inip yürümeye başladık. Donmuş kum tabanlarımıza yapıştı. Annem ürpererek mantosuna sarındı.

"Korkunç!" dedi.

"Ne?"

"Nasıl yaşadıkları."

Cevap vermedim.

Annem başını yukarıya kaldırıp, "Burada elektrik bile yok," dedi.

Cılız akasya ormanını geride bıraktık, yalnızlık içindeki mezra eviyle göz göze geldik.

Annem durdu. Bana baktı, sonra yine yürüdü. Kapısız ahır, karanlık ağızını açmıştı. Evin önünde baştan başa uzanan sundurmaya benzer yere çıktık. Annem yine duruladı, sonra kapıyı tıklattı.

Kimse cevap vermedi. Kapıyı açtı. Ufak bir girişte bulduk kendimizi. Kapının tam karşısında, pencerenin altında üzerine eski püskü bir örtü serilmiş ahşap bir ranza vardı. Mavi badanalı duvarda bir haç asılıydı. Oradan başka bir kapı açılıyordu. Koyu kahverengi, kırık dökük bir kapı. Annem kapıyı tıklattı yine.

"Girin!.." Szidike'nin sesiydi.

Girdik.

Szidike yüksek bir köy fırınının önünde oturmuş patates soyuyordu. Yanında, yere çömelmiş alt tarafı çıplak küçük bir oğlan, patateslerin çiğ kabuklarını kemiriyordu.

Bizi görünce kızın elindeki bıçak durdu. Başı da öylece kaldı. Arkasındaki demir karyolada yaşlı bir kadın yatıyordu. Yorganı boğazına kadar çekmişti. Bizi görünce zorlanarak doğruldu.

Annem yavaşça, "İyi günler," dedi ve kapıyı çekti.

Szidike'ye baktım, "Merhaba!" dedim.

Szidike kızardı, kekeledi. Oturduğu tabureden fırlayarak, annemin eline yapıştı. Öptü.

Annem kıpkırmızı oldu, elini sertçe çekti. "Ne yapıyorsunuz?.." Sesi öfkeliydi.

Szidike yatakta yatan yaşlı kadının yanına giderek yastıklarını düzeltilti, arada fısıldadı: "Anacığım... Till hanımefendiler."

Yaşlı kadın bana baktı.

"Gyurika o işte!.."

Küçük oğlan patates kabuklarını kemirmeyi bırakarak hayretle yüzüne baktı. Sonra devam etti işine. Szidike, oğlanın yanına koşarak kabukları elinden aldı.

"Gyun'ka yasak!.. Lütfen oturun... şuraya," dedi ve fırının önündeki kereveti eliyle sildi. "Buraya lütfen..."

Oturduk. Annem mantosunun düğmelerini çözdü.

"Nasıl gelebildiniz... buraya?"

"Arabayla geldik."

Sustuk. Yaşlı kadın dirseklerinin üzerinde biraz daha doğrularak bizden tarafa döndü.

"Szidi benim yüzümden gidemedi... tek başıma... bir de Gyuri..." dedi, sesi ıslık gibi öten bir öksürükte boğuldu.

Annem, "Yok zararı ama bekledik sizi, ne oldunuz anlayamadık," dedi.

"Ben gelmek istedim, ama onları burada bırakamadım... hayvanları da."

"Bekledik sizi,"

"Evet ama ayrılamadım işte."

Annem başını öne eğdi. Alnındaki kırışıklar birleşti.

Sonra odayı gözden geçirdi. Bulanık camlı iki ufak pencere arasında çekmeceli bir dolap kara kara duruyordu. Üstünde yer yer sırları dökülmüş bir ayna. Çekmece-
li dolap beyaz bir örtüyle örtülmüştü. Üstünde pırıl pırıl alüminyum folyodan bir çerçeve içinde Kutsal Resim. Yanı başında siyah deri kaplı Kutsal Kitap. Ve portakal. Soyulmamış halde.

Ben Kutsal Kitap'ı hemen tanıdım. Kalbim hızlı hızlı atmaya başladı. Annem tanımadı. Szidike gözlerini izliyordu. Fırladı yerinden. Elini Kutsal Kitap'a doğru uzattı. Yüzü gerildi, bakışları ürkekleşti.

"Ben... ben.. gerçekten... inanın, ben değil... hayır..." dedi ve elini ağzına götürdü.

Annem sanki bir şey hissetmiş gibiydi, kalktı. Kutsal

Kitap'ı eline aldı. Açtı. Szidike parmağını ısırды ve çaresizce bir şeyler mırıldandı. Annemin yüzü karardı. Çıkık elmacık kemikleri daha çok fırladı.

"Bu bizim," dedi ciddi bir sesle.

Szidike hiç ses etmeden, bacakları titreyerek tabureye çöktü, sonra yine yerinden fırladı. Dolabın kenarına yapıştı.

"Ben çalmadım... biz Çingene değiliz..." dedi.

Annem duyamamış gibiydi.

"Bu ne arıyor sizde?"

"Ben..." kekeleydi, dehşet içinde bana baktı.

"Ben verdim ona." Fısıltı gibi çıktı sesim oysa bağırıyorum sanmıştım. "Anne! Ben verdim ona. Szidike hırslı değil. Anne, inan bana! Ona ben verdim."

Szidike tabureye çöktü yine. Ellerini kucağına koydu ve ağlamaya başladı. Küçük oğlan ona sokuldu ve anlaşılmaz sesler çıkardı. Szidike başını iki yana sallıyordu.

"Ben verdim... ben verdim ona..." tekrarlayıp durdum.

Annem Kutsal Kitap'ı bırakacak oldu, sonra yenden göğsüne bastırdı. Açtı, evirdi çevirdi. Özenli hareketlerle kapağından görünmeyen tozları sildi. Küçük oğlan tencereden soyulmuş patateslerden birini aldı, annemin ayaklarına doğru yuvarladı. Annem ürkererek ona baktı, kitabı birden kapattı. Küçük oğlan gözlerini kırpıdı, sonra bir yırtıcı hayvan gibi patatesi kapıverdi.

"Benim," dedi, kemirmeye başladı.

Annem bana baktı, sonra Szidike'ye. Baştan aşağıya süzdü bizi. "İnanıyorum..." dedi, sesi kısık, sonra sesini yükseltti ve bana çok sert bir sesle saldırırcasına, "Sen biliyor musun?" dedi. "Bunun benim için ne büyük bir anısı olduğunu, biliyor musun sen?.."

"Biliyorum ama bize nasıl olsa lazım değil, diye düşündüm..."

Buna cevap vermedi. Szidike önlüğünün ucuyla

gözlerini kuruladı. Bize bakmıyordu. Yaşlı kadın, yüzü hareketsiz, yatağında yatıyor, artık sadece vücudunun içinden gelen sesleri duyuyordu.

Sessizlik çöktü odaya. Sadece oğlanın minik dişleri arasında ezilen çiğ patatesin sesi çıkıyordu.

"Szidike benim yüzümden gidemedi," diye fısıldadı kadın... "Yapayalnızım." Gözlerini tavana dikmişti.

Uzun bir sessizlikten sonra annem sordu: "Bize geri gelecek misiniz Szidike?"

Kız gelemeyeceğim dercesine başını sallayarak annesine baktı.

"Öyleyse çalışma karnenizi burada bırakayım. Tamam mı? Birbirimize de küsmeyelim."

Szidike yine başını salladı. Tamam anlamına.

"Ama Kutsal Kitap'ı alacağım... anısı var benim için."

Annem bunları kendini mazur göstermek ister gibi söylemişti.

Kız cevap vermedi. Sadece ben baktım anneme. Deri kaplı Kutsal Kitap'ı masanın kenarına koydu. Çantısından çalışma karnesini çıkardı. İçine bir şeyler yazdı, sayfalarının arasına para koydu, sonra Szidike'ye uzattı.

Kalktık. Annem elini kıza uzattı. Uzun uzun tuttu elini, herhalde dalgınlıktan. Gülümsemeye çalıştı. Düşünceleri çok uzaklara gitmiş gibiydi.

Dışarıya çıkarken, "Hoşça kal!" dedim.

Eğilip bana sarılmak, öpmek istediğini gördüm. Yüzümü ona doğru uzattım. Başlarımız iyice yakınlaştığı zaman, önüne geçilemez bir kuvvet ikimizi de geri çekti. Birbirimize baktık. Gözlerim buğulandı. Elimi uzattım. Uzun bir bekleyişten sonra tuttu elimi.

Kapıdan çıktıktan sonra dönüp arkama baktım. Yırtık sayfaları kalın siyah deri cildinin altında saklı Kutsal Kitap masanın üstündeydi. Annem patikaya varmıştı bile. Arkasından seslenmedim. Kümecikler halinde don-

muş kumlu toprak üzerinde ikircimli, güvensiz adımlarla yürüyordu. Arada bir huzur bulmak ister gibi arkasına bakıyordu, ama gözlerim onu yanıtlamadı.

Cevap vermemekte kesin kararlı olarak yürüdüm peşinden.

BAHÇIVAN

Seranın kapısını kapattı, kilitledi. Arkalarında rutubetli, ılık bir sıcaklık bıraktılar ve nemli toprakta dal budak saran bitkilerin rahatsız edecek derecede yoğun kokusunu. Dışarıda, sessiz bahçede, boylu boyunca uzanan kanıklara dikili muhteşem yıldızçiçeklerinin üzerinde gökyüzünün mavisi sararmaya yüz tutmuştu, hava sonbahar serinliğindeydi. Süs bitkileri fideliğinin muntazam tarhlarının arkasından çıkan tıknaz, kapkara bir köpek onlara doğru koştu. Sevinçten sadece kuyruğunu değil poposunu da sallıyordu. Sonra aniden toprağa kapandı ve karnı üzerinde sürünerek onlara yaklaştı. Küçük oğlan eğilerek köpeğin başını okşadı. Solgun yüzünü babasına kaldırarak, "Kormos da yas tutuyor," dedi, hastalıktan sonra nekahet dönemine girenlerin durgun sevinci vardı sesinde.

Adamın kemikli yüzü gerildi, mavimsi kırışıkların gölgelediği gözlerine yaş doldu. Öne eğilerek iki tokat attı oğlunun suratına.

Oğlan yana sıçradı, adam hıçkırık gibi çıkan bir sesle, "Nasıl konuşursun böyle, nasıl söylersin böyle?" dedi. Boşalmaya hazır gözyaşlarını zorla tutmanın kasılmasıyla sarsıldı. "Annemi bir köpekle..."

Çocuk, sarışın başını eğdi. Acı veren tokat değildi; suçunun ne olduğunu bilmemek ağır gelmişti. Eskiden

*açık ve net olanlar, kavramların belirgin düzeni -anne, baba, çiçekler, köpek, para, ölüm- bütün bunlar bir anda altüst olmuştu: Üç gün önce babası, ağır yükünü çökmüş omuzlarında taşıyarak çiçek tarhlarının arasından geçip geldiği zaman. Çocuk bunu seradan görmüş ve göğsünü o zamana kadar tanımadığı bir tedirginlik sıkıştırmıştı. Babası kapıyı açmış, arkaya, seraya bitişik olarak yapılan odalarına geçmiş, giyile giyile parlayan lacivert takım elbisesini üzerinden çıkararak güzelce asmıştı, dolabın kapaşının kulakları tırmalayan gıcirtısından sonra bir anlık sessizlik olmuş sonra derin bir "of" çekmişti. Önceleri kesik kesik yavaşça, sonra giderek daha şiddetli, daha hızlı bir tempoyla karısını çağırmaya başlamıştı. "Mária! Mária!" Daha sonra artık dudakları karısının adını söyleyemez olmuş, şişen ve sıkışan ciğerlerinden ölümle pençeleşen bir hayvanın böğürmesi gibi bir ses yükselmişti.

Uzun süre bağırdı.

Çocuk serada çaresiz dinledi, kırılan cam seslerini duyunca odaya koştu.

Adam kanayan yumruğunu havaya kaldırmış duruyordu. Çocuk ona koştu, beline sarıldı, sıcak vücuda iyice sokuldu, ama adam sarılan kollardan kendisini kurtardı, geniş yatağın üzerine çöktü. Elinden akan kan, yatağın sarı örtüsüne bulandı.

Çocuk o zaman inanılmaz bir güç hissetti kendinde, kanın görünümünden başka zamanlarda olduğu gibi iğrenmemişti, babası ona aldırmadığı, sadece kendi derdiyle uğraştığı için artık üzülmedi de.

Bazı şeyler vardır ki anlaşılır hale gelmeleri için telaffuz edilmeleri gerekmez. Biliyordu, annesi ölmüştü. Ama orada, önünde kanayan eliyle yatan adamın şimdi kendisinden yardım beklediğini de biliyordu. Bu, o zamana kadar tanımadığı tedirginliği dağıttı, seraya koştu, raftan ilk yardım kutusunu aldı, içinden gazlı bez, benzin

ve yara bandı çıkardı. Babasının önünde diz çöktü. Büyük bir dikkatle kanayan avucunu kendisine doğru çekti. Kanı gazlı beze emdirdi, yaranın etrafını benzinle yıkadı, babası arada bir inler gibi ses çıkarttı. Çocuk her şeyi, düşüp dizini kanattığı ya da kolunu sarmak gerektiği vakit annesi nasıl yapmışsa öyle yaptı. Yarayı sarmayı bitirdiği zaman başını yatakta babasının yanına koydu, pencereden dışarıyı seyretti. Bahçede vahşi rüzgârlar ağaçları renklendirmeye başlamıştı, ama yapraklardan hâlâ ağır olan dallarını sallıyordu ve çocuk biliyordu ki, şikâyet edercesine sağa sola eğilen bu renkli dalları bir daha asla unutmayacak.

Babası kımıldandı, ağlamaktan şişen yüzünü sildi, çocuğun başını göğsüne doğru çekti. Sarışın lülelerini usulca okşadı.

"Anne öldü," dedi.

Çocuk başka tarafa baktı, gözlerini babasının bekleyen bakışlarından kaçırdı, rüzgârın eğdiği dalları seyretti.

Adam tekrarladı: "Anne öldü..." ve çocuğun başını okşayan eli yatağa düştü.

"Senin annen... Anlamıyor musun?" Bu kez bağıraarak söylemişti.

Çocuk, adama baktı. Şimdi ağlaması gerektiğini biliyordu, ama ne kadar uğraşsa da gözlerine yaş gelmedi. Oysa elini birazcık kestiği zamanlar bile ne kadar kolay ağlardı. Babası çocuğun kıpırtısız yüzüne, Mária'nın gözlerini o kadar anımsatan üzgün mavi gözlerine giderek artan bir düşmanlıkla bakmaya başladı, yine acı yükseldi içinden. Biraz sonra, "Bunu nasıl anlayabilsin ki," diye geçirdi aklından, buna rağmen oğluna bakmak istemedi.

Üç gün öncesine ve özellikle de o güne kadar çocuk için her şey, kavramlar açık ve anlaşılırdı; anne sarışın ve narin kadın demekti, her zaman bir şeyler yapan, hamur

yoğuran, örgü ören ya da kocaman bir sepette pazara çiçek götürən kadın. Baba ise güneşin bronzlaştırdığı o kuvvetli erkek, şehirden hatta bazen uzak diyarlardan tohum, fide almak için, o olağanüstü güzel yıldızçiçeği soğanları almak için ya da sadece çiçeklere ilişkin akıl danışmak için o kadar çok insanın gelip aradığı Bahçıvan.

Şimdi üç gün sonra Bahçıvan yine oğlunun elini tuttuğu zaman artık hiçbir şey eskiden olduğu gibi değildi.

Bir süre devam eden sessizlikten sonra Bahçıvan, "Darılma," dedi oğluna, ama yüzüne bakmadı.

Bahçe kapısına doğru yürüdüler.

Adam, "Duygusuzsun sen!" dedi, "Ama şimdi duygusuz olmamalısın... Şimdi birbirimize darılmayalım."

Çocuk, elini babasının elinden çekmedi, ama babasının ne dediğini tam olarak anlayamamıştı. Bir önceki cümlesiyle babasının karanlık bir suçu ima ettiğini anlamıştı, ama bunun neden duygusuzluk olduğunu kavrayamamıştı.

Kapıya geldiklerinde çocuk, "Ya çiçek?" dedi.

Bahçıvan'ın gözleri buğulandı.

"Gördün mü bak? Unuttum işte çiçeği... Ben çiçeği unuttum!"

Oğlanın başını okşadı, sonra seraya geri gitti, çivide asılı duran bahçe makasını aldı, renk renk yıldızçiçeklerinin dalgalandığı arıkların yanında yürümeye başladı. Sık, kıvrım kıvrım yapraklı kıpkırmızı bir yıldızçiçeği, bir tane de beyaz yıldızçiçeği kesti. Çiçeklerin taç yapraklarının kıvrımlarına uzun uzun baktı. Kırmızıyı kendi elinde tuttu, beyazı oğluna uzattı. İki sap yıldızçiçeğine oğlunun şaşırdığını fark etti, ama bir şey söylemedi, oğlunun bunu anlayamayacağını düşündü.

Onların ikisinin çiçeği beyaz ve kırmızı yıldızçiçeği. Mária'nın ve onun. O zaman da iki sap çiçek götürmüştü. O zaman yıldızçiçeğinin bu cinsini kimse tanıımı-

yordu, onun çocuğuydu, o üretmişti... Sonra yayıldı, rağbet gördü... Herkes bu cinsi arar oldu... O küçük, sarışın çiçekçi kıza o götürmüştü çiçeği. Ne götürdüğü önemli değildi... Mária tezgâhın üzerinden eğilip iki sap yıldızçiçeğini aldığı zaman elleri birbirine değmişti... "pardon" demişlerdi ikisi de, sonra da gülmüşlerdi... Mária nasıl da anlayarak, bilerek bakmış, ellemişti çiçekleri.

"Bu çok iyi satılır," demişti, teşekkür falan etmemişti, sadece, "Bu çok iyi satılır," demişti. Sanki artık birbirlerine aitmişler gibi.

Çıtılardan yapılmış bahçe kapısından ak saçlı bir ihtiyar eğilip baktı. Kemikli elinde tuttuğu siyah şapkayı çevirip duruyordu. Arkasında, kolunda bir çelenkle şişmanca bir ihtiyar kadın duruyordu. İhtiyar adam hiçbir şey söylemedi, sadece hafifçe öksürdü. O zaman dönüp ona baktılar.

Tokalaştıktan sonra kadın çelengi yere koydu, çocuğun giysilerini düzeltti, gözleri yaşlıydı.

Sonra ağır ağır yürümeye başladılar. Tek tük evlerin bulunduğu تنها sokakta evlerinden çıkıp alaya katılanlar oldu. Siyahlar giyinmiş insanlar ellerinde çelenk, çiçek demeti taşıyorlardı. Ormanın oradaki patikaya geldiklerinde on kişi kadar olmuşlardı. En önde Bahçıvan ve oğlu, arkalarından biraz uzaktan gelen iki ihtiyar ve diğerleri. Alayın en sonunda iki geveze kadın Bahçıvan'ın sadece iki sap yıldızçiçeği götürmesinin ne kadar güzel olduğunu konuşuyorlardı. Kırmızıyı, aşkın rengini Bahçıvan, beyazı, masumiyetin rengini ise oğlu.

Tepeden aşağıya ininceye kadar yol bir saat sürdü. Mezarlığın tuğla duvarının yanından yürüyorlardı. Gösterişli taş heykellerin, mermer haçların başlarını azamette dünyaya doğru uzattıkları mezarlar arasından geçerken Bahçıvan, oğluna, "Annemi mezara koyarlarken bu

iki çiçeği tabutun üstüne atacağız. Daima bu iki çiçekle birlikte olsun," dedi.

Çocuk korkuyla baktı babasına, ama babası bunu görmedi. Kemikli alnını ileriye doğru uzatmış kaskatı yürüyor ve arkasından, ağır bir yükmiş gibi çocuğu çekiyordu.

Baba, çocuğun korktuğunu bilmiyordu. Yorgunluktan titreyen bacaklarıyla, boğazına tıkanmış bir yumruk, babasının peşinden gidiyordu çocuk.

Cenazenin katafalka konulduğu bina önünde birçok kişi toplanmıştı. Tokalaşmalar, sahte üzüntü dolu bakışlar. Sonra binaya girdiler. Duvarlar beyazdı, cenazenin konulduğu platform siyahtı ve üzerinde üstü açık, kara bir tabut yatıyordu. Upuzun şamdanlardan ampuller ışık veriyordu. Çocuğun gözleri önünde dünya yavaş yavaş karardı. Sadece babasının sert adaleli kolunun kendisini açık tabuta doğru sürüklediğini hissetti. Annesinin adının yazılı olduğu tabutun kapağı açıktı, platforma dayalıydı. Yürüdüler. Beyaz tül altında insan vücudunun şekli seçiliyordu. Bahçıvan oğluna baktı, sonra tüy gibi hafif beyaz tülün, kadının katılaştan burnuna ve soğumuş alnına yapışmış ucunu tuttu. Çocuk sadece altın renkli bukleleri gördü, sonra başını çevirdi. "Hayır!" diye inledi.

Bahçıvan tülün ucunu bıraktı, oğluna baktı. Geniş göğsü, zorla tuttuğu hıçkırıklardan sarsılıyordu. Oğlunun yanına çömeldi, kendine çekti.

"Annemi son bir defa görmek istemiyor musun?"

"Hayır."

Adam çocuğu itti ve avazı çıktığı kadar bağırdı: "Defo-lun bu-ra-dan!"

Platformdan yere atladı. Küçük, kara grup kapının aydınlık dört köşesine doğru geriledi. Adam, "Yalnız kalmak istiyorum," diye inledi, sonra çocuğuna bağırdı, "Sen de defol! Ne işiniz var burada? Ben yalnız..."

Yaşlı kadın, yanındakilerden ayrılarak çocuğun elini

tuttu. Diğerleri yavaş yavaş gerilediler. İçeride sadece Rahip ve Bahçıvan kaldı. Rahip beyaz, şiş parmaklarını kocaman karnın üstünde kavuşturarak Bahçıvan'a baktı. Bahçıvan hâlâ olduğu yerde kaskatı duruyordu. Rahip yanına giderek yüzüklü parmağını havaya kaldırdı, "Oğlum! Tanrı'nın bize verdiği acılara sabırla tahammül etmeliyiz," dedi.

Devam edemedi. Adamın bakışları onu da gerilemeye mecbur etti.

Bahçıvan ağır adımlarla tabuta yürüdü. Uzun bir süre öylece durdu, sonra ani bir hareketle tülü kaldırdı. İstedığı an elinden bırakabilmek için parmaklarının ucuyla tutuyordu tülü. Kadının gülümseyen yüzüne hayretle baktı. Sadece uzamış ve kalınlaşmış tırnaklar ölümü hatırlatıyordu. Kadına eğildi ve alnından öptü, sonra da parlayan gözkapaklarını.

Rahip, durmak zorunda kaldığı yerde uzun süre siyah örtülerdeki lekelere baktı. Kuralların bozulmasını dikkate almak istemediği belliydi. Yine ona baktığı zaman adam tülü bırakmıştı. O zaman kapıya yürüdü, açtı ve ışıktan gözlerini kırpıştıtarak içeri girenlere bir baş işaretiyle "her şeyin yoluna girdiğini, endişelenecek bir şey olmadığını" anlattı.

Olaysız uzayıp giden günler birbirini izledi. Onları bağlayan bir şey yok olmuştu. Sessiz, donuk, birbirlerini yan yan süzerek yaşıyorlardı. Bahçıvan bazen yemek pişiriyordu, patates yemeği, sahanda yumurta, ama çoğunlukla çocuk sabahları okula giderken ne satın alırsa onu yiyorlardı. Sucuk, pastırma, ekmek. Bahçıvan düşük omuzlarıyla, gözlerinin altında giderek daha çok yer kaplayan mavimsi gölgelerle bahçede ruh gibi dolaşıyordu.

Yağmursuz ve güneşli geçiyordu sonbahar. Ağaçların yapraklarından bütün nem uçup gitmişti, kurumuş, bü-

zlm yapraklar iek tarhları arasına hıırtıyla dklyorddu. Bahçıvan kuru yaprakları toplamadı, çiçekleri kesmedi, pazara götürmedi. Bütün gün, elinde kazma, çapa ya da bahçe makası, seranın önünde oturup kızıl kahverengiye alan kemikli yüzünü gücünü yitirmiş güneş ışınlarına verdi. Arada br aletlerinin krelen ağızlarını bileği-taşıyla bile-di. Bazen de yıldızieklerinden birinin renkli başı-nı parmaklarının arasına sıkıştırarak ta yapraklarının nasıl bir düzen içinde olduğunu uzun uzun inceledi. Pek azını kusursuz buldu, bunların yerini belleyerek bütün bir hafta boyunca ayrı ayrı inceledi. Pazar gününe kadar bir tarafı bozulanları kesip attı, yerine yenilerini seti.

O pazar günü Bahçıvan erken kalktı. Yumuşak okayışlarla uyandırdı oğlunu, kahvaltı hazırladı, oğlunun nasıl yediğini uzun uzun seyretti.

"Bugün anneye gidiyoruz," dedi.

ocuk umursamazmı gibi yaparak adama baktı. Bahçıvan masadan kalktı ve sordu. "Daha istiyor musun?" "Evet."

Benekli kupaya köpüklü sıcak süt doldurdu.

"Ben de oğlene yemek piiririm, olur mu?" dedi ocuk ve aklına gelen bu yeni fikirten gözleri parladı. Ama Bahçıvan başka anlam çıkarmıştı söylenenden.

"Sen benimle gelmek istemiyor musun?"

"İstiyorum tabii."

"O halde?"

"imdi piireceğim... kıvrıcık lahana. Onun nasıl piirildiğini biliyorum. Annem ğretmiti..."

Yüzlerinde yumuşak bir ışık, göz göze gelmekten kaçındılar.

"Ne zaman hazır olur?"

ocuk fırladı masadan.

"Patatesleri soyarım, yarım saat, ocağa koyarım, pier, bir saat..."

Bahçivan çocuğun omuzlarını hafifçe sıvazladı. Sonra dışarı çıktı. Seçtiği yıldızçiçeklerini yine inceden inceye tetkik etti, beyaz çiçeklerden birini hastalıklı buldu, sık taç yapraklarının uçları esmerleşmişti, kesti, arkaya çöplerin yanına götürdü. Arıkların yanı sıra ilerleyerek, hastalıklı bulduklarını ayıkladı sağlamalarını –kim bilir kaçınıcı kez– dikkatle inceledi. Sonra iyi gördüklerini bahçe makasıyla kesti. Elinde kocaman renkli bir demet çiçek toplandı. Seraya gidip rafyayla bağladı, etrafına bir kâğıt sardı. Bu işleri yapınca kadar bir saat geçer diye düşünmüştü, tahmininde yanıldı. Topu topu yarım saat geçmişti. Daha on dakika oyalandı. Sonra oğlunun yanına gitti.

Çocuk ocağın önünde diz çökmüş ateşi yelliyordu.

“Hazır mı?” diye sordu.

“Hayır.”

Biraz daha vakit geçsin diye dışarıya çıktı, bir on dakika daha oyalandı.

“Bitirdin mi?”

“Görüyorsun... Hazır değil daha. Ama şimdi artık çabuk olur.”

“Geri döndüğümüzde tamamlarsın...” dedi ve gözlerini oğlunun gözlerinden kaçırdı Bahçivan.

Babasının bakışlarını sağa sola kaçırmaması çocuğun canını sıktı. Sinirli bir sesle, “Sen de yardım etsene!” dedi.

Adam gürültülü tik takları duyulan saate bakarak kalktı.

“Bırak artık... Yürü gidelim!”

Çocuk duymamış gibi yapınca Bahçivan homurdandı: “Bırak dedim sana!”

Çocuk elindeki bıçağı bıraktı, su dolu tencereyi ocaktan çekti ve giyinmeye başladı.

Tepeden aşağıya inmeleri bir saati buldu. Tek laf olsun etmediler.

Mezarlığın girişinde tenekeden, tahtadan yapılmış

kulübeler vardı. Kulübelerden birinde saksı içinde çiçekler, begonyalar, tül den ince kuşkonmazlar, koyu yapraklı zambaklar, dikenli baklalar, zebra çizgili frezyalar ve top-rağa saplanabilecek saksılar satılıyordu. Kocaman memeli, yuvarlak yüzlü bir kadın, tezgâha dayanmıştı. Bahçıvan sergilenen çiçeklere şöyle bir göz attı, sonra oğlunu eliyle çağırdı. Kadın tezgâhın arkasından çıktı, tombul yüzüne dostça bir gülümseme yayıldı.

"Buyurun! Ne istemiştiniz?"

Bahçıvan külah biçimi teneke vazolar arasında seçim yapmaya başladı. Tutup kaldırıyor, ışığa doğru uzatıp bakarak üzerlerinde delik ya da çatlak olup olmadığını inceliyordu. Kadın, çocuğun kıvrım kıvrım sarı saçlarını okşadı.

"Saçların satılık değil mi tosunum," dedi gülerek, ama oğlan somurtup önüne bakınca hemen sustu.

"Ya, işte..." dedi, sonra Bahçıvan'a döndü: "Yoksa anesi mi öldü?"

Bir süre ne baba cevap verdi ne de çocuk. Çocuk bu soruyu cevaplandırmaması gerektiğini, bunun kendilerine ait bir şey olduğunu düşünüyordu.

"Karım," dedi Bahçıvan.

Uzun uzun bakiştılar. Kadın üzüntüyle başını salladı. Yine çocuğun sarı saçlarını okşadı. Teneke vazo Bahçıvan'ın hoşuna gitmedi, başka yerlere de bakıp geri geleceklerini söyledi, kulübeden ayrıldılar.

Taze mezarlarda çelenkler ve çiçekler solmuş kurumuştur. Bahçıvan bunu görünce yüreği sızladı. Mezar tahtasının karşısında durdular. Tahtanın üzerindeki yazıları Bahçıvan içinden okudu. "Burada ebedi istirahatında. Huzur içinde yatsın!" Başını kaldırıp sarımsı gökyüzüne baktı. Bu kez acımadı içi. Sadece sonsuz bir yorgunluk hissetti. Çocuk da yanında, gözlerini ayakkabısının burnuna dikmiş, ilgisiz, kırıltısız duruyordu. Babası

onu böyle gördü. Oysa çocuk gözünün ucuyla yanlarındaki mezarı süsleyen mat renkli pat çiçeklerinin güzelliğine bakıyor ve bu çiçeklerin herhangi başka bir çiçeğe, parklardaki, bahçelerdeki çiçeklere ne kadar benzediklerini, buna rağmen ne kadar başka olduklarını içinde kabaran bir hınçla düşünüyordu. Çünkü sadece toprak değil, bu çiçekleri besleyen. Bu düşünceyi devam ettiremedi, başını kaldırıp canı sıkkın, baktı babasına.

Bahçıvan acıyı boşuna bekledi, tedirginliği giderek arttı, kendinden korktu, kadının, en çok sevdiği varlığın uzaklarda kalması için tek bir haftacığın yetmesinden korktu. Yorgun adımlarla mezar tahtasının başına gitti, önünde çömeldi, okşadı. Çocuk öte tarafa döndü.

"Buraya gelmiyor musun?" dedi adam.

Çocuk uysal oraya gitti, ama elini mezar tahtasının üstüne koymadı. Kurumuş çiçekleri toplamaya başladı.

"Bırak, toplama daha," dedi, Bahçıvan.

Çocuk bıraktı. Adam elindeki çiçek demetini açtı. Yıldızçiçeklerini mezarın üzerine dağıttı, sonra oğlunun elini tuttu, yürümeye başladılar. Defalarca arkasına dönüp baktı.

O günden sonra her hafta pazar günleri öğleden önce mezarlığa gittiler. Kasımın yağmurlu çamurlu günlerinde de kar yağınca da. Yağmurdan sıırılsıklam olarak soğuktan donarak aldılar yolu. Bahçıvan sabahları erkenden oğlunu uyandırıyor, giyiniyor ve yola çıkıyorlardı. Çocuk artık öğle yemeğinden de söz etmez olmuştu. Cumartesi günleri babasından para istiyor, alışveriş yapıyor ve ertesi gün için yemek pişiriyordu. Zamanla çok şey öğrendi. Soru sormadan tek başına dünyayı anlamayı.

"Hatırlıyor musun Garadna İrınağı'na gezintiye gittiğimizi? Annen önden yürüyordu, dalga geçiyordu bizimle... biz ardından giderken nefesimiz kesiliyordu...

Hey gidi günler!.. Nasıl da tırmanırđı dağlara tepelere...
Ne kadar kuvvetliydi..."

Sert bir hareketle *palinka* kadehini kenara itti, kalan birkaç damla içki elişı dantel örtüye döküldü.

"Her Şey gelirdi elinden, her Şey... Görüyor musun bu örtü bile... Analar doğuramaz bir daha böylesini. Bu örtüyü de o rd, onun elinin işi gözünün nuru..."

Çocuk başını coğrafya kitabından kaldırıp baktı, devrilen kadehi doğrulttu. Soran gözlerle adama baktı. Adam başını sallayınca yerinden kalkıp *palinka* Şişesini dolaba, yerine koydu. Sonra gene ders çalışmaya oturdu. Avucunu fark ettirmeden, istem dışı yapıyormuŐ gibi, kulağına yapıştırdı. Ama babası devam etmedi. Uzun zaman gözlerini dantel örtünün motiflerinden ayıramadı sonra zorlukla doğruldu yerinden, seranın kazanındaki ateşi canlandırdı, soyunmaya başladı.

Yatağa yatıp mavi kareli yorganın altına girdiğinde oğluna önemsiz bir Şey söylermiŐ gibi, "Yarın benimle gelmene gerek yok," dedi, "çok kar var. Őtrsn."

Bu sözlerin altında bir Şey gizlendiğini sezen çocuk başını salladı ve adamın içkiden kızaran yüzünün hatlarına, gözlerinin altındaki mavimsi kırıŐıklara dikkatle baktı. Bir zamanlar sert, prtzsz olan bu yüz, dağılmak üzereydi. Keskin hatlar kaybolmuŐtu, ne çıkık çenesini mavimsi kıllar kaplamıştı, güneŐte bronzlaŐmıŐ derisi solmuş, bakışları dumanlanmıŐtı.

Çocuk, iki kişilik büyük yatağın ayakucuna konulmuş divana yattı. Karanlık sessizlikte babası birkaç kez iğini çekti. Sonra döndü. Yatak gıcırdadı. Yapayalnız bir gıcırtdı.

Çocuk yumruklarını sıktı, kendini zorlayarak yumdu gözlerini ve her Şeyin eskisi gibi olmasını yürekten istedi.

Mutfaktaydılar. Fokur fokur kaynayan tencereden

hafif bir buhar yükseliyordu, açık kalan kapıdan babasının serada, elinde fide dikme aleti, ıslık çalarak keyifle dolaştığını görüyorlardı. O, annesine bakıyordu; tabaklar, tencereler arasına eğilen sarışın başına, dudaklarının kenarına yayılan geniş tebessümüne. Bir şey konuşuyorlardı. Ama ne konuştuklarını hatırlamıyordu şimdi. Hatırladığı sadece babasının ıslıkla çaldığı melodi, tencerelerin üzerinde yüzen buharlar ve annesinin gözleriydi.

Yumruklarını biraz daha sıktı ve aylardan beri ilk kez acı acı, doya doya ağladı. Öylece daldı uykuya.

Ertesi gün, pazar günü hava pırıl pırıl, tertemizdi, kırağı düşen dallar, sonsuz maviliğin ışığını yansıtıyordu. Pencereden bakınca güneşin ışıklarını yansıtan ağaçları görmek huzur veriyordu insana, mutfakta yanan ateşin çıtırtıları duyuluyordu ve Bahçıvan'ın bu pazar gitmeye hazırlandığı yer sanki mezarlık değildi. Giyile giyile kumaşı parlamış lacivert takım elbisesini güzelce silkeledi, fırçaladı, temiz gömlek giydi, don paça kaldığında vücudunun güneşten yanmış üst kısmı ve adaleli bembeyaz bacakları ne kadar gülünç görünüyordu.

Çocuk iyice gömüldü yorganına. Biraz sonra babası kahvaltıyı oraya getirdi, şakayla eğildi önünde ve tepsiyi eline sıkıştırdı.

Kapı vuruldu. Hayretle birbirlerine baktılar. Son zamanlarda kimsenin geldiği yoktu evlerinc. Seranın buğulanmış kapısının önünde şişmanca bir adam duruyordu. Sırtında lacivert kışlık bir palto, başında kuzu derisinden bir başlık vardı, ellerinde içi kürklü eldivenler. Bahçıvan, kapıdan içeriye alırken adam nazik bir tavır takındı ve Bahçıvan'a güven verici bir şekilde baktı.

"Hayırdır sabah sabah Nyersbakó Bey?"

Tıknaz adam, ellerini kollarını iki yana sallayarak, "Oh, oh!" dedi. "İlkbahar geldi gelecek..."

"Sanırım asıl şimdi geliyor kış..."

"Doğru ya ne kadar soğuk var. Ama bu demektir ki, Latinlerin söylediği gibi: *ante finem...* Son gelmeden önce.

Bahçıvan odaya buyur etti misafiri. Nyersbakó gösterilen sandalyeye oturdu, paltosunun düğmelerini çözdü, başlığını masaya koydu. Yine nazik bir tavır takındı.

"Nasıl desem..." Söyleyeceklerinin zoruna gittiği anlaşılıyordu, "Duydum, karınız ölmüş... Şimdiye kadar taziye bildirme imkânım olmadı..."

Yerinden biraz doğruldu, elini uzattı, yuvarladı ağzında:

"Başınız sağ olsun."

Bahçıvan, masa örtüsünün ucuyla oynuyordu. Bir süre karşılıklı, ses etmeden oturdular.

"Neyse ki uzun zaman çekmedi, zavallı kadın..." Nyersbakó Bey sözlerine yanıt almayınca ekledi: "Hayat böyle işte, en önce hep en iyi olanlar gider."

Eski çalar saatin çıkardığı tıkırtıdan başka ses duyulmadı.

Bir süre sonra Bahçıvan sordu: "Peki, kaç tane soğan lazım?"

Gözle görünür bir şekilde rahatlayan adam, biraz alınmış bir sesle, "Yüz elli-iki yüz tane," dedi. Biraz düşünererek ekledi: "Tabii eğer yeni cins varsa beni daha çok ilgilendirir."

"Sadece eskisinden var."

"O büyük taçlı olandan mı?"

"Evet."

"Bana ponpon gibi olanı, minyon türden lazım."

"Ondan yok."

"Hem de... yani... yepyeni bir tür gördüm... kaktüs dalya diyorlar. Bilmiyor musunuz?"

"Benim hoşuma gitmiyor."

Sakin geçen görüşmelere alışkın tıknaz adam biraz

gerildi. Gözlerini Bahçıvan'dan kaçırarak dağınık odaya bakmaya başladı.

"Sadece eski cinsten verebilirim."

"Tabii, tabii ondan da lâzım, diyelim yirmi fideлик."

"Yirmi fideлик mi?"

"Hadi gidelim bakalım... Sizi tanıyorum." Kalın parmaklarıyla "seni gidi" der gibi şakayla tehdit etti Bahçıvan'ı, "insan bir kere buraya gelmeyegörsün, niyet ettiğinin iki mislini alır."

Bunları söylerken ayağa kalkmıştı bile. Ama Bahçıvan kıpırdamadı. Gözü saate ilişti.

"Kusura bakmayın, Nyersbakó Bey, benim gitmem lazım."

"Bu kadar aceleniz mi var?"

"Evet."

"Tutmayayım öyleyse."

Tıknaz adam paltosunun düğmelerini çabucak ilikledi. Alınmış olanlara özgü hassasiyetle, "Belki aynı yöne doğru gidiyorduzdur?" dedi

"Sanmam," dedi Bahçıvan, "ben mezarlığa gidiyorum"

Tıknaz adam bir adım geriledi. "Mezarlığa mı?"

Bahçıvan elini uzattı ve adamı kapıdan uğurladı.

Çocuk, çamurdan vıcık vıcık bahçe yolundan yürüyüp seranın kapısına gelinceye kadar, evde bir şeyler oldu gibi bir his kapladı içini. Neden böyle düşündüğünü bilmiyordu. Seranın kapısı açıktı, babası odada ıslık çalarak temizlik yapıyordu. Çocuk birden anladı böyle bir duyguya kapılmasının nedenini. Alışılmadık olan ıslık sesiydi. Kapının önünde şaşkınlıkla durdu. Çantasını yere atıp babasına koştu. İki kuvvetli kolunun arasına, geniş göğsüne atıldı. Babası kucakladı onu, ama ıslık çalmayı bıraktı, somurttu. Suçüstü yakalanmış gibiydi. Söz-

cükleri zar zor telaffuz ederek, "Seninle konuşacaklarım var o ğlum," dedi.

Çocuk hâlâ hiçbir şeyin farkına varmamıştı, babasının elinden uzun saplı süpürgeyi kaparak, ata binmiş gibi odanın içinde sıçramaya başladı. Adam gülümsedi, çocuğu tutup yatağın kenarına çekti. İkisi de neşeli, baktılar. Çocuğun içinde adeta biriken suların basıncına dayanamayan bir set yarılmıştı, gülerek, ellerini kollarını heyecanla sallayarak anlatıyordu:

"Okulda müsamereye bir oyun hazırlıyoruz... ben meyhaneci olacağım. Sâri Öğretmen rolümü çok iyi oynadığımı söyledi, tam bir meyhaneci gibiymişim. Gösteriyim mi sana rolümü?"

Yerinden fırlayarak, görünmeyen bir meyhane tezgâhını siler gibi yapmaya başladı. "Buyurun efendim, ne arzu ediyorsunuz? Misafîre bir duble fıçı birası!"

Fıçının musluğunu açtı, kupayı kavradı, bira dolunca da köpüğünü üfledi. Yüzüne sıçrayınca da güldü. "Bu yok oyunda," dedi.

"Bir dur bakalım," dedi Bahçıvan.

Çocuk hayretle yüzüne baktı. Ama içinden fışkırان sevinci hiçbir şey bozabileceğ e benzemiyordu. Bahçıvan kaşlarıyla oynadı, kıllarını çekiştirdi, sonra kesik kesik konuşmaya başladı.

"Erkek erkeğ e konuşalım seninle... sen de erkek olacaksın... anlayan gerek..."

Çocuk kocaman açılan gözlerle alışmadığı sözleri dinledi, göğsünde başlayan bir daralma giderek tüm benliğini sardı.

Bahçıvan, oğlunun gözlerini arıyordu.

"Hatırlıyor musun o teyzeyi? Hani tenekeden çiçek vazosu almak istemiştik?"

Çocuk artık hiçbir şey anlamıyordu. Oturduğu yerde yavaşça çekti kendisini babasından.

“O olacak yeni annen...”

Çocuk elini birden ağzına götürdü. İncecik, küçük yüzü karardı, ağzının kenarında iki çizgicik belirdi. Başını salladı. “Bu kadar mı? Neden hemen söylemedin ki?” diye geçirdi aklından. Sonra yaşlı bir adam gibi iki defa öne eğdi başını.

“Çok iyi bir kadın, sevecek seni... Onun da kolay olmamış hayatı... Yarın nikâhımız kıyılacak, sonra buraya gelecek... burada oturacak.”

Adam giderek daha hızlı konuşuyor, ama sözcüklerin çıktığı ağız ve söylenenlerin anlamı, çocuktan giderek daha fazla uzaklaşıyordu.

Daha sonra temizliği birlikte bitirdiler.

Çocuk, “Annemi gömerken, bir daha asla kimseyi sevemeyeceğini söylemiştin,” dedi.

Bahçıvan, pencerenin pervazını özenle silmeyi sürdürdü, cevap vermedi.

Mütevazı bir nikâh töreninden sonra, kadına güneş ışınlarının ısıttığı bahçeyi gezdirdiler, serayı ve evi gösterdiler.

“Saçlarını bana verir misin, bebeğim?” dedi kadın ve çocuğun başını iri memeleri arasına gömdü. Sonra Bahçıvan’a bakıp güldü, sarı kıvrımları parmakları arasına alıp, “Bu kadar güzel saç bir erkeğe çok, hangi erkek bunları hak eder ki?” dedi, “Ne yakışıklı delikanlı bu!” Çocuğun yüzünü okşadı.

Kadını, nemli beton zemininde kışı geçiren yıldızçekleri soğanlarının bulunduğu mahzene de indirdiler. Bahçıvan pusulayla işaret konulmuş bir kümeye keyifsizce bir tekme attı.

“Hangi Tanrı'nın kulu alır ki bunları?” dedi.

Kadın bir şey anlamadan adamın yüzüne baktı.

“Nyersbakó istemiyor artık. Modern türler lazımmış.”

"Doğru... Daha geçen yıl bile zor oldu bunları satmak."

"Nedenmiş?"

"Böyle kaba çiçekleri almıyorlar artık... daha zariflerini arıyorlar. Daha mat renkler, daha ince biçimler.

"Aptallık..."

"Atmalı hepsini."

Adam başını önüne eğmiş kadını dinliyordu. Kadın önce çocuğa baktı sonra adamın kemikli yüzüne.

"Korkma," dedi, "ben satarım... gelecek yıl başkalarını alırsın... dert etmeye değmez!"

Çocuk arkasını döndü, loş mahzenden ıktı. Yalnız kaldıklarında kadın, erkeğe sokuldu.

"Doğru söylemiyor muyum?"

Adamın eli, kadının kocaman memelerine yöneldi.

"Doğru söylüyorsun," dedi, boğuk bir sesle.

Bütün işleri başkalarının yapması çocuk için alışılmadık bir durumdu. Odanın bir kenarında boş boş oturdu. Mutfağın açık kapısından kadının hızlı hareketlerini, tencerelerden çıkan buharlara gömülen yuvarlak yüzünü seyretti. Babası scrada ilk fideleri dikiyordu. Odaya sadece toprak zemine atılan sandıkların çıkardığı gürültü geliyordu.

Kadın yüzüne gülümseyerek baktı: "Sen hiç oynamaya gitmez misin?" diye sordu.

"Yardım edecek bir şey yok mu?" diye sordu çocuk da.

Kadın çocuğa göz kırparak, "Kadın işlerine elini bulaştıracak değilsin herhalde," dedi.

"Tamam, gidiyorum oynamaya."

"Akşam yemeğine evde ol ama!"

"Olur."

"Bir saat sonra yemek hazır."

Oynamaya gitmedi. Bir zamanki oyun arkadaşlarının şimdi nerede toplandıklarını biliyordu. Ormanda

gezindi. Eve döndüğünde odadaki bütün lambalar yanmıştı. Kolalı beyaz örtü serili masada kocaman bir kâsede mis gibi kokan bir çorba bekliyordu. Babası bir şarkı mırıldanarak ellerini yıkıyor, kadın ona iyice sokulmuş elinde havlu bekliyordu. Çocuk odaya girdiği zaman birbirlerinden uzaklaştılar.

Akşam yemeğinde keyifliydiler, kadın ısrar etti, ama çocuk yiyemedi bir türlü. Alışık olmadığı tatlardaki lokmalar ağzında büyüdükçe büyüdü. Bahçıvan bu yüzden birkaç kere hafifçe azarladı bile.

"Ne oluyor, derdin ne?" diye sordu, başını kadından yana çevirerek, "Her zaman aç kurt gibi yer," dedi.

Kadın güldü: "Alışmadı daha benim yemeklerime."

Çocuk, kadına minnetle baktı, iştahı gelir gibi oldu.

"Yok, canım," dedi Bahçıvan, "ne kadardır böyle güzel çorba içmemiştim."

Yemekten sonra bulaşıkları birlikte yıkadılar. Daha sonra Bahçıvan, "Aruk geç oldu," dedi, yatak takımlarını değiştirdiler, yattılar. Odada uzun zaman sessizlik oldu. Sadece geniş yataktan ufacık kıpırtıların sesi duyuluyordu.

Çocuk gözleri açık yattı, pencerenin camından ay ışığının aydınlattığı ağaçların çıplak dalları görülüyordu. Yarım saatten fazla zaman böyle geçti. O zaman kadın alçak sesle sordu:

"Ne dersin, uyudu mu acaba?"

"Bir bakayım."

"Yok, bırak!"

Birkaç dakika süren sessizlikten sonra gene kadının sesi duyuldu:

"Çok hoş çocuk. Ama öyle korktum ki ondan."

"Biraz duygusuzdur."

"Duygusuz mu?"

"Görmüyor musun yüzünü, hep önüne bakıyor.."

Yatak gıcırdadı. Kadın, yumuşak çıplak adımlarla di-

vana yaklaştı. Çocuğun başını okşadı ve yanına çömeldi. Çocuk titreyerek yorganına sarıldı. Yumulu gözkapaklarının ardında halkalar oynuyordu, küt küt çarpan kalbinin sesini yalnız kendisinin değil, kadının da duymasından korktu. Annesi böyle zamanlarda hep öperdi onu. Şimdi hem korkuyor hem o öpücüğü özlüyordu.

Kadın yatağa geri döndü.

“Onun için de kolay değil,” dedi “Annesiz kalmak.”

Daha sonraları yatak artık muntazam bir şekilde sallanmaya ve aradaki sessizlikler belirginleşmeye başladı. Vahşice yükselen erkek sesini, kadının acılı sevinci yanıtladı.

Çocuk kucaklaşan bedenlerin ritmini iyi biliyordu. Eskiden annesiyle babasının ender tekrarlanan ve gençlikle akşamın sessiz somurtmalarına kadar uzayan kavgalarını korkarak izlediği vakitler, gece duyulacak neşeli, oynak sesleri adeta bekler ve bilirdi ki sabaha her şey yoluna girmiş olacaktır. Kulaklarını örten yorganı aşağıya çekti. Çaldığı bu gizli dakikaların heyecanıyla dizleri titredi, dişleri birbirine çarptı. Birdenbire duyduğu bu kaba sesler ona yabancıydı. Annesinden sonra gecelerin karanlığının ebediyen sessiz kalacağını hayal etmişti.

Gökyüzü açıktı, oluklarda birikmiş sular neşeli damlacıklar halinde akıyordu, buna rağmen sabah neşe ve sevinç getirmede. Uzun zaman yataktan kalkmadılar. Kadın daha sonra Bahçıvan'a ve oğluna kahvaltı hazırladı. Bir sandalyeye oturup nasıl yediklerini seyretti. Daha süt ister mi, diye çocuğa sordu. Pazar günü öğleye kadar vakit öylece geçti gitti. Dağın öte yanından ayine çağırın çanların sesleri duyulmaya başladı, rüzgâr bronz çanın titreşimlerini eve kadar getiriyordu. Bahçıvan'ın yüzü gittikçe asıldı. Kadın öğle yemeğinden kalanları sofradan toplarken adam gayet alçak bir sesle sordu:

"Aşağıya gidecek miyiz?"

Kadının ürkek bakışları odada dolaştı, adama yaklaştı, alnına toplanan kırışıkları eliyle düzelterek, "Elbette gideceğiz," dedi.

Giyindiler. Bahçıvan, kullanıla kullanıla kumaşı parlamış lacivert takım elbisesini giydi; kadın, beyaz yakalı lacivert elbisesini geçirdi üstüne. Çocuk masanın başından kıpırdamadı.

Daha sonra evin önüne oturdu, kapkara, tıknaz köpeği kendine çekti, hayvanın başını okşadı.

"Sen de mi yas tutuyorsun Kormosçuğum," dedi.

Köpek sevinçle atılarak patilerini boydan boya üstünde gezdirdi.

Bahçıvan kapıda durup, "Giyin," dedi.

Çocuk cevap vermedi.

"Ne oluyor, bakalım?"

Gene cevap gelmedi.

"Duymuyor musun?"

"Hayır!" dedi çocuk.

Bahçıvan öne doğru eğildi. O sırada kadın da arkasına gelmişti. Kemikli yüzünün derisi kıpkırmızı gerildi.

"Ben canına okurum bu densiz oğlanın."

Islık gibi çıkmıştı Bahçıvan'ın sesi.

Çocuk başını bile çevirmedi. Korkusundan köpeğe sarılmaya çalıştı, ama hayvan bunu oyun sanarak etrafında zıpladı, ön patilerini kaldırıp üzerine sıçradı.

Bahçıvan kapıdan çıkarak, "Derhal buraya gel!" diye bağırırdı.

"İlişme," dedi kadın.

Bahçıvan, çocuğun arkasında bir süre durdu, sonra kadına işaret etti, bahçe kapısına doğru yürüdü. Elinde kâğıda sarılı bir saksı çiçeği tutuyordu.

KUZU

Ladislav Fuks'a ithaf ediyorum.

János Maczelka, Rezsö Róth'tan bütün varlığıyla nefret ediyordu.

"Bunlar hep her şeyin en iyisini kendilerine koparırlar," dedi karısına.

"Hem de en kolayını," diye ekledi Maczelka Teyze.

"Bir de kalkmışlar acındırırılar kendilerine," diye devam etti Maczelka Amca.

"Hiç utanmadan," dedi Maczelka teyze.

Maczelka Amca ta başından beri takmıştı Rezsö Róth'a. Belki de Rezsö Róth yakışıklı bir adam olduğu için. Uzun boyluydu, sıırım gibiydi, kendinden dalgalı kır saçları kafasının hafifçe uzun şeklini takip ederdi; ne kadar eski olursa olsun giydikleri vücuduna, geniş omuzlarına, daracık kalçalarına oturunca zarif, şık bir giysiye dönerdi; oysa Maczelka Amca'nın yuvarlakça karnına pantolonlar bir türlü oturmaz, kibrit çöpü gibi ince ve kısacık bacaklarından sarkardı, yazları sokağa şapkasız çıktığında kabak kafası karpuz gibi parlardı. Rezsö Róth'un kocaman, uzun kirpikli, kedi gözü gibi açık renk gözleri vardı, János Maczelka'nın çukura oturmuş, kısacık

kirpikli, nokta gibi gözleri. Rezsö Róth, yumuşak, uzun adımlarla yürüdü, János Maczelke ise badi badi ve ne kadar dikkat etse de ayakkabısının tabanı hep çat çat taşlara çarpardı.

"Bunların hepsi böyle," dedi Maczelka Teyze.

"Hepsi böyle bunların," diye yanıtladı Maczelka Amca.

"Tabut parasını bile ayırmış, ama hâlâ gözü doymamış," dedi, Maczelka Teyze.

"Sanki yirmi yaşında, metelikleri biriktiriyor," dedi Maczelka Amca.

Rezsö Róth'tan çok bahsederlerdi. Yalnız ondan değil, Kelemenlerden de, Herbst Hanım'dan da, Imre Zsudi'den, Jancsi Zsudi'den, hayatta rastlaştıkları daha bir sürü insandan. Bahsederlerdi çünkü Maczelka Amca'nın yapacak başka işi yoktu; Maczelka Teyze'ye gelince kırk yıl mutfakta çalışmış, otuz dokuz yıl boyunca sadece akşamları Maczelka Amca'yı görmüş ve otuz dokuz yıl boyunca oturup rahatça konuşacak zamanları pek olmamıştı.

Rezsö Róth gerçekten de nefret edilecek biriydi. Mermer levha gibi dümdüz, sessiz ve dehşetli basit. Onu gülümserken kimse görmemişti, sadece gülerken. Gülüşünde de etrafındakilerin nefretini körükleyen bir şey vardı, o sakın, mağrur yüzü bir anda gülüşe geçer ve o gülüş de gözlerinin ve ağzının kenarlarından ansızın, geldiği gibi kayboluverirdi. Hep beklenmedik bir anda, hızlı hızlı soluyarak gülerdi, sadece bu hızlı solumaydı onu diğer insanoğullarına benzeten, sadece bu onun da diğer bütün insanlar gibi olduğunu gösterirdi, havaya soluma yoluyla kavuştuğunu. Gülmediği zamanlar başkaları gibi sesli nefes alıp vermez, öksürmez, boğazını temizlemez, ağzını şapırdatmaz, oksijeni, hiç zorlanmadan büyük burun deliklerinden ciğerlerine gönderirdi. Acaba var mıydı ciğerleri? Belki de Rezsö Róth'un yüreği, ciğerleri bile yoktu,

sıradan fanilerden başkalığını buraya kadar vardırırmıştı!

Onun hakkında kimse hiçbir şey bilmiyordu. Oysa öldüm olası bu mahallenin yerlisiydi.

Mahallede yerliler vardı, sonrakiler ve zorla sokulanlar. Bu üç tabaka birbirinden kesinlikle ayrılırdı. Rezsö Róth' u zorla sokulanlarla birlik olmakla suçluyorlardı ki bunun aslı astarı yoktu. Rezsö Róth zorla sokulanlarla da ahbaplık etmiyordu, sadece mazlumların içgüdüsel olarak güven duydukları yere sığınmaları gibi Rezsö Róth, onların kendisine yakınlaşmalarına karşı, mahallenin diğer sakinlerine davrandığından bir nebzecek daha az reddedici davranıyordu, o kadar.

Reddedici mi? Ne gezer! Rezsö Róth'un varlığında nefret edilecek yanı zaten tam da reddedici olmamasıydı, çevresi bahanecilikle de suçlayamazdı onu, hatta vasatın üstünde nazikti, paylaşımcıydı, ne var ki bu olumlu nitelikler onun kendinc has (bunun için de belirlenemeyecek) yapısından süzülünce iyilik, nezaket, paylaşımcılık kavramları hakkında kabul edilmiş kural ve kategoriler değişiyor ve dolayısıyla kimsenin aklına Rezsö Róth için, iyi adamdır, demek gelmiyordu. Başkalarının onu nasıl bir insan olarak gördüklerini Rezsö Róth'un umursamadığını iddia etmek kolaycılığa kaçmak olurdu, pekâlâ umursuyordu; fakat eğer biri, sırnaşma ya da sövme biçiminde sözcüklerle ona yanaşırsa ya da herhangi biri sohbeti onun hayatındaki olaylara yöneltecek olursa Rezsö Róth kapanır, bir mermer gibi dümdüz olurdu.

Sanki insanlar arasındaki yakınlaşmanın temeli olan sözcükleri değersiz buluyor, onlara inanmıyordu, hatta sözcüklerden, insanı içinden çıkılacak yolu bulamayacağı bir dolambaca düşüreceğinden korkar gibi kaçıyordu adeta. Kendisini hayata karşı sözcüklerle savunanların aksine o, görünüşüyle, bakışlarıyla, hareketleriyle ve beklenmedik gülüşleriyle çevresine sınır koymuş ve küçük

dünyasında kendisini, nefret edilecek ama aynı zamanda yanına yaklaşılmasından saygı duyulacak biri yapmıştı.

Bir insanın çevresindeki sınırlar ne kadar darsa, bu sınırların ötesi ne kadar az görülebiliyorsa bu hal, sonu gelmez gevezelikleri ve boşboğazlıklarıyla kendi çevrelerindeki kişilik duvarını yıkıp diğer insanlarla ilişkiyi kolaylaştırmaya, bu sınırları kabil olduğunca genişletmeye ve hatta yok etmeye çalışırken aslında boş lafazanlıklarıyla kendi karakterlerini yok etmekte olduklarını fark etmeyen insanları o kadar fazla sinirlendirir.

Hoş, karakter özelliğinin değerinden haberi bile olmayanların umurunda mıdır karakter? Kendi karakterlerini tanımadıkları için kabahati hep başkalarında görenlerin umurunda mıdır karakter? Kendi karakteri, ufak tefek seciyesizliklerden bütünleşmiş seciyesizlik olanın umurunda olabilir mi karakter?

Sözün kısası Rezsö Róth, yaşadığı ortamda marazi bir oluşum gibiydi. Bedeni etkisiz bırakmayacak bir çıban. Herkesin en kolay şekilde kurtulmaya çalışacağı bir çıban. Operatörün bıçakla, otçunun otlarla, üfürükçünün nefesle.

Ama bir insan, nasıl olursa olsun, bir çıbana benzetilemez. Bu nedenle de savaş hali olmadıkça ondan kurtulmanın yolu kolay kolay bulunamaz.

Biz çocuklar, Róth Amca'dan korkardık, eğer Yahudi olmasaydı ve annelerimiz, babalarımız ona karşı son kanıt olarak bunu o kadar sık tekrarlamasalar belki de korkumuzun derinlerinde ona duyduğumuz ilgiyi keşfedebilirdik. Çocuktuk. Çocuklar korkularının nesnesine aynı zamanda saygı duyarlar, çünkü (inkâr etseler de) içgüdüsel olarak korkuların nesnesine benzemek isterler, çünkü korkularının nesnelere arasında da fark olabileceğini henüz bilmezler, korkunç olmanın en azından korkmak kadar dehşetli olduğunu daha öğrenmemişlerdir.

Róth Amca'ya ilgi duyacağımıza gönlümüz; sarhoş babalarımıza, şehrin varoşlarında, mahallenin kenar sokaklarında haytalık eden serserilere, orospulara, meyhane kavgalarında palavra atan külhanbeylerine kayıyordu, iktidar sahibi olma ve etrafa dehşet saçmaya meyleden içgüdülerimizle Róth Amca'yı hor görüyorduk, aynen her zaman pasaklı ve bulaşık kokulu, ama patlattıkları tokatlardan korktuğumuz analarımızı hakir gördüğümüz gibi.

Róth Amca'dan –gerçi o zaman onu ben de yakından tanı mıyordum, ancak onu anladıktan sonra gözümde sembolik bir yücelik kazandı– annemden ve mutfağa sürgün edilmiş anneannemden, kömür tozu kokan babamdan korktuğumdan başka türlü korkardım. Şimdi düşününce kendimi biraz suçlu hissediyorum. Sonraları geçen olaylar yüzünden değil, zira onların benimle uzaktan yakından en ufak bir ilişkisi yoktu, suçluluk duymamın –hem belki o kadar az da değil– nedeni, o zamanlar durmadan atıp tutan babama benzeme hevesimdir; geleceğimizin provasını yaparcasına arkadaşlarla gizli gizli palinka içer, küfürleri basar, sigara tütürürdük, analarımızdan korkumuzu gizli, sinsi tekmelerle, sözlerle ve birtakım hareketlerle yenmeye çalışırdık.

Erkek olmanın gelecekte bize vereceği kudreti deniyorduk sanki, bu denemeler analarımıza ilişkin olarak başarıyla sonuçlanıyordu, aynen babalarımıza yaptıkları gibi yaygarayı basıyor, somurtuyor, darılıyor ve barışıyorlardı, aradaki fark bizim henüz erkek olmadığımız, çocuk olduğumuzdu, dolayısıyla iktidar denemelerimize verilen cevap çok kez daha büyük terör oluyordu. Ne kadar iyi hatırlıyorum evlerden kâh gürlüyle kâh tıslar gibi çıkan sesleri:

“Sen ne söyledin annene bakayım edepsiz?”

Sadece sıfatlar değişirdi. İnsanın ne garip özellikleri var. Şimdi bunu düşündükçe suçluluktan duyduğum

utanç daha da artıyor. Zira o zaman bu sözlerden ve babalarımızdan yediğimiz cezalardan sonra erkeklerin egemenliğini mutlaka elde etmemiz gerektiğine daha çok inanırdık.

Ve eğer genel olarak buna gayret ettiğimizi kabul edersem o zaman sonraki olaylarda payım olmadığını iç rahatlığıyla iddia edemem.

İnsan, yaşamının her ânında ahenk olmasını ister. Sanırım insanlar bu yüzden o kadar çok konuşuyor. Adeta, konuşmanın çeşitli biçimleriyle sohbet ederek, tartışarak, kavgaya ederek, itiraflarda bulunarak iç ve dış dünyaları arasında ahenk sağlamaya çalışıyorlar. Oysa ahenk sıradan söylemler yardımıyla kurulamaz. İnsan aslında kendisine güvenmediği için her şeyi açıklamak ister, her an kendi görüşlerini etrafındakilere zorla kabul ettirmeye çalışır, bu da onu çözüme, çözüme olmasa bile hiç değilse anlık bir rahatlama (bu da bir nevi güvendir) yakınlılaştıracağına onu ahenkten gittikçe daha çok uzaklaştırır; çünkü ağızdan çıkan her söz, yine çözülmesi gereken çelişkiler biçiminde yeni yeni anlaşmazlıklar yaratır, böylece çözüm bekleyen çelişkiler bir zincir halini alıp insanı yanlış yollara, çıkmaz sokaklara götürür.

Bir ilişkinin, ne zaman, nasıl bozulduğunu kimse söyleyemez, bozulmuş ilişkiler daima önemsiz sözcüklerin küçük dikenlerinden oluşur, her ne kadar bu küçük dikenler bir yerde insanı ifade etse de, gene de bütünü ifade eden uzaktır, çünkü sözcük, bütünlüğü ifade edemez. Buna rağmen insanlar körü körüne güvenirlere sözcüklere. Kendi sözcüklerine körlemesine güvenerek başkalarının sözcüklerini, hemen üzerine atlamaya, didik didik etmeye, yaralanmaya ve inandıkları kendi doğrularını uğruna yaralar açmaya hazır, pusuda beklerler. Eğer doğa bizlere bilgece egemen olmasaydı, sanırım hepimiz

çoktan tımarhaneyi boylamıştık. Onun içindir ki sadece doğanın bilgece hâkim olamadığı kişilerin sonu tımarhane oluyor. Düşünün bir kere, insan bütün hayatını, yirmisinden kırkına kadar sahip olduğu enerjiyle yaşamış olsaydı yetmişine geldiğinde, kırgınlıkların ve yaraların ördüğü öyle bir ağır içine düşerdi ki buradan tek çıkış yolu çılgınlık olurdu. Bu nedenle kuvvetten düşmenin şans olduğunu düşünüyorum. Belirli bir süreden ve kırgınlıklar birikiminden sonra, beyin yapısı, kişinin bebekliğinden beri yüklenip taşıdığı çelişkiler zincirini nasıl olsa çözemeyeceğinin –zaten çoktan unutmuştur bile neyin çözülmesi gerektiğini– ayrımına varıyor, faaliyetinin etkinlik derecesini azaltıyor, itirazsız kabul ettiği olguların sayısı artıyor ve giderek sadece ufak tefek şeylere öfkelendiği bir çağa erişiyor, sonraları ufak tefek şeylere de öfkelenmiyor, cenaze parasını biriktirip ölüme terk ediyor kendini.

Maczelkaları ufak tefek şeyler öfkelenendiriyordu. Kırk yıldır süren evlilikleri boyunca bıkmadan usanmadan sürdürdükleri hararetli ağız kavgalarının büyük bir kısmını unutmuşlardı, ama enerjilerini bazı olaylara kızmayacak, en güzel gençlik günlerinin canlılığını yeniden yaşatmayacak kadar kaybetmemişlerdi, ölüme henüz o kadar yakın değillerdi.

Ne var ki Maczelka Teyze öykümüzün geçtiği tarihten beş yıl önce kadın olmaya son vermişti, daha doğrusu, otuz beş yıl boyunca haftada iki defaları da sayacak olursa, evlilik görevini fazlasıyla yerine getirmiş olduğunu düşünerek artık kadın olmamaya karar vermesi, aralarında kâh alevlenen kâh için için yanan kavgaların son nedeni oldu. Maczelka Teyze'nin kararından sonra Maczelka Amca'nın erkekliği daha bir süre kabardıysa da bedenindeki cinsel istek birdenbire, gayet doğal olarak sanki tüm hayatı nefesine hâkim olmakla geçmiş gibi sönü-

verdi. Bitkisel hayatın sessiz boşluğuna düştüler ve fırtınalı yıllardan sonraki bu mutluluk denebilecek ortam sadece Maczelka Amca için emekli olunca biraz bozuldu. Bozuldu ama yapılacak iş olmadığından evliliklerinin kırkıncı yılında benliğini saran çaresizliği ve içine saplanan boşluğu Maczelka Teyze'yle kavga ederek yatıştırılamayacak kadar değil. Birlikte geçirilen kırk yıl, birbirlerine alışmalarına yetmişti. Fakat alışkınlığın bu şekli can sıkıntısı verir ve insanlar can sıkıntısından hiç hoşlanmaz; bunun için Maczelka çifti, yeme içmenin ve ev ortamının sağladığı basit güzelliklerin dışında dış dünyada geçen olaylardan da keyif almaya başladılar. Öz varlıklarıyla sürdürdükleri savaşın anlamsızlığının bilincine varıp nihayet huzura kavuşacakları andan, ölüm ânından henüz uzaktaydılar; ama her dakika, her an kendilerine yeni yeni hadiseler yaratabilecek içdünyalarını izleme yetilerini yitirdikleri, yani bazen korkunç, bazen harikulade güzel olabilen bu insani nitelikten yoksun oldukları için çevrelerinde olup bitenlere karışmaya ve dedikodusunu yapmaya başladılar.

Söylediğim gibi, Róth Amca'nın imajının gözümde arınması ve bir sembol halini alması için sadece birkaç yıl geçmesi gerekiyordu. Büyüdüm. Ne kadar istemiş olsam da babamın izinden yürüyemedim. Bugün Róth Amca'nın anısının bana giderek daha cazip gelmesinin nedeni belki yıllar geçtikçe benim de suskun bir adam olmamdır, ben de belki Róth Amca'nın da hissettiği gibi, yaşadığım ortamın, nefret ve saygının birbiriyle çelişen, çatışan o garip havasıyla beni kuşattığını hissediyorum. Suskunluğa mecbur olmanın nedenlerini araştırarak olursam kendimden de biraz söz etmem gerekecek, ama ben Róth Amca'yı yazmak istiyorum. Fakat bu isteğin önünde zorluklar var, çünkü söylemiştim ya, ben Rezsö Róth'u tanımadım. Onun suskunluğunun nedenleri hakkında

bilebileceğim şey ancak kendi suskunluğumun nedenleri olabilir, kuşkusuz ikimizin suskunluğunun seviyesi arasında muazzam fark var. Buna rağmen Róth'u anlatmak istiyorum –gerçi bu arada kendimi anlattığımı biliyorum– çünkü öyle hissediyorum ki –her ne kadar o zaman farkına varmamış olsam da– tam da fark edilmezliği nedeniyle, hayatta beni derinden etkileyen tek adam oldu. Varlığıyla ve yazgısıyla beni aşıladı. Belki de (kelimelerle tam olarak ifade edebilmekte zorluk çekiyorum) insanın, hem kendisi için hem özellikle başkalarına ilişkin olarak, aksini kanıtlamayı ne denli istese, bundan ne kadar rahatsız olsa da, gizemli bir varlık olduğu bilincini aşıladı. Gizemin ta kendisi. Şimdi çocukluğumu düşünüyorum da, anneannem de, annem de babam da gizemli varlıklardı, zira yaşamlarını, davranışlarını yöneten gücün ne olduğunu çözmek kabil değil, ama aynı zamanda özellikle gevezelikleriyle bu gizemliliğe karşı savaştılar. Bu savaşları da tıpkı aşk hayatları gibi gözlerimin önünden geçti. Sanırım bu ayrıcalığından ötürü (Róth Amca'nın Yahudi olmasının ötesinde) Róth Amca'yı ben de diğerleri gibi hakir gördüm, ondan nefret ettim. Çevremdekiler Róth Amca'nın tam tersiydi. Benim çevremde insanların yaşamı dümdüzdü. Doğa yasalarını, yani insanın gizemliliğini kabul etmemenin nasıl telafi edilemeyecek bir trajediyle sonuçlanabileceğini anlamam için sayısız rastlantının ve uzun yılların birikimi gerekecekti.

Bireyi toplumda eritmeye kalkışmak. Bireyi, gerçek bireylerden oluşmayan bir toplumda eritmek istemek! Benim görüşüme göre ancak gerçek bireyler bir toplumda birleşebilir, bir toplum olabilirler. Yani Róth Amca gibi insanlar. Çelişkiye düşüyorum gibi görünüyor ama değil, Róth Amca'nın da, benim de yalnızlığımız aslında bizlerin toplum için en uygun bireyler olduğumuz gerçeğiyle çelişkili değildir. Değildir çünkü bizim yalnızlığı-

mızın nedenini bizde değil dış dünyada aramak gerek, ortamda aramak gerek. Róth Amca'yı suskunluğa, mağrur bir direnişe iten ve beni de giderek aynı şeye sürükleyen ortamda.

Madem kendimden bu kadar söz ettim, şüphelerimi de söyleyeyim bari. Belki de bu satırları kaleme alan ben, aslında korkağın biriyim, hayattan korkan bir zavallıyım, hislerimin Róth Amca'yla en ufak bir ilgisi yok, sadece ona sığınarak kendimi temize çıkarmaya çalışıyorum.

Olabilir. Belki de söz konusu olan, sadece garip bir rastlantıdır; giderek artan suskunluğumun nedenlerini Róth amcanın karakterini inceleyerek deşerken yanlış yolda yürüyorum. Belki de insanlarla sözcükler yoluyla temas etmekten vazgeçmemin nedeni bir rastlantının hayatımı, sayılara, sayılardan ve harflerden oluşan formlerin soyut dünyasına sürüklemesi ve soyutlamanın beynime çılgınlık halinde egemen olmasıdır. Çılgınlık, diyorum çünkü suskunluktan bahsederken hayatta bana o kadar acı veren derdi, sözcüklerden soğumamı yine sözcüklerle çözmeye çalışıyorum. Çılgın mıyım acaba?

Olabilir.

Yerleşim yerimiz, çöplerin birikiminden oluşan bir tepenin üzerine kurulmuştu. En eski ev, on beş yıllıkten fazla değildi. Tepenin etrafı bacalarından dumanlar çıkan fabrikalarla, atık eşya ve demir yığınlarıyla doluydu. Burada arsa dağıttıkları vakit on aile ve Rezsö Róth inşaatı başlamışlar. Yıkıntılardan sağladıkları parçalarla, büyük emekler sarf ederek. Evler meydana çıkınca arsaların satış işlemlerine bakan memurun kendi cebine çalıştığı anlaşılmış, adam hapsi boylamış ve evlerde oturanları da binaları yıkmaya mecbur etmişler. Statik sorunlar nedeniyle. Çünkü bu bölge yüzyıl başında çöplerin, atık

eşyaların, molozların biriktirildiği yer olarak kullanılmış, o zamandan beri rüzgâr, üzerine olsa olsa bir kazma vuruşluk kumlu toprak biriktirmiş, herhangi bir an yağmurun etkisiyle yerinden kayıp evleri, içinde oturanlarla birlikte altına gömebilirmiş. İyi güzel de bu konuda resmî karar çıkıncaya kadar daha on beş aile gülünç derecede ucuz fiyatlarla verilen arsalarda evlerini yapmışlar (sonrakiler) ve idari makamların inşaatın durdurulması ve inşaatı bitmiş olan evlerin yıkılması için yaptığı ihtarlara kimse kulak asmamış. Resmî makamlar yirmi beş aileye başka konut sağlayamadığı için çareyi herkese bir bildiri imzalatmakta bulmuşlar. Bildiriye imza atanlar, olası bir felaket halinde tek suçlunun kendileri olacağını kabul etmişler.

Rezsö Róth'un dışında herkesin imzaladığı bildiriye dosyaya koyup evrak arasına yerleştirmişler. Ertesi yıl on beş yeni ev inşaatı daha başlamış (zorla sokulanlar) ve arsaları kanuna aykırı olarak satışa çıkardığı için biri daha hapsedilmiş. O tarihten itibaren de mahallede oturanların sayısı sadece kiracılarla artmış.

Mahallede kırk bir ev vardı. Aralarında tepesine ufak kulecikler çıkmış olanlar da çift çatılı olanlar da vardı, ama çoğunlukla basitliklerinde birbirine benzer evlerdi. Bu kırk bir ev, ortalarında kalan boş bir araziyi yarım ay biçiminde çevreliyordu; bu boş arazi gerçekten de uzun zaman boş olarak kaldı, üstünde biten yabancı otlar bile bir karış geçmedi. Göze güzel görünmese de futbol oynayan çocuklar için son derece yararlı oldu. Yürüşüm yerinde zamanla şekilleri tam olarak belirlenemeyecek, bazen genişleyip bazen daralan birtakım sokaklar da oluştu ama ağaç büyümedi. Oturanlar çitlerin, parmaklıkların önüne bir-iki çalı bitki, bahçeye birkaç meyve ağacı diktiler, ama iyi bakım isteyen bitkiler bu toprakta tutunamadı.

Aradan birkaç yıl geçtikten sonra idari makamlar; mahalledeki evlerin yıkılmasına hiçbir şekilde imkân olmadığını kavradılar ve bunu izleyen birkaç yıl içinde de statik nedenlerden duydukları korkuları da unuttular. "Parklı Kentler Yarışması" adlı harekete uyararak o zamana kadar futbol sahası vazifesi gören araziyi de parklaştırmaya karar verdiler. Ve parkla birlikte bizim mahalle de kentin resmen eşit haklı bir parçası oldu.

Mahallemiz her türlü yasanın dışında yaşıyor gibiydi.

Bunu herkes hissediyordu, ama sanırım en iyi hissedenler, bizim gibi evleri, parklaştırılan meydandan uzakta olanlardı. Yani zorla sokulanlar. Çünkü mahallenin eski sakinleri, sadece kendilerinin burada oturmaya hakları olduğunu kanıtlamak istercesine bizlerin yasadışı yollardan arsa edindiğimizi iddia ediyorlardı. Bu söylentiler ana babalarımızın kulağına vardığında (yani yeni bir gerekçe de sayılamazdı) varlığımızın ve burada olmamızın -onlarınkı de aslında farklı değildi ya- yasadışı sayıldığı anlaşıldığında, mahallede farklılaşma gerçekleşti ve mahallenin en eski sakinlerinin de evlerini yaptıkları araziye arsa spekülasyonu sonucunda kavuşmuş oldukları artık sadece ileride patlayacak tartışmalarda hatırlandı. Ama sanırım aslında bizim mahallemizi yasadışı yapan, iki defa gerçekleşen çifte yasa çiğnenmesi değil, coğrafi konumuydu. Toz toprak içinde muazzam bir düzlük ortasında yükselen birkaç ev. Güney tarafında mahalleye en yakın bina, eski yıllardan beri kullanılmayan tuğla fabrikasıydı, ondan sonra leş gibi kokusuyla burnumuzun direğini kırmayacak kadar uzakta olmayan saman selülozu tesisi geliyordu, daha ilerideki kâğıt fabrikasının ise sadece bacaları gözüküyordu. Kuzey yönünde demir doğrama tesisi, bir-iki atık eşya çöplüğü ve daha uzakta bir Bulgar bahçıvanın lahana bostanı. Ama bu bizim için artık o kadar uzak bir mesafeydi ki lahana çalmak için

bile gitmiyorduk. Orada da zaten artık yasa, mecburiyetler ve iktidar demek olan şehir başlıyordu, biz onu dolaysız bir çağrışımla okulun binası ve ruhuyla aynılaştırmıştık, çünkü okula, şehre gidiyorduk.

Bir yabancının, özellikle de bir şehirlinin gözünde bizim mahallemiz sevimsiz bir yerdi ama ben –herhalde diğerleri de aynı şekilde hissediyordu– güzel bir ilk ya da sonbahar günü öğretmenlerimizin delici bakışlarından kurtulup diğer çocuklarla birlikte mahallemize doğru koştuğumuzda duyduğum mutluluktan daha büyüğünü hatırlamıyorum. Çantalarımızı savurarak, kâh bir araya gelip kâh birbirimizden uzaklaşarak Bulgar bahçıvanın öğle vakitleri uzun tüylü, kalın sesli köpeğini, ne olur ne olmaz salıverdiği lahana bostanlarının yanından geçerdik, sonra moloz yığınlarının süslediği geniş düzlüğe varırdık, düzlüğün ortasından bakıldığında yerleşim yerimiz, birbirine sokulmuş evleriyle her şeyden ve her yerden ayrıymuş gibi gözükdü ve gökyüzü altındaki bu muazzam yalnızlığı sadece eski tuğla fabrikasından gelip evlerin arasından geçen iki tel bozardı. Bizi dünyaya bağlayan bu iki tane teldi: elektrik. İyi hatırlıyorum, bu garip manzaranın büyüüne kapılan gözlerim bu göbek bağıny yok sayardı, o zaman okuldaki esareti geride bırakıp yaklaşmakta olduğumuz dünyamız, evimiz sanki daha bir özgür olurdu.

Genç olsun, yaşlı olsun hepimiz (kendi aramızda olduğumuzda) dışlanmışlığımızı öylesine mağrur bir şekilde üstlenmiştik ki, belki de bu yüzden bir ilkbahar günü dört-beş damperli kamyon mahallemize gelince topumuz birden fena halde şaşırtdık. Eğri büğrü sokaklarımızdan geçen kamyonlar, köpeklerin çılgınca havlamaları eşliğinde yüklerini, evlerin çevrelediği sahanın ortasına boşalttılar. Hepimiz evden dışarı uğrayıp damperlilerin nasıl gittiğini, sonra yine geldiğini, futbol sahasına öbek öbek kara toprak kümeleri boşaltmalarını izledik.

Kimse, ne oluyor, diye sormaya cesaret edemedi.

Bizim yerleşim yerimizin sarımsı beyaz renkli arazi- sine kıyasla adamakıllı göze çarpan, kimsenin ne işe ya- rayacağını bilmediği kara toprak yığınları haftalarca ora- da kaldı. Babalarımız, annelerimiz gidip gidip bakıyor, inceliyorlardı, aradan geçen uzun günler boyunca kimse- nin bu kümeleri arayıp sormadığını görünce babalarımız bizlere toprakları kova kova bahçelerimize taşıttılar. Günlerden birinde bir kamyon çeşitli aletlerle ve birkaç kişiyle geldiğinde toprak kümelerinden hiçbir şey kalma- mıştı. Gelenler küfürü basıp tehditler savurduktan sonra gittiler. Ertesi gün yine damperliler ve ayrıca bir kamyon geldi, mahalledekiler evlerine çekildi, herkes bahçeleri- ne götürdükleri, o zamandan beri özenle baktıkları, bit- kiler diktikleri o yağlı, güzel kokulu kara toprağı geri ta- şıtacaklarından korkuyordu, korkuları boşuna çıktı, işçi- ler bellerle tırmıklarla çalışmaya başladılar, akşama par- kın temel şekli meydana çıktı. İlkbaharda yeni yeni sür- meye başlayan yabancı otları söktüler, damperlerin taşıdı- ğı toprağı iyice yaydılar, çok süratli ve güzel çalışıyorlar- dı, bir süre sonra evinden başını çıkarmaya cesaret eden Maczelka Amca'dan içecek su istediler. İki gün çalıştılar, bazen aralarında kavga ediyor ve yüksek sesle küfredi- yorlardı, aynen babalarımız gibiydiler, buna rağmen ma- hallenin sakinleri onlardan uzak duruyorlardı, gerçi ne yaptıkları belli olmuştu, ama yapılanı, yüksek bir irade- nin mahallenin işlerine beklenmedik bir şekilde müda- halesi olarak algılamışlardı ve herkes parka düşman ke- silmişti. Bu yapılanın, başka herhangi bir zaman sorgu- suz sualsiz hayatımıza karışabilmelerine emsal olacağını hissetmişlerdi. Fidanların gelmesi, bahçıvanların kucak- larındaki torbadan çim tohumu serpmesi bile kimseyi duygulandırmadı. Mahalleli içine kapanmıştı.

Sadece Maczelka Amca onlarla ahbaplık ediyordu,

anlaşılan kendisinden su istediklerinden beri görünmeden işleri yöneten, her şeyi idare ve tayin eden yüksek bir oruna yakınlığını sanmıştı, daha ikinci gün hafiften gülerrek, teklifsiz sözlerle bahçıvanlar arasında dolaşmaya başlamış, üçüncü gün dostlukları birbirilerine sigara ikram edecek kadar ilerlemişti. Bu üç gün adeta başka bir adam yaptı Maczelka Amca'yı, akşamları biri evine uğrayıp gün boyu neler olduğunu soracak olsa, hemen susuyor çok bilirmişçesine gülümseyerek sigarasını tütürüyordu.

Çimler büyüdü, çiçek tarhlarında hercai menekşeler açtı, sadece dikilen fidanlar bir türlü kök salamadı.

"Parklı Kentler Yarışması" adlı hareketi değerlendiren komite, şehrin yöneticileriyle birlikte gelerek yeni yapılan parkı denetledi.

Jüri üyeleri ellerinde not defterleri parkın çakıltaşı yollarında dolaşıp not alır ve şehir yöneticileri yarışmada iyi bir sonuç alabilmek umuduyla jüri üyelerine heyecanla bilgi verirlerken, yanlarına yaşlıca bir erkek yanaştı, yüzünü ışıtan bir gülümsemeye hafifçe eğilerek, "Adım János Maczelka," dedi. "Mahallenin en eski sakiniyim."

"Ooo!" dedi, şehrin genç başmemurlarından biri, sonra jüri üyelerine dönerek, "Mahallenin en eski sakini... Biz tanıyoruz..." dedi.

János Maczelka'nın yüzündeki gülücük bir anlığına kayboldu, ama başmemurun bakışlarından çıkardığına göre şimdi nereden tanıştıklarını sormak yakışık almaya değildi, hatta içinde kuşku belirmesi bile yakışıksızdı aslında. "Tanışmaz olur muyuz ya..." Gülümseme yeniden yerleşti yüzüne.

Başmemur küçük elini ihtiyarın omzuna koydu, gözlerini kırıpıştırıp jüri üyelerinin bakışlarını yakalamaya çalışarak sordu: "Mahallenin en eski sakini olarak memnun musunuz güzel yeni parktan?"

“Hiç olmaz mıyız... Şehir, bizi böyle güzel bir park yaptırarak hatırladığı için çok sevinçliyiz...”

Başmemurun ince eli hafifçe yükseldi, sonra birbiri ardına János Maczelka'nın omzuna iki şaplak vurdu, ama artık ihtiyara bakmıyordu, gözleri, olayın gelişmesine hız kazandıracak bu parlak buluşunun armağanını, amirinin takdir edici bakışlarını arıyordu, nitekim bunu amirinin azametli baş sallayışında bulduktan sonra elini beline koyup diğerlerinin arkasından ilerledi. Yüreğinde tatmin olmamış istekle baş başa, çimlerin ortasında bir başına kalan János Maczelka üzgün üzgün yürüdü arklarından. İşleri biten grubun üyeleri, başlarında jüri başkanı arabalarına doğru yollanmışlardı, János Maczelka, ani bir kararla önlerine çıktı, gerçi isteyeceği şeyin şimdi yeri olmadığını bilmiyor değildi, ama kendini tutamadı, eline bir daha böyle bir fırsat geçmeyeceğini iyi biliyordu, genç memurun koluna hafifçe dokunarak, “İyi de, bu yeni güzel parkı kim sulayacak?” dedi.

Şehrin yöneticileri, şimdi bunu sormaya ne gerek vardı, gibisinden kötü kötü baktılar, jüri üyeleri kaşlarını alınlarında oynattılar, genç başmemur ince eliyle sabırsızca János Maczelka'nın sırtını sıvazladı.

Yüksek sesle, “Nasıl, her gün sulanmıyor mu?” diye sordu.

“Tabii ki sulanıyor,” dedi, Maczelka Amca alçak sesle, hafifçe gülümseyerek.

“Gördünüz mü işte?” dedi yüksek sesle başmemur. Arabalarına binip gittiler.

Ondan sonra parkla kimse ilgilenmedi. Sadece Maczelka Amca akşamları karısının yanında pencereye dirseklerini dayayıp dışarıya bakarken, yavaş yavaş solan çimlerde, yabancı otların bürüdüğü çakıltaşlı patikalarda gözlerini gezdirir, “Ben söyledim onlara,” derdi.

Hem yıllarca önce mahallemizde geçen bu basit olayın anlaşılabilmesi için hem olayların beni –belki başkalarını da– nasıl etkilediğini anlatabilmek için çok şey anlatmalıyım. Bunu hedeflediğim zaman yine sözcüklerin değeri ve ağırsızlıklarıyla yüz yüze geliyorum.

Örneğin, şu sözcüğü son şekliyle buraya geçirmeden önce çok düşündüm, defalarca kâğıda yazdım: Yahudi. Bu sözcüğün çok anlamı var ve birçok şeyi çok farklı şekillerde anlatıyor. Sözcüklerle çelişkiye düşüyorum. Çünkü bu sözcüğün değeri yeryüzünde o kadar farklı ve içeriği bin yıllar boyunca o kadar çok çeşitli anlam kazanmış ki, korkarım ben kâğıda yazınca herkeste farklı imgeler yaratacak.

Eğer yazmak yerine, diyelim radyo mikrofonu önüne otursam, sizlere düşündüklerimi anlatsam, işim bütünüyle olmasa da, bu sözcükle ilişkili olarak kıyaslanamayacak kadar kolaylaşırdı. Çünkü ses çıkaran organlarımın yardımıyla bu sözcüğü telaffuz ederken otuz yıldır kulağımın duyup algıladığı, beynimin depoladığı bin türlü nüansı, farklılıkları, değer yargılarını, nefreti, hakir görmeyi, saygıyı, ötekileşmeyi, başkalarının felaketinden haz duymayı, çileyi, ıstırabı ifade edebilirdim. Sonra başka sözcükler de var: annem, köpekler, bekçi, mahalle. Bunların hepsini anlatmam gerek, benim bu sözcüklerden ne anladığımı, benim için taşıdıkları önemi, benim için bu sözcüklerin tek anlamını sizlere açıklayabilmek için anlatmaya mecburum. Eğer çelişkiye düşmek istemiyorsam, düşüncelerimi radyo mikrofonu önünde söyleme imkânım olmasına sevinmeliyim bile, zira aslında bir harekete, bir cümleye olduğundan daha fazla önem verdiğimi, bir bakışı, bir vurgudan daha fazla önemseddiğimi ifade etmiştim ve bu konuda fikrim değişmedi. Yani “Yahudi”, “annem”, “köpekler”, “bekçi”, “mahalle” sözlerinin farklı vurgularla telaffuz edilmesi beni belki de hedefimden uzak-

laştırır, zira vurgular tartışmalara olanak yaratabilir.

Benim annem hiçbir zaman "Yahudi" sözcüğünü telaffuz etmedi. Ağızlardan çıkan sözcükleri daha o zaman tartıya vurmuş olsaydım, bu eksikliğin mutlaka farkına varırdım; zira bu sözcük, çevremdekilerin kullandıkları lügatte, vurgulanmasına bağlı olarak farklı anlama gelen temel deyişti, bu sözcük ta ilk çocukluk günlerimde yargı demektir. Hem birinin genel olarak yargılanması değil, kime uygulanıyorsa onun yargılanması, mutlaka kim bilir hangi günah nedeniyle, boynuna satırın dayanmış olduğu ve madem öyle, bunu hak etmiş olduğu demektir. Belki de vurgulanışındaki özel şiddet –ne münasebetle söylenirse söylensin– bu sözcüğe ve ardındaki gizli anlamlara daha çok küçükken dikkatimi çekmiştir, belki de bu yüzden içimde çok belirgin bir biçimde yerleşmiştir.

"Canına okuyacağım senin o pis Yahudi kanının!"

Babamın ağzından çıkardı bu cümle, eğer çıkmasaydı beni dövmeğe hazırlanırken ne hale geldiğini, nasıl çarpıldığını, boynunda şişen atardamarlarını, içkiden ve öfkeden kıpkırmızı kesilen suratını şimdi hatırlamırdım. Çünkü bu cümle, yüzünü hafızama kazıdı; ben o zamanlar on yaşında ya var ya yoktum, çevremde hiç kimse kuşkularımı gidermediği, beni aydınlatmadığı için aylarca hatta yıllarca bu cümleyi içimde taşıdım; Róth Amca'yı diğerlerinin yaptığından çok daha fazla horladım, hakir gördüm, ruhumdan aforoz etmeye çalıştım onu. Bu sertliğimi biraz yumuşatırsam, babamın dört duvar arasında söylediğinin gizli, gizemli bir yoldan birden aydınlığa çıkacağından korkuyordum sanki, belki de birkaç yıl sonra dikkatimin sayılar ve formüllerin soyut dünyasına yönelmesini, oraya sığınmasını yıllar boyunca katlanan bu korkuya borçluyumdur, çünkü artık sadece biz bütün çocukların korktuğu şeyden değil, kanımda taşıdığımı sandığımı yargıdan da korkuyordum.

Annem sadece Yahudi sözünü ağzına almamakla kalmadı, mahallenin sakinleri arasında Róth Amca'nın kapısının eşiğini bir defa, tek bir defa aşan tek kişi oldu. Róth Amca'nın ömrünün son günlerini geçirdiği (ne basmakalıp bir deyiş bu, insan hiçbir zaman son günlerinin hangileri olduğunu bilmez ki) evin içinin nasıl olduğunu artık hiçbir zaman öğrenemeyeceğim, çünkü annem, odaları ve mobilyaları her defasında başka türlü ve bir önceki tarifinin tam tersi olarak anlatırdı. Annem, Paskalya sabahı eve geldiğinde babam hâlâ, Hz. İsa'yı havarileriyle birlikte tasvir eden tablonun altındaki kocaman yataкта sızmış, horluyordu; işte o zaman annem mutfakta sandalyeye oturmuş ve sadece, "Tanrının! Zavalılı adam," demişti.

Biz, vebadan kaçır gibi annemden kaçmıştık, annem ise düşmanına bakar gibi bakmıştı ona, annemin bu isyankâr davranışı yüzünden kopacak büyük kıyamet öncesi hava hissedildiğinden Róth Amca'nın evinde ne gördüğünü sormadık. Merakımız zaten olaylar durulduktan sonra kabarmıştı, ama o zaman da annem sorulara doğru dürüst cevap veremedi, hayatında yaptığı tek şeyin ve sonuçlarının korkusu içinde, Róth Amca'nın evinin nasıl olduğunu her sorduğumuzda o ânın gerektirdiğine uygun olarak ipe sapa gelmez şeyler söyledi.

Harfler deryasından işte bir sözcük daha: olaylar. İçimde birbiriyle ilintili ayrıntılarıyla muazzam bir karmaşadır bu. Ayrıntılarını teker teker tanımak isterim, ama tecrübemle bilirim ki, iki insanın birbirini eksiksiz, derinlemesine ve karşılıklı olarak tanıması ne kadar imkânsızsa bu da o kadar imkânsızdır; dolayısıyla bu hedefe yönelik gayretlerin lüzumsuz denemeler olduğuna kanaat getirdim, kaldı ki, insanın davranışlarındaki gizemliliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik bu gayret aslında ilkele-rimle de çatışıyor. O halde konuya gireyim

Parklaştırılan oyun sahasına yaz ortalarına kadar kimse yaklaşmaya cesaret edemedi. Yasaları çiğnemenin verdiği keyifle kuvvetimizi denemekten kaçınmayan biz çocuklar bile. Parka gitmeyip tuğla fabrikasının kalıntıları arasında kendimize yeni bir oyun alanı bulduk, cezadan korktuğumuzdan değil, kaldı ki ne olacağı tahmin edilen cezaların korkusu daima heyecanı artırır; ama parkın bize yabancı, hepimizin üstünde duran bir otoriteyi temsil ettiğini, o güce karşı gelmenin imkânsız hatta yasak olduğunu çok iyi hissetmiştik. Bu durum sadece birkaç ay sürdü, o otorite dizginleri bıraktı, parkın bakımıyla kimse uğraşmadı, dar patikalarında yaban otları bitti, çimler, çiçekler sarardı soldu, kurudu, yani otorite, bu yapay doğa parçacığından sanki buhar oldu uçtu, rüzgârın taşıdığı kumlarla park yeniden eski halini almaya, eskisine benzemeye başladı. Bizim oldu.

Sahayı her gün biraz daha artan bir cesaretle geri almaya başladık, kalan bitkileri de ezdik geçtik, yollarla çiçek tarhları birbirine karıştı, fidancıklar oyunlarımız sırasında kırıldı; meydan, tam ortasında –top döndürmeler, çalılar en çok orada yapıldığı için– üzerinde tek bir ot kalmamış yuvarlak bir lekeyle yeniden futbol sahası oldu.

İlkbahar gelince otorite yine dizginleri eline aldı, yine bahçıvanlar geldi, parkı harabeye çevirenlerden hesap sormak kimsenin aklına gelmeden, tekrar çim, çiçek ekildi, park yenilendi. Bu tekrar işiyle gizli bir sırrın ortaya çıkması, yani yetkililerin bizi adam yerine koyup bir şey söylemeye bile tenezzül etmemesi, hiçbir şey olmamış gibi yeni ağaçlar, çiçekler diktirmesi üzerine kayıtsızlığımızdan silkindik (sadece biz değil bütün mahalle halkı). Hele, park bekçisi ve parkın bakımından sorumlu tek kişi olarak Róth Amca görevlendirilince. Nedenini bir türlü anlayamadığımız bu görevlendirme mahalle halkı arasında çok yönlü, tarif edilemez karmaşıklıkta bir

hareket başlattı. Eskisi devam ederken yeni bir hayat başladı da diyebilirim.

Köpek ilginç bir hayvandır. İnsana benzer. Hayvandır, yani kendi içgüdülerinin yasalarından başka hiçbir yasa tanımamak için doğmuştur. Buna rağmen varlığını insanın koyduğu kurallar yönetir ve sınırlar, bu kurallar da köpeğin çıkarı demektir. Köpek çıkarının ne olduğunu anlayıp insanın yasalarına uyar, onları kabullenir. Hatta hayvan varlığının yasalarına aykırı düşen kuralları bile kabullenir. Köpekler sahiplerine benzemeye başlar. Sınıflar, katmanlar oluştururlar.

Mahalledekiler, kırma köpekler sınıfındandı. Mahallenin sakinleri olduğu gibi köpekler de üç sınıfa ayrılmıştı: yerli köpekler, sonraki köpekler, zorla sokulan köpekler.

Hayvan ne de olsa hayvandır. Çiftleşme döneminde sınıf farklılıkları kalkar, gerçi mahallenin kırma köpeklerinden birinin, diyelim safkan bir tazıyla nasıl çiftleşebileceği sorunu kuşku götürür ya! Ama zaten böyle bir şeyi düşünmek bile sınıfsal durumları arasındaki muazzam mesafeler nedeniyle olacak şey değildir. Sadece bir varsayımdır. Genellikle her köpek ilk fırsat çıktığında çiftleşir.

Sınıf farklılıkları kalıtım yoluyla gelmiştir, çünkü köpekler sosyal gelişiminin ilk aşamasında çıkarlarını anlamış ve kendileri için akla yakın buldukları insan kurallarını kabullenmiştir.

Mahallemiz sakinlerinin üç sınıfa ayrılması kesinlikle düşünsel nitelikliydi. Sınıflaşma, insanın bir özelliğine, hiyerarşide kendisinin altında başkalarının olduğunu bilmek istemesine dayanır. En altta olanlar, intikam duyguları içinde, bu düşünsel ve maddesel sınıflandırmaya karşı baş kaldırma fırsatı kollar. Biz çocuklar en alttaydık,

bizim altımızda köpekler, köpeklerin altında da kediler vardı. Bu cılız, sıska, uyuz hayvanlar o kadar alttaydı ki, söz etmeye bile değmezdi. Köpekler görece bize daha yakın mesafedeydiler. Hem mütteliklerimiz olarak hem düşmanlarımız hem de üzerlerinde iktidarımızı uygulayabileceğimiz canlı varlıklar olarak. Bu nedenle köpeklerin yaşamımızda özellikle önemli yeri vardı. Róth Amca'nın köpeği yoktu. Maczelkaların vardı. Pis, kocaman, komondora¹ benzer bir it. Nefret ediyorduk ondan. Bu yüzden de hem sahibini hem iti kızdırmak için aptalca bir oyun icat etmiştik. Adını da köpek dövüşü koymuştuk. "Zorla sokulanlar"dan beş-altı köpeği boyunlarından bir iple bağlayıp Maczelkaların evinin önüne sürüklüyorduk, etlerini kesen ipten canı yanan zavallı hayvanlar çırpınışlarıyla birbirlerini kudurtur, Maczelkaların evinin önüne vardığımızda dövüşmek için gerekli vahşet derecesine erişmiş olurlardı. Hemen bırakmazdık köpekleri. Kocaman komondor kırmaması, saldırganların yaklaştığını daha uzaktan hisseder, ağır ve tembel adımlarla ama vakurluğu elden bırakmadan, parmaklığa yaklaşır, tüyleri gür kuyruğunu hafiften sallayarak ve bizim köpeklerimize kıyasla istifini bozmadan gelişmeleri beklerdi. Boyununa ip geçirilmiş beş-altı köpek, dişlerini, parlak diş etlerini göstererek kudurmuşçasına havlar, parmaklığa atılmaya çalışırdı. O zaman iplerini çekerdik (acı, azgınlıklarını daha da artırırdı) havlama sesleri mahalleyi baştan başa sarınca Maczelka Amca kapıda belirir, bizi def etmek için avazı çıktığı kadar bağırarak ses curcunasına katılırdı. Kapıya çıkmasa oyunumuzu o an bozacağını yıllar boyunca bir türlü anlayamadı. Hep çıktı. Biz de o zaman ipleri koyuverip kaçıyormuşuz gibi yaparak bir-

1. Komondor, Macaristan'a özgü iri ve çok uzun tüylü bir bekçi köpeği türü.

kaç adım gerilerdik, can acıtıcı esaretten kurtulan köpekler parmaklığa saldırırlardı, Maczelka Amca dövünür, bağıırdı, ama olayların önünü almanın yolu yoktu artık, çünkü biz -ses kargaşasına kıyasla daha alçak bir sesle- hâlâ, "Tut! Yakala!" diye itlerimizi kışkırtırdık, gerçi buna pek ihtiyaç da olmazdı; kudurmuş bir halde birbirlerini de yaralayarak, parmaklıkları kırarak bir aşağı bir yukarı çılgın gibi parmaklığın bu yanında koşarlardı, komondor da öte yanında. Eğer komondor, Maczelka Amca'nın daima dikkatle tıkadığı deliklerden birini genişletebilirse hakiki dövüşe sıra gelirdi, o zaman iri gövdesiyle parmaklığın altından sıyrılarak öteki tarafa geçen komondor, bizimkilerin üzerine atılır, köpekler uluyan, hırlayan, havlayan tek bir yumak halini alırlardı. Kavga bitince, bizim köpekler günlerce yaralarını yalarlardı. Bizler ise sözlerimizi karşılıklı keserek dövüşü tartışıır, bazen de Maczelka Amca'nın huzurunda, babalarımızdan yediğimiz tokadın yerini ovuştururduk. Maczelka Amca, tokadın yüzümüzde patladığını görüp de gidince hepimiz gülerdik olanlara.

Parkın bekçisi ve bakıcısı Róth Amca olunca o sakin ve mağrur adama sataşma fırsatının nihayet elimize geçtiğini sanıp köpek dövüşlerini, çimlerin yeni yeni bitmeye başladığı sahaya naklettik. Aramızdan biri bunu bilinçli olarak yapmış olsaydı, alçaklığın daniskası olurdu ama hayır, içgüdüyle yaptık. Madem buraya geldim, şimdi içgüdüsel davranışın insanı sorumluluktan kurtarmadığını söylemek ihtiyacı hissediyorum, çünkü kanaatime göre içgüdü, bilincimizin en derinlerinde biriktirilmiş arzular ve ihtiraslarla insanın doğasında var olan saldırganlığın ayrılamaz bir şekilde kenetlenmiş olduğu alışkanlıklar ve yasalar sistemidir. Asıl yapılması gereken şey, kendini mazur göstermeye çalışmaması için insanın içgüdülerinin maskesini düşürmektir; mazur görünme

gayreti, sorumluluğu başkasına yüklemekten başka bir şey değildir. İçgüdülerimizi öne sürerek mazur görülme için yalvarırken sorumluluğu kime yüklüyoruz? İnsana yüklüyoruz, insanlardan oluşan sisteme ve onun dışındaki her şeye, yıldızlara, güneş tutulmasına, ekonomik krize. Ne var ki bu çabalar aslında basit bir yalanı ve korkuyu örtüyor. Başkalarının günahlarıyla kendimizi temize çıkarmak istiyoruz; insanın, tek bir insanın bile bütünlüğü kendisi olduğuna inanmıyoruz. Oysa bütünlüktür, çünkü gizemliliği içgüdüsel hayatında, genlerinde ya da bilinçaltısında değil, her şeye ve kendi kendisine muhtaç olmasındadır, bedeninin deriden kılıfı, tümüyle kendine özgü, hiç kimseye ve hiçbir şeye benzetilemeyecek bir varlık saklamaktadır, evrenle aynı olan bir varlık, çünkü insanın kemik yapısı kendisinin inşa ettiği köprülerin dayandığı ilkeler temelinde kuruludur ve maddeselliği dünyadaki her şey kadar sonsuzdur.

Yani bizler o zaman da içgüdülerimizle dünyadan bir şey temsil ediyorduk; ama bizi içgüdülerine kapılarak davranan kişiler olarak yetiştirdiklerinden bizim için önemli olan, her ne pahasına olursa olsun keyif almaktı.

Róth Amca çimlerin kenarındaki küçük yolda, güzel gözlerini bize dikmiş dimdik duruyordu, köpeklerin çiftleşme dönemiymiş, otların ortasında, kuyrukları birbirine değen, artlarını birbirine vermiş, aptal aptal önlerine bakan köpeklerin etrafında kahkahadan kırılarak tepiniyorduk, o kadar eğlenceli olduğu ya da böyle bir şeyi ilk defa gördüğümüz için değil, *ona gülüyorduk*, gülüşümüzdeki gizli, iç gıcıklayıcı isyanı, bu isyandan, ucu demirli değneğinden, açık ve dürüst bakışlarından duyduğumuz korkuyu, onu hor gördüğümüzü, iki sebepten ötürü, Yahudi olduğu için ve yetişkin olduğu için hakir gördüğümüzü hissedeceğini düşünerek gülüyorduk. Arkadaşlarım kahkahadan kırılarak çiftleşen köpekleri ayırmaya

çalışırken ben haykırdım: "Róth Amca! Róth Amca! Ne yapıyor köpekler?"

Cevap vermedi, kıpırdamadı; bize, defolun çimenlerin üstünden, diye bağırmadı da. Bu bizi daha da kızıştırdı.

"Róth Amca! Bu zavallı köpekler birbirlerine yapışmışlar," dedim.

Róth Amca hafifçe kımıldandı, ben kaçmaya hazır beklerken diğerleri de sustular, ama Róth Amca cevap vermedi, değneğini yavaşça çimlerin kenarına bıraktı, ağır adımlarla musluğa yürüdü, lastik hortumun ucunu musluğa taktı, çimleri ezmemeye özen göstererek parkın yolları arasından yavaş yavaş çekerek hortumu açmaya, uzatmaya başladı.

Olağanüstü bir andı bu, onu horladığımızı açığa vurmak için çeşitli yollara başvurduğumuz anlara benzer bir andı, benzer diyorum çünkü tek bir söz duyulmamasına karşın hevesimiz hep kursağımızda kalmıştı. Çok ileride bu kırılan hevesler, içimde ahenk kazanıp bütünlüğe ve anladım ki sadece başkalarını aşağılayan bir insan aşağılanabilir. Dünya, uğradıkları her hakarettten sonra başkalarını tahkir edebilmek için içlerinde dayanılmaz bir istek uyanan aşağılanmışlardan oluşuyordu ve nedense dünya çapındaki bu muazzam gayret, Róth Amca'ya gelince tökezleyip kalıyordu. Ve aşağılayan kişi davranışıyla her şeyden önce bizzat kendisini aşağıladığını fark edince bambaşka bir duyguya dönüşüyordu.

Róth Amca hortumu çimlere dikkat ederek çekti, biz ne yapacağımızı bilemediğimizden münasebetsizliklerimizi biraz daha sürdürdük, birbirlerine yapışık köpekler çimenin ortasında kaldılar. Róth Amca tekrar musluğa yaklaştı, hortum gebermekte olan bir yılan gibi kıvrandı, o an içimi –bunu çok iyi hatırlıyorum– ona yardım etme isteği sardı, gideyim, suyun sağa sola fışkırmasını önlemek için hortumun ucunu tutayım, Róth Amca

geri koşmak zorunda kalmasın. Ama ona koşmadım. Diğerleri de kıpırdamadı. Róth Amca sulamaya başladı, bizler hiç oralı değilmişiz gibi kenara çekildik, sessizce çimleri nasıl suladığını seyrettik. Köpekler arada ayrıldı. Birbirlerinin etrafında dolaştılar, koklaştılar, sonra çekip gittiler. Ben gene tutamadım kendimi:

"Róth Amca, ne dersiniz... Bu itler hastalanmazlar mı şimdi şeyden... Bu kadar yapıştıktan sonra..."

Çocuklar etrafımda gülüşüyorlardı. Biraz daha üstüne varmak için, "Ne oldu o köpeklere Róth Amca?" dedim.

Róth Amca o zaman köpeklerin ne yaptıklarını söyledi. Bizim iki cümle arasında virgül gibi kullandığımız, babalarımızın da bizden aşağı kalmadıkları o sözcüğü kullandı. Ama o sözcük Róth Amca'nın ağzından çıkınca bizi başka türlü etkiledi. Öylesine aykırı ve iğrenç oldu ve sanki ilk defa duyuyormuşuz gibi geldi bize.

Bir-iki anlık bir sessizlikten sonra alçak bir sesle, "Ben, sizin zaten bunu bildiğinizi düşünüyorum," dedi.

Ses etmedik. Daha sonra aramızdan birinin sesi çıktı. "Róth Amca, izin verir misiniz biraz da ben sulayayım..."

Róth Amca hortumu verdi.

İçimde bir öfke kabardı birden. "Alçak hain," diye düşündüm. Diğerleri de böyle düşündü, ama benzer olaylarda yaptığımızın aksine kimse yüksek sesle açıklamadı fikrini. Çetenin kurallarına göre hain orada bırakılır. Süklüm püklüm ayrıldı oradan. Aslında çimleri sulayabildiği için kıskanmıştık onu. Bu olaydan aramızda bir daha asla söz etmedik. Köpekleri birkaç kez daha parkın çimlerine sürdük, sonra vazgeçtik bu işten.

Daha Paskalya öncesinde mahallenin havasında bu-laşıcı bir hastalığın uç vermekte olduğu seziliyordu. Hastalığın tohumları çok elverişli bir zemine ekilmişti, öyle sanıyorum ki eğer mahallemiz sakinlerinin filizlenen düşüncenin antikorunu üretebilme yetenekleri olsaydı,

hastalığı daha ilk aşamasında teşhis edebilecek biri çık-
saydı, virüslerin ve bakterilerin üremesi önlenebilirdi.
Olaylar, hastalığın kaçınılmazlığını doğruladı. Antikor
yoktu. Olabilir miydi? Hayır, olamazdı. Eğer günün bi-
rinde insan beyninin yapısı aynen bir mikroskop ya da
bir teleskop gibi dünyadaki en genel görüngüleri ve dün-
yadaki en ufak zerrecikleri aynı anda keşfedebilecek ve
değerlendirebilecek bir yapıya dönüşürse o zaman belki
kendi kendini yok etme salgınlarının önü alınabilecektir.
Şimdi insan beyni ancak bir süngere benzetilebilir. Sün-
ger, hiç seçmeden her sıvıyı emer, sonra aynı sıvı biraz
değişmiş bir halde içinden sıkılıp çıkartılabilir. İnsan
beyni bugünkü haliyle sadece olayların yaşanmasına ve
olup bittikten sonra değerlendirilmesine uygundur. İn-
san, vücudunu sarmış olan hastalığı, ancak hastalık feci
bir halde kendini gösterdiği zaman hisseder.

Ben de her şey olup bittikten sonra ahkâm kesiyö-
rum. Mazeretim var, o zaman çocuktum. O zamandan
beri kendimi verdiğim bilim işçiliği olayların derhal ince-
lenmesine alıştırdı beni. Ama insan, hayatındaki her kı-
pırtıyı bütün ciddiyetiyle izleyebilmekten hâlâ ne kadar
uzak. Şimdilik sadece yanıltmacanın sahte bilimselliğini
olağanüstü yüksek düzeye eriştirebildi. Yanıltmaca ken-
dini tanımakla eşit olabilir mi? Gerçi yanıltmaca dikkati
geliştirir, her durumda çevrenin istemlerini ölçebilen ve
bunları kişiliğimizin istemleriyle karşılaştırabilen, büyük
disiplin isteyen yeteneği geliştirir, ama yanıltmaca yapa-
nın amacı hiçbir zaman olayların, olguların nesnel değer-
lendirilmesi değil, onlara intibak etmektir, onlarla ben-
zeşmedir, ancak, hayat birbiriyle çelişen öyle durumlar
yaratır ki durmadan uyum sağlayan, kendini biçimden
biçime sokan yanıltmacacı günün birinde öz kişiliğini
kaybettiğinin, kendi kişiliğini kendi elleriyle yok ettiğinin
ayrımına varır. Ah keşke varabilse! Ama kendini tanıma

sürecinde, kişiliğini ve çıkarlarını sinirden tir tir titreyerek savunurken kendini yok ettiğinin farkına bile varamaz. Varamaz çünkü yalan söyleyen sadece o değildir, etrafındaki herkes yalan söylemektedir ve seslerde ve yalanlarda aynaya bakmış gibi kendisini görür. Kendisini görür ve rahatlar. Amacına varmış, diğerleriyle benzeşmiştir.

Róth Amca'yı hiç tanıımıyorduk, hatta şehir yönetimi ona park bekçiliği görevini verinceye kadar, günlerini neyle geçirdiğinden bile hiç haberimiz yoktu. Bildiğimiz tek şey oldukça az emekli maaşı olduğu idi; bir de her zaman biraz sarhoş olduğundan sözüne pek güvenilemeyecek postacının söylediğine göre İsrail'den mektup alıyormuş. İyi hatırlıyorum, Paskalya'dan önce de böyle bir şeyden bahsetmiş olmalıydı, çünkü okuldan eve gelince annem, "Rezsö Róth'a, İsrail'den yüklü bir para havale edilmiş," demişti.

Bu havale gerçek miydi, yoksa postacının alkolden bulanık beyninde mi ya da Maczelkaların mutfağında mı doğmuştu bilmiyorum; ama özel bir önem kazandı ve başını Maczelka çiftinin çektiği ve yöneticiliğini yaptığı seferin hareket noktası oldu.

Akşam tuğla fabrikasının arkasında toplandığımız vakit, çocuklar havaleyi on bin dolara çıkarmışlardı, on bin dolarımız olsa neler neler yapacağımız hakkında planlar kurmaya başlamıştık. Serin loşluk, fabrikanın pis enkazı hayallerimizin nesnelere doluyor, arzularımız bir yumak oluyor, birbirimizin sözünü keserek etrafımızda para bolluğunda pırıl pırıl parlayan, apaydınlık bir dünya yaratıyorduk. Hepimiz gizliden gizliye kurduğumuz basit ya da iddialı hayallerimizi sayıp döktükten sonra, kimse sözünü etmemiş olduğu halde düşüncelerimiz, mahallemizde bu hadsiz hesapsız paranın verdiği kudretin efendisi olan kişiye kaydı, eve doğru giderken Róth Amca'nın küçük evinin önüne geldiğimizde ara-

mızdan biri, hepimizin duygularını dile getirerek çitinin üstünden içeriye, Róth Amca'nın bahçesine kocaman bir tükürük attı.

Gerçi çocuktuk, bize egemen olan bir gücün, yetişkinler topluluğunun araçlarıydık, isyanımız bile bizi ezen bu gücü ele geçirmek ya da en azından buna biraz yaklaşmak çabasından başka bir şey değildi; ama birer alet olduğumuzu, Róth Amca'ya duyduğumuz kinin çevremizdekilerin yaptıklarının silik bir sureti olduğunu da seziniyorduk; bunu belki hepimiz değil, ama ben kesinlikle anlamıştım.

O gün mü oldu yoksa ertesi günlerden birinde mi tam olarak anımsamıyorum, bir akşam tuğla fabrikasının çukurundaki toplantımızdan eve dönünce, Maczelka Amca'yı mutfakta babamla karşı karşıya oturmuş buldum, önlerindeki masada birer bardak şarap vardı, ben girdiğimde annem bardaklara şarap dolduruyordu. Mutfak duman içindeydi, ocaktan insanı yumuşacık saran bir sıcaklık yayılıyordu, Maczelka Amca'nın tombalak gövdesi, kabak kafasının donuk ışığı, ortamın sıcak aile ocağı havasına karışmıştı. Babamla Maczelka Amca birbirlerine kadim dostlarmış gibi bakıyor, annem bir şeyden dolayı onurlandırılmışız gibi inanılmaz bir tevazuyla bardakları dolduruyordu. Ben duyulur duyulmaz bir sesle selam mırıldandım, her zaman sert bir şekilde kendisine yüksek sesle selam vermemi isteyen Maczelka Amca bu sefer kızmadı; sevinçle, hoş geldin, dedi bana hatta sırtımı okşayacak oldu.

Babam, "Git oğlum odaya!" dedi.

Odaya gittim

"Kapıyı da kapat!" Ben yerimden kıpırdamadığım için, annem kapadı kapıyı.

Eski, çatlaklarla dolu bir kapıydı, yıkılmış bir köy evinin enkazından alınmıştı; herhalde, çatlaklarından sı-

“Zan ışık karanlık odaya uzun çizgiler halinde düşüyordu. Odada ışığı yakmadım, masaya dayandım, çok alçak sesle konuşuyorlardı. Konuşmalarını dinlemek için çılgın bir istek sardı içimi, mutfakta şimdi çok ciddi şeyler konuşulduğu, kulağımı kapıya yapıştırırsam olaylara benim de katılmış olacağım hissi sadece merakımı kamçılama- la kalmadı, bir korku da uyandırdı içimde; kapıya yaklaştım ama öylesine titremeye başladım ki kulağımı yapıştırmaya cesaret edemedim. Maczelka Amca gittiğinde tek bir sözcük duyamadan belki bir saat geçmişti. Annem odaya girdi, lambayı açtı, bana biraz garip, hatta biraz utanır gibi baktı. “Yemeğe gel,” dedi.

“İstemiyorum,” dedim.

“Hiçbir şey yemedin.”

“Aç değilim! Duymuyor musunuz?”

Sesim tıslar gibi çıkmıştı. Annem, eli hâlâ elektrik düğmesinde ne yapacağını bilemeden durdu. Yanından geçip mutfığa girdim. Anneannem köşedeki yatağının kenarına oturmuş uyukluyordu, babam ileriye doğru uzattığı yumruğunu evirip çeviriyordu. Önlerinde, yedikleri nefis yemekten kalan bir-iki parçayı atmalarını bekleyen bir hayvan gibi durdum, babam fark etmedi bile, suratı içkiden ve sıcaktan kıpkırmızı kesilmişti, içki koydu kadehine, bir yudumda devirdi, sonra bir yumruk indirdi masaya.

“Daha neler... Ben onlara... hey analarından emdikleri sütü...” Yeniden doldurdu kadehini.

“Yapma Józsi! Yapma...” Annemin fısıltıyla çıkan bu sözlerindeki rica, babamın böyle konuşmamasına mı yoksa daha fazla içmemesine mi yönelikti, anlaşılmıyordu.

Babam orali olmadı. Şarabı dikip içti, şöyle bir sarstı kendini sonra ayağa kalktı, yüzümüze bile bakmadan, ağır ve biraz yalpalayan adımlarla odaya girdi, giysilerini yere fırlatıp yatağa attı kendini.

O zamana kadar kendi ruh halimin yetişkinler dünyasının ruh halinin solgun bir yansımasından ibaret olduğunu belki kuşkuyla karşılıyordum, ama birkaç gün sonra Maczelka Amca yine mahalleyi baştan başa dolaşıp mutfak masamıza kareli bir kâğıt koyarak bir şey söylemeden babamın önüne ittiğinde bu kuşku silindi. Babamın okuması zayıftı, çok yavaş okurdu, kareli kâğıdı görünce kemikli yüzünde sıkıntı alametleri belirmediğini gören Maczelka Amca kâğıdı çekip yüksek sesle okumaya başladı. Belki onun tereddütlü ve biraz da utangaç haline, belki annemin kırışan alınına, anneannemin keyfinden dört köşe oluşuna dikkat ettiğimdir; o zaman, mahalle sakinlerinin oybirliğiyle dile getirdikleri görüşlerinin ifadesi olan metni bellememişim. Şehir yönetiminin parkın bakımını, bu işi gerek maddi durumu, gerekse yabancı ülkelerle mektuplaşması dolayısıyla, gönülden benimsemeyeceği aşikâr olan, hatta parka ve parkı yaptıranlara defalarca aşağılayıcı sözler söylediği tanıklarla kanıtlanabilecek birine vermesini biz mahalle sakinlerinin yerinde bulmadığımız gibisine bir şeydi.

Altına imzalar atılıyordu, babam ve biraz tereddüt ettikten sonra annem de kâğıdı imzaladılar. Maczelka Amca gittikten sonra babam masayı yumruklayarak yemeğini istedi, anneannem sofrayı kurarken babam, "O da ne bok yemeye her şeye burnunu sokar ki!" dedi sadece.

Babamın bu cümlesine can simidine sarılır gibi sarılan annem, "İmzalamayacaktık Józsi," dedi.

"İmzalamayacaktık!.." diye tekrarladı babam alaycı bir ses tonuyla ve avucuyla pat diye bacağına vurdu. Bu cümle ve bu hareketle tartışmayı kapadı ve sanırının vicdanını rahatlattı.

Aslında çocuk olduğumuzdan ötürü araç olduğumuz bu vesileyle daha da iyi hissetmemiz gerekirdi, çünkü anne babalarımız –bizi hayrette bırakarak– bazen kuşku-

ya ve tereddüde düşer, bunu nadiren ve pek de cesaretle olmasa da dile getirirlerken bizler kuşku ve ikircim tanımayan ortak bir davranıştaydık. Hem sadece dilekçenin imzalanmasından sonra değil, Maczelka Amca'nın ilk ziyaretinden sonra da, ana babalarımızın fikir birliğinde henüz çatlaklar oluşmamışken de. Biz kuşkuya düşmediğimiz için görüşlerimiz çok daha net bir biçimde ortaya çıkıyordu; yetişkinler, Róth Amca ince uzun endamıyla görüldüğünde arkalarını dönmekle ya da ardından laf atmakla, alaycı hatta açıkça saldırgan sözler söylemekle yetinirken Jancsi Zsudi, annesinin tuğla fabrikasının arkasına dökmesi için verdiği çöp tenekesini Róth Amca'nın evinin önüne boşaltmıştı, çimlerin üstünde çiçek tarhlarının arasında yine köpek dövüşleri düzenledi ve kimliği bilinmeyen biri Róth Amca'nın evinin duvarına şunu yazdı: YAHUDİ. Yazı bir yetişkinin elinden çıkmamıştı, harflerin henüz bir karakter yansıtmayan çarpık çurpuk biçimi kanıtlıyordu bunu. Hem sonra bir yetişkin bahçenin çitinden atlamaya kalkışmazdı.

Park, Róth Amca'nın hayatında değişiklik yapmış, hayatını belirli anlamda gözler önüne sermişti. Günlerinin bir kısmı şimdi evlerle çevrili alanda geçiyordu. Sabahları geldiğinde, ucu çivili değneğiyle çöpleri toplamak için yürümeye başlamadan önce bir an dururdu. Durur ve bir toprak sahibinin sevinciyle etrafına bakardı. Kâğıt parçalarını topladıktan sonra tırmıkla, çimler üstündeki kuru yaprakları çeker sonra da dar patikaları süpürürdü. Öğleye kadar bazen küçük bazen büyükçe kümecikler oluşurdu. Öğleden sonra bu kümecikleri yakar, sonra da kalan külleri temizlerdi. Güneş batınca, eğer o gün yağmur yağmamışsa, sulama hortumunun kıvrımlarını açar, giysilerini ıslatmadan ya da çamura bulamadan çiçekleri sulardı. Yağmurlu günlerde evinden çık-

mazdı. Yaptığı sakin, monoton bir işti, ama bundan çok keyif aldığı belli oluyordu.

Çok kez duymuşumdur yetişkinlerin çocukların ne kadar acımasız olduğuna hayret ettiklerini. Ben öyle sanıyorum ki biz, ana babalarımızdan daha acımasız değildik, sadece çevremizin Róth Amca hakkında oluşturduğu ve yıllar boyunca olgunlaştırdığı düşünce, bizim eylemlerimizde somutlaşıyordu, çünkü biz, toplumun diğer yetişkin bireylerinin aksine, eylemlerimizin değerini tartamıyorduk. Ve çocuğun acımasızlığını, yetişkinin örtülü onun için de sinsi acımasızlığından ayıran bu açıklık kuşkusuz olayları hızlandırdı. Hızlandırdı, çünkü yetişkinler, bizim hareketlerimizde kendi düşüncelerinin doğrulandığını gördüler; biz onların düşüncelerinin maskesini indirdik, onlar bunu görünce geri adım atacaklarına, yaptıklarından vazgeçeceklerine daha beter gözleri döndü. Sanırım böyle olmuştur. Çünkü Róth Amca'nın evinin duvarında bu yazıyı görünce kimse öfkelenmedi; hatta sanki kendi elleriyle yazmışlar gibi doğal karşıladılar. Faili meçhul olduğundan ve kim olduğunu araştırmak kimsenin aklına gelmediğinden, tebeşirle yazılmış bu sözcüğü, yüksek bir gücün düşüncelerini onaylaması gibi değerlendirdiler. Mahallenin havası o gün değişti. Haber ağızdan ağıza yayıldı, bu damgalayıcı sözcüğü uzaktan yakından dikkatle inceledik ve herkes yargının infazının an meselesi olduğunu hissetti.

Róth Amca'nın bütün bunları fark etmemiş olduğuna ihtimal vermiyorum. Bunu tahmin ettiğimiz için nasıl tedbir alacağını merakla bekliyorduk. Maczelka Amca beyhude yere bahçesinde bütün gün kasıla kasıla gezindi, bitkilerine bakıyormuş gibi yaparak komşu tarafa göz atıp durdu; Róth Amca duvardaki yazıyı silmedi, yüzünde en ufak bir kıpırtı olmadı, hayret, şaşkınlık ya da öfke-

nin en ufak bir belirtisi olmaksızın kapısının önüne dö-
külen çöplerin yanından geçti. Dokunmadı hiçbir şeye.
Parka gitti, eskiden olduğu gibi öğlene kadar işini yaptı.

Ama öğleyin mahalleden ayrıldı. Biz okuldan eve
doğru gelirken uzaktan dimdik, biçimli vücudunun yak-
laştığını gördüğümüzde sesimiz soluğumuz kesildi. Bize
yaklaştıkça üzerimdeki etkisi arttı –mutlaka çocuklarda
da aynı etkiyi yapmıştı– ama kalbimin sıkışması, çocuk-
larla aynı şeyi düşündüğümüzü gösteren alaycı bakışma-
larımızı engellemedi. O gülümsedi, o kadar munis o ka-
dar bilgece baktı ki. Bütün duygularımızı, hırslarımızı
törpüledi sanki, biz bu yumuşaklığın karşısında hayvan
sürüsü gibi siniverdik. Arkamdan Jancsi Zsudi geliyordu,
aramızda en küçük ve en yabani olan oydu. Biz hepimiz
korodaki gibi bir ağızdan, "İyi günler Róth Amca," diye
selam verirken o, "İyi günler Yahudi Amca!" dedi.

Korku ve hınzırlık bir anda içimde karıştırdı, koro-
dan çıkan bu aykırı sesi Róth Amca duymadı, ya da duy-
mazdan geldi sandım, gövdesini bize doğru hafifçe eğerek
şapkasını çıkardı. Sonra durdu. Biz de durduk. Róth Amca,
Jancsi Zsudi'nin önüne doğru bir adım attı, bir elini göğsü-
ne koydu. Tıs çıkmıyordu. Korkumuzdan çoğumuz başı-
mızı başka yana çevirmiştik. Róth Amca'nın munis gülüm-
semesine biraz alay da karışmıştı, dosdoğru Jancsi'nin göz-
lerine baktı. "Hatırlanmana gerek yok, unuttum," dedi.

Jancsi dudağını ısırды, sonra korkunç bir şey yapma-
ya hazırlanır gibi başını kaldırıp ihtiyara baktı; ama bo-
ğazına bir şey düğümlemiş gibi sesi çıkmadı.

"Ee, peki."

Róth Amca yine yumuşacık gülümsüyordu.

Jancsi acayip, kısık bir sesle, "Ben yazmadım! Yeminle-
le... ben değilim," dedi.

Róth Amca'nın o dillere destan uysallığından şimdi
bağışlayıcı bir hareket bekliyordum, yüzünden hafif bir

kızılık gelip geçti, küçümseyerek dudak büktü. Sonra uzaklara bir yerlere baktı, sonra yine bize baktı ve hiçbir şey söylemeden yoluna devam etti.

Yerin dibine geçtik. O birkaç saniye umarsız bir yenilgi gibi geldi bize. Çevremizde ve içimizde her şey değişti, korkak ve aşağılık olduğumuzu anladık. Daha doğrusu aramızdan birinin, en küçüğümüzün, çocuğumuzmuş gibi sevip şımarttığımız, bizi kimsenin hiçbir zaman sevmediği kadar sevip üstüne titrediğimiz –sadece çocuklar birbirlerini bu kadar severek şımartırlar– sevgimizin nesnesi Jancsi Zsudi'nin aşağılık ve korkak olduğunu hissetmiştik. Bomboş yolda konuşmadan mahallemize doğru yürümeye devam ettik. Bu yenilgi belki son yenilgimiz olabilirdi, eğer kendi alçaklığımızı hissetmiş olan bizler o zamanki gibi bir arada kalabilseydik; yazık ki yollarımız çeşitli yönlerle götürdü bizi, hepsi aynı şekilde yoksul olan evlere, annelerimizin, büyükannelarımızın elimize ekmek peynir tutuşturdukları ya da akşam yemeğinden kalañ artıkları öğle yemeği niyetine ısıttıkları, bizleri yine zehirledikleri evlere. Orada, o mutfaklarda dünya gene eski düzenine girdi, bizimle kavga ettiler, bizi tehdit ettiler, hırpaladılar ya da okul kokulu darmadağınık saçlarımızı okşadılar. Onların sözleri ve davranışları çevremizin düşünsel ve ruhsal dünyasına geri dönmemizin ilk adımları vazifesini gördü.

O gün öğleden sonra Jancsi Zsudi tuğla fabrikasının arkasına gelmedi, sadece ağabeyi Imre geldi. Biri sordu: "Jancsi?"

Imre canı sıkın omuz silkti. "Ne bileyim ben..."

O gün öğleden sonra futbol oynamadık, Róth Amca'nın adını da anmadık. Öğretmenlerimize sövüp durduk ve büyük keyif aldık bundan. Jancsi Zsudi de yanımıza geldiği zaman hava artık kararmıştı.

O saatte gelmesi gayet doğalmış gibi davrandık. O

da. Bir tuğla yığınının üstüne oturup bana baktı. Sigara içiyordum.

“Ver bir nefes!” dedi, sesine kasten geri zekâlı çocuk sesi tonu vermişti.

Bu sesi seviyorduk, bu ses ilişkimizi daha da duygusallaştırıyordu, birkaç yaş büyük olduğumuz için çocuğumuzdu o bizim.

Hiç ses etmeden sigarayı uzattım, hepimiz ne yapacağına bakıyorduk. İki nefes çekti, geri uzattı.

“Biliyor musunuz Yahudi nereye gitti?” Şaşırdık birden. Jancsi gözlerini kısıp sırttı. “Polise. İhbar etmeye.”

Sırtması kaybolmadı yüzünde. Bu sırtış bizeydi, onu yolda tek başına bırakan, Róth Amca'nın bakışları önünde teslim bayrağını çeken bizlere. Bu sırtış, korkak olan bizlereydi. Ve o sırtış yüzünden, öyle sanıyorum ki o sırtış yüzünden uzun zaman içimde her şey altüst oldu. Ne zaman korkak ve aşağılık olmuştum, anlayamadım bir türlü. Orada yolda kendimi korkak ve aşağılık hissettiğim zaman mı, yoksa şimdi burada tuğla fabrikasının arkasındaki çukurda başka nedenlerle kendimi yine korkak ve aşağılık hissettiğim zaman mı? Orada Jancsi'ye ve en eski inancıma ihanet etmişim, burada ihtiyara ve yeni inancıma ihanet ediyordum. O zaman orada, tuğla fabrikasının çukurunda Jancsi'nin en kuvvetlimiz olduğumu sandım. En küçük ve en kuvvetli. Ondan sonra kendimizi olayların akışına bıraktık. Ertesi sabah parkın çimlerinde üç ayrı çöp yığını arzı endam etti.

Paskalya tatili! Güneş pırıl pırıl, ayaklarımız altında yol toz duman içinde. Tepemize sanki muazzam, masmavi bir kubbe çekilmiş, bir melekler eksik. Bizim bu çorak yerimizde bile doğa, özgürlükle birleştiği zaman ne ka-

dar büyük anlam kazanıyor, mecburiyetlerden bunalan beyinlerimiz rahatça ve sorumluluk olmadan, bozkırımızın sunduğu her şeyi içine çekebiliyordu. Her zaman olduğu gibi sallana sallana değil, itiş kakış, bağıra çağıra mahalleye doğru koşuyorduk; sonra birden durup çantalarımız, ellerimizde fırlıdak gibi dönmeye başlıyor, kahkahalarla gülererek merkezkaç kuvvetin yasalarına bıraktığımız çantalarımızın ta uzaklara uçmasına bakıyorduk.

Okul bir hafta tatil! Bir hafta bize o kadar uzun geldi ki sonunu hissedemiyorduk bile. Daha doğrusu okulun eşğini yine aşacağımız o sıkıcı ânı düşünmeyecek kadar iyimserlikle doluyduk. Ve kökeni dünyada değil bizim cehaletimizde olan bu iyimserlik, çevremizdeki her şeyi yepyeni bir düzene soktu. Başka zaman günlerimizi dolduran ufak tefek korkuları ve dertleri, kirli bir giysi gibi sıyırıp attık, unuttuk. Róth Amca'yı da. Evde çantalarımızı bir yana fırlattık, peynir ekmeklerimizi aldık, fırlayıp tuğla fabrikasının arkasına koştuk. Derinlerde bir yerlerde suçluluk duygusu gizli olmadan oynayabilmek harikulade güzeldi. Akşam geç saatlerde eve dönüyordum, ertesi gün her şey yeniden başlıyordu. Sevdiğimiz yerleri köşe bucak geziyor, metruk fabrika binasının kapılarını zorluyor, bacanın kenarında yükselen demir merdivene tırmanıyor, uçuruma benzeyen çukurların başında itişip kakışıyor, sonra gözlerden uzak bir köşe keşfedip oturuyor, birbirimizin lafını keserek konuşmaya başlıyorduk. Günün olayları kulaktan duymaydı, Róth Amca'yı bir adamın aradığı ve sözde Róth Amca'nın, adamı kovduğu, hatta arkasından park bekçisi değneğini ve pazubendini fırlatıp attığı haberlerini pek önemsemedik, Maczelka Amca'yı kızdırmak için bulduğumuz köpek dövüşünü de. Jancsi Zsudi'nin parkın çimlerine tıca ettiği çöpler de bizi ilgilendirmede. Özgürdük. Akşam ateş yaktık, evden domuz pastırması çalmıştım, ama

ateşin dumanı alevinden çoktu, eski tahtalar ve çıtalar çalı çırpı gibi yanmıyordu, fakat ormanda yakılan ateş üzerinde kızaran pastırmanın nefis tadını bilmediğimiz için bu da bize iyi geldi. İskambil oynadık, sigara tütürdük, çetemiz hiçbir zaman tatilin ilk günlerinde olduğu kadar görüş birliği içinde olmadı.

Kendi âlemimize o kadar dalıyorduk ki akşamın ilerlediğini bile fark etmiyor gecikmiş olmaya aldırma- mış gibi gidiyorduk evlerimize, oysa her geç kalışımızda bizi sopa ya da ceza bekledi.

O akşam mutfakta uğursuzluk alameti bir sessizlik vardı. Anneannem demir karyolasına yatmıştı, annem odada bir şeyler yerleştiriyordu. Kızarmış et ve çörek ko- kusu sinmişti havaya; ama mutfakta kızartılan ya da pi- şirilenlerin izleri kalmamıştı. Anlaşılan bayram yemeği kilerde ertesi günü bekliyordu.

“Nerdeydin?”

Annemin sesi odadan gelmişti. Bu cümleyi daima gereksiz bulup ardından geleceğini çok iyi bildiğim şeyin lüzumsuz başlangıcı saydığımdan yanıtlamadım.

Lüzumsuz sayıyordum, çünkü gayet açık ve ucuz bir güç gösterme oyununun parçasıydı, bu oyunda benim nerede olduğumu hiç umursamayan annem, çocuğunun geleceği için endişelenen düşünceli bir anne rolünü üst- leniyordu. Ama biliyordum ki, eğer evde oturup hiç dışarı çıkmasaydım –nitekim çocukluğumun böyle bir döne- mi de oldu– o zaman da beni hizaya getirmek için başka bahane bulurlardı. Annem beni sakındığı için değil, ona da aynı şeyi yaptıkları için benden hesap soruyordu.

“Duymuyor musun?” Kapıda durmuştu bu kez.

Bu soruya yanıt vermek kabil değildi. Anneannem yatağında doğruldu, ağzında takma dişleri yoktu, biraz tuhaf, peltekçe bir sesle, “Scrserilik yapmaktan başını alamıyor ki...” dedi.

Fakat sahne başka zamanlar olduğu gibi devam edemedi, mutfağımızın kapısına biri öyle bir tekme indirdi ki çerçeveadaki iki ufak cam şangır şungur yere indi. Annem kapı dikmesini kavradı. Bir tekme daha indi, dışarıdan babam gürlledi: "Sağır mısınız?"

Kapıyı açtım. Sarhoştı, dikilmiş duruyordu, tükürüklerle beraber anlaşılmaz kelimeler döküldü ağzından, gözkapakları uyuyormuş gibi yarı kapalıydı, koltuğunun altına küçücük bir kuzu sıkıştırmıştı, öbür elinde de bir şarap şişesi tutuyordu. Bakışlarındaki tehdit tükettiği alkol içinde boğulup kaldı, uykulu bir bakışa dönüştü. Kuzu acı acı meliyor ve kuvvetli ayaklarıyla babamın kalçasını tekmeliyordu. Babam bunu hissetmiyormuş gibi mutfağın ortasına kadar sendeleyerek yürüdü. Kısık bir sesle, "Karıcığım beni böyle mi bekliyor?" dedi.

Annemin gözleri korku dolunca artık burada durmamam gerektiğini anladım. Odaya doğru bir-iki adım atmıştım ki babam korkunç bir sesle gürlledi.

"Beni böyle mi bekliyorsunuz ha? Üstelik kapı bile... Kapı da mı?" Şarap şişesini masaya vurdu, kuzu koltuğunun altında kıvrandı ve taş döşemeye düştü, babam bunu fark etmedi bile, annem bir çığlık attı.

"Aman Tanrım! Yapma ne olur!"

Rezsö Róth'un bağırmasına János Maczelka, bahçesinde çiçeklerine bakıyormuş gibi yaparak kulak kabarttı, ses ne söylendiği anlaşılacak kadar yüksek çıkmamıştı ama János Maczelka gülümsedi, işlerin yolunda gittiğini hissetmişti çünkü. Bir-iki saniye sonra tesadüf de yardım etti kendisine. Birden kapı açıldı, yarım saat önce aynı yerde görünen o genç şehirli memur dışarı fırladı; bahçenin küçük yollarından sonuna kadar koşup bahçe kapısından dışarı fırlamadan önce geri döndü, elindeki cvrak

çantasını eve doğru salladı, yüzü sapsarı olmuştu, yumruğunu kaldırarak, "Gösteririm ben size!" dedi. Dudakları titriyordu, boş kapıya sövüyordu: "Bana böyle davranamazsınız, gösteririm ben size!"

Bir şeyler daha söyleyecek gibiydi, ama tam o an Rezsö Róth uzun boyuyla belirdi kapıda, yüzü solgun ama sertti, bir elinde park bekçisi değneğini kavramıştı diğer elinde resmî işinin sembolü olan pazıbendi sallayarak memurun arkasından hızla yürüdü, değnekle bir şeyler yapmaya niyetlenmiş gibiydi, memur hemen dışarı attı kendisini ve bahçe kapısını ardından çarpıverdi, hatta birkaç adım koştu da. Rezsö Róth derin bir uyuşuktan uyanır gibi yolun yarısında durdu. Bakıştılar.

"Değneğinizi burada unuttunuz, Sayın Bayım," dedi, "ve de şu nesneyi..." elinde pazubendi sallıyordu.

Genç adam kıpırdamadı, dudakları hâlâ titriyordu. Rezsö Róth tamamıyla sakinleşmişti. Rahat adımlarla bahçe kapısına kadar gitti, açtı ve değneği de pazıbendi de önündeki çöp yığına attı, sonra dönüp evine girdi.

Memur, János Maczelka'yı fark edince yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi. Cemiyette sohbet edermiş gibi bir sesle, "Aaa, iyi günler siz miydiniz?" dedi.

János Maczelka sırttı, memur hoşlanmamıştı bundan, biraz önceki sahneye başkasının da tanık olmasının, itibarını adamakıllı zedelemiş olduğunu hissediyordu.

"Tanışıyoruz biz, değil mi?" dedi.

"Elbette ya, hani buraya gelmiştiniz..." Maczelka çite yaklaşmıştı bunları söylerken.

Memur o zaman keşfetti Rezsö Róth'un evindeki tebeşirle yazılmış sözcüğü: YAHUDİ. Bir anlığına yine ruhsal dengesini kaybeder gibi oldu. "Bu ne böyle?"

János Maczelka iyi görmüyormuş gibi bahçesinden çıktı ve memurdan biraz uzakta durarak sözde şaşkınlıkla yazıya baktı. "Serserinin biridir mutlaka... Yeniyetme

züppeleri bilirsiniz siz de... Nasıl yazılır böyle şey?..”

“İyi de neden silmemişler ki?..” János Maczelka evden tarafa bakıp (ev sahibinin bir tahtasının eksik olduğunu ima ederek) parmağıyla hafifçe alnına vurdu. “Silmiyor... Kaç defa söyledim, ‘Bay Róth, neden silmiyorsunuz?’ dedim.”

Kafadan kontak işaretini gören memur azametli bir tavırla başını iki yana salladı. “Bu Róth,” dedi, “tam normal değil.”

“Benim hiçbir sorunum yok onunla, kendi halinde biri,” dedi, János Maczelka.

“Ya, demek öyle!”

“Yoksa memur yoldaşı incitti mi?”

Memur bu soruyu yanıtlamayı kendisine yakıştıramadı, János Maczelka’ya dik dik baktı. Maczelka bu bakışlardan rahatsız oldu. “Eğer öyle bir şey yapmışsa aldırmayın. Birden parlar hep...”

“Ya, demek öyle!”

“Komşumuz işte, ne yapalım, komşu komşuya lazım olur...”

Maczelka, memura biraz daha yaklaşarak devam etti: “Ama işte biraz kafadan kontak... Dediklerine göre orada, toplama kampında sinirleri mahvolmuş...”

Memur, söylenenler kendisini hiç ilgilendirmiyormuş gibi davrandı. Çöp yığınının üstünde duran değneğe ve pazubende baktı. “Sizden bir şey rica edebilir miyim?”

János Maczelka ses çıkarmadı ama gözleri parladı.

“Yeni bir karar alınana kadar bunları saklar mısınız?”

“Değneği mi?”

“Pazubendi de.”

“Seve seve. Lafı mı olur.”

“Alır mısınız oradan?”

János Maczelka çöp yığınınına yaklaştı. İsteneni yaptı.

O gece annem uyumadı. Ben de bir o yana bir bu yana döndüm durdum. Tatil mutluluğunun sonu gelmişti, soru yine karşıma çıkmıştı: İkisinden hangisi haklı? İkisini de sevmem ve ikisinden de tiksini mem karar vermemi daha da zorlaştırıyordu. Acımasız bir sözcük bu ama söylemeliyim. Babamın boynundaki şişen atardamardan tiksiniyordum, ama annemin darbelere katlanan umarsız korkaklığından da tiksiniyordum. Babamın yumruğundan tiksiniyordum, annemin çılgınlığından tiksiniyordum. Tiksiniyordum, çünkü babamın yumruğu aile içinde otoriteyi temsil ediyordu, kendisine kayıtsız şartsız saygı gösterilmesini bekliyordu, eğer otorite tarafına kayıtsız şartsız katılacak olursam annemi yüreğimden çıkarmam gerekecekti. Eğer kayıtsız şartsız annemin yanında yer alacak olursam babamın otoritesini reddetmem gerekecekti. Babamın davranışı, içinde yaşadığım ortamın, yaşadığım düzenin somutlaşması olduğu için babamın hâkimiyetini reddetmem dünya düzenini reddetmem demek olurdu. Mazlumdan tiksiniyordum, çünkü tiksintim zalimin yanında yer aldığım anlamına geliyordu; ama zalimden de tiksiniyordum çünkü mazlumun yanında olduğum demek oluyordu. Sanırım daha o zaman hissetmişim; bir şeyin reddedilmesi sadece biçimsel olamaz, bir şeyin reddedilmesi ona karşı çıkmayı, eylemi gerektirir, ne var ki ben eylem yapacak halde olmadığım için seçim de yapamıyordum. Daha doğrusu, eylem hakkında yanlış şeyler düşünüyordum demeliyim. Aptal ya da duygusuz bir çocuk olduğumdan değil, çevrem –Róth Amca'yı reddeden de aynı çevre– kuvvetin ve iktidann gücünden başka hiçbir şey tanı mıyordu ve ben de sanıyordum ki annem ya da babam arasında herhangi birinden yana karar kılacak olursam diğerine karşı yumruğumu kullanmam gerekecek. Yumruğum henüz küçüktü. Büyüyünce anne ve babama da hükmedeceğim,

iktidar benim olacak, diye düşünüyordum. Böyle de olabilirdi. Ama olmadı. Büyüdüğümde anladım ki onlar da aynen biz çocuklar gibi bir düzenin parçaları ve araçları idiler ve bu düzenin üstüne çıkabilecek bir iktidar yoktur, ancak düzendir bu düzenin üstüne çıkabilecek olan. Başka bir düzen. Ve eğer anlamaya çalışırken yanılmıyorsa yapılması gereken şey, bu düzenin araçları, kısımları ve katılanları olan bizlerin yumruk dövüşünde birbirimizi değil tepemize oturan o düzeni yenmemizdir.

Belki şimdi Róth Amca'nın neden benliğimde o kadar heyecan verici bir sima haline geldiğini ve annemi –onca yıl sonra da– o zamanki açıklaması olmayan hareketi yüzünden neden sevdiğimi herkesin anlayabileceği yere geldim.

Annemin o gece uyumadığını söylemiştim. Sabah onların büyük yataklarının dibine konulmuş divandan kalkıp mutfığa gittiğimde annemi masanın kenarında oturuyor gördüm, önünde içi paçavralarla beslenmiş kocaman bir karton kutuda paskalya kuzusu yatıyordu. Cam gibi olmuş gözleriyle boşluğa bakıyordu, düştüğü zaman kırılan ayağını, annem bir çıtayla destekleyip sarmıştı, sarılı ayağını gövdesinden uzağa itmiş öylesine kaskatı duruyordu. Sessiz ve halsizdi. Suratından korku ve şaşkınlık akıyordu. Arkasında durup dikkatle baktım, karnında, şeffaf denecek kadar ince derisi arada bir titriyordu.

Annem fısıltı gibi bir sesle, "Aç herhalde," dedi.

Odadan babamın horlaması duyuluyordu.

"Biraz ot getirsen..." dedikten sonra düşündü, bana baktı: "Bu kadar minicikken ne yer acaba biliyor musun?"

"Hayır."

"Belki süt. Ama yok ki!"

"Yok mu?"

"Yok. Parktan biraz ot getirebilirsin, oradakiler taze, yeşil."

"Evet"

"yileşince götürürüz, otlasın."

"Evet."

"Hadi git... Mutlaka ondandır karnının titremesi..."

"Peki."

Kapıyı arkamdan usulca kapadım. Mahalle sessizdi, gökyüzü biraz bulutluydu, ama hava temiz ve serindi. Bayram şerefine fabrikalar ağır dumanlarını üzerimize savurmuyordu. Parkın kenarında durdum, ama ot koparmak için eğilmedim öylece önüme bakakaldım. Annemin kuzu için o sessiz endişesi ilgilendirmiyordu beni, çünkü o sessiz endişenin kuzu için olmadığını hissedememiştim. Aslında kuzu da ilgilendirmiyordu beni, oysa babam bana getirmişti. Orada uzun zaman öylece durdum, sonra arkamdan kovalıyorlarmış gibi tuğla fabrikasının yıkık duvarları arasına koştum. Oturdum, uykum vardı, umutsuzdum, üzgündüm. Eve dönmemeyi geçirdim aklımdan, gözümün gördüğü yere gidecektim ve günün birinde kuvvetli ve ünlü bir kişi olarak karşılına çıkacaktım. Hayal kuruyordum. Hayal dünyası –bütün gerçeklerden öylesine uzak olduğu için– uyuşturdu beni. Öylesine uyuşturdu ki üzüntümün nedenini de unuttum. Orada ne kadar zaman kaldığımı bilmiyorum, ama geri dönerken evlerde hayat başlamıştı artık, radyo, konuşmalar, kap kacak sesleri duyuluyordu. Çarpık çurpuk sokaklar tenhaydı. Tam parkta durup biraz ot yolacaktım ki karşıdan annem görüldü, bayramlık elbisesini giymişti, kuzuyu almıştı kucağına. Birbirimize doğru yaklaşıırken başımı önüme eğdim, kayıtsızmışım gibi yaptım; ama arada kafam kabul edilebilecek bir yalan bulmaya çalışıyordu. Annem bu sefer hesap sormadı benden.

"Kuzu ot yemez ki," dedim.

"Öyle mi?"

Sesinin tonu şaşırttı beni. Yüzüne baktım. Başka za-

man ya korkudan ya da öfkeden sertleşmiş olan ince, küçük yüzü şimdi yumuşaktı, aydınlık ve huzurluydu.

"Götürüyorum," dedi.

"Nereye?"

"Rezö Róth'a."

Hayretle yüzüne baktım. Şaşkınlıktan tek söz çıkmadı ağızımdan.

"Orası iyi olacak onun için," dedi ve bu cümlesinde karanna bir mazeret bulmanın zerresi yoktu.

Bir an bakiştık, sonra o kucağında kuzu, Róth Amca'nın evine doğru yürümeye devam etti. Arkasından baktım, hâlâ hiçbir şey anlamamıştım. Sonra neden birden aksi yöne eve doğru koşmaya başladığımı da anlamadım.

Paskalya bayramından sonra mahalle sessizleşti. Maczelkalar mutfaklarındaydılar. Maczelka Amca, park bekçisi pazubendini koluna geçirip değneği eline aldı ve tıraş aynasını kendini görebilecek şekilde ayarladı. Maczelka Teyze, bayram yemeğinden kalanları sofraya çıkardı. Arada kocasının ne yaptığına bakıyordu. Maczelka aynada görüntüsünü incelemeye dalmıştı. Maczelka Teyze birden, "Bana baksana sen!" dedi.

"Ne var?" Kadına bakmadı bile.

"Sen dün Róth'u gördün mü?"

Maczelka, kadından yana baktı. Düşündü. Maczelka Teyze arada pencereye koşmuş, kanadını ardına kadar açarak komşu evi gözétlemeye başlamıştı.

"Paskalya bayramının pazar gününden beri görmedim," dedi, Maczelka Teyze.

"Olanlardan sonra şaşılacak bir şey yok," dedi Maczelka Amca.

Bakiştılar. Sonra işlerine döndüler. Daha sonra yemeğe oturdular.

"Mutlaka evine kapanmıştır," dedi Maczelka ve ağız-

na tikiştirdiği lokmaları hart hart çiğnedi.

"Alındı herhalde," dedi karısı.

Maczelka omzunu silkti. Sofra çeşit çeşit yemekle doluydu: yarım piliç, lahanası sarması, kızarmış sucuk, paça peltesi, cevizli ayçöreği, haşhaşlı ayçöreği, birkaç tane kurumuş lahanalı börek dilimi, katı yumurta, biber turşusu. Yemekleri bir vazifeyi yerine getirir gibi ağır ağır tüketiyorlardı. Maczelka birkaç kez bir şey söylemek ister gibi başını kaldırdı, ağzını da açtı biraz, sonra çiğnemeye devam etti. Karnını doyurunca sesini çıkardı, "Yarına kadar gelmezlerse o zaman bunları götüreceğim... Söylesinler bunları ne yapacağını," dedi.

"Gelirler, merak etme. Adam söylemedi mi?"

"Söyledi de. Ya unuttuysa?"

"Doğru ya... İyi olur gitmen, belki seni düşünürler o zaman..."

János Maczelka yanıtlamadı, ama karısının kendisinin düşündüğünü söylemesine sevindi. Sofradan kalktı, ellerini karnına koydu, iki ufak hıçkırık arasında, "Patladım," dedi...

"Dinlen biraz."

Öğle yemeğimizi yedik, annem ve anneannem tartışıyorlardı, bulaşık yıkamak için ısınan su kabından çıkan buharlar, mutfak mobilyalarının üzerinde damla damla süzülüyordu. Anneannemin tahta sırası üzerinde oturmuştum, bakışlarım kapı dışındaki dünyada dolaşıyordu, kurşuni gökyüzüne diktim gözlerimi, sabahtan beri aralıksız çiseleyen yağmur bıkkınlık vermişti. Hava öylesine uyku getiriciydi ki ana kız bile gerçekten kavga etmiyor, ağız dalaşı yapmıyorlardı. Suçluluk duygusu şeklini alan ertesi günün huzursuzluğu gittikçe sarıyordu beni. Sonunun hiç gelmeyeceğini sandığımız tatil, ilk saatlerinin tadını damağımızda bırakarak uçup gitmişti. İçimde bir

tedirginlik ve daralmayla özgürlüğün son dakikalarını yaşıyordum. Tedirgindim, çünkü çözüm ve huzur getireceği umuduyla o kadar bel bağladığım zaman, aslında hiçbir şeyi çözmemişti; hatta Paskalya pazarında geçen olaylar henüz hissedilmese de, ailemiz dibe vurmuştu, annem ve babam her ne kadar hâlâ uçurumun kenarındaymış gibi yapsalar da aslında son kayayı da aşmış, hiçliğe yuvarlanmaya başlamışlardı. Rüyamda tuğla fabrikasındaki çukuru gördüm; ama dibini göremedim, çukurun dibi görünmüyordu, karanlıktı, biz dördümüz bir iple bağlanmış dibe doğru iniyorduk, kanadı kırık kuşlar gibi.

Annemle babam, o Paskalya günü birbirlerine olan sevgi ve saygının son kırıntılarını da tükettiler ve bizi birbirimize bağlayan o rüyadaki bağı da yok ettiler; çünkü annemin son büyük başkaldırısından sonra kaderlerimizin ayrılması kaçınılmaz oldu; zira bizleri, dördümüzü bir arada tutanın midenin basit ve acımasız yasasından başka bir şey olmadığı ortaya çıktı.

Şimdi yine bir dilbilgisi biçimi olan dilek şart kipini kullanmam gerekiyor. Eğer annemin yaptığı sadece içgüdülerine değil, aklına dayanmış olsaydı ya da babam, annemin içgüdülerinde kendisine başkaldırının otoritesine karşı gelmek değil, daha adil ve daha ulvi bir yazgı istediğini anlarsaydı o zaman belki de hayatımız başka bir yön alır ve rüyamda bizi o kadar anlamlı bir şekilde birleştiren o bağ, mecburiyetin değil sevginin simgesi olurdu. Ama anlaşılan o ki, bir dilbilgisi biçimi olarak kaçınılmazın saptanmasının sınırlarını aşan dilek şart kipi bizim dünyamız için gereksiz, hatta bunun da ötesinde birkaç hayalperestin tasavvurlarının ifade edilmesinden başka bir işe yaramıyor. Olaylar aralarında hiçbir çatlak bırakmadan her zaman kendisini doğruluyor.

Biz, ancak yaşadığımız gibi mi yaşayabiliriz? Annemle babam başka türlü yaşayamazlar mıydı?

Annem, babama bağımlıydı ve her türlü zihinsel güdüden yoksun haklı ve güzel isyanından sonra, başını – eğer daha fazlası kabilsen– daha fazla eğdi ve böylece bunun kendisi için kesinlikle yok olma demek olduğunun farkına bile varmadı. Otoritesine saldırıldığını düşünen babam zaten annemden böyle yapmasını bekliyordu; ama bununla da yetinmeyerek, yeni bir isyandan duyduğu korkuyla yöntemlerini değiştirdi; açık zulmün yerini, derinlerinde her an patlama tehlikesiyle tehdit eden vahşetin gizlendiği kurnaz bir acımasızlık aldı. Ve işte bu noktada trajedi groteske dönüştü, çünkü annem, dövülmediği için minnettardı ve hayatın her türlü olanağının kendisine kapandığının farkında değilmiş gibi davrandı. *Yenilen isyankâr, hasmının elini minnetle öptü ve otorite, aynen kedinin ölü bir fareyle yaptığı gibi, ne isterse yapabileceğinden sonsuz bir haz duydu.* Her ne kadar ruhlarının ta derinliğinde hasım olduklarını hissetseler de müttetikler, karşılıklı çıkarlarına hizmette kusur etmiyorlardı; ama insanı insan yapan vakar, içlerinden geri gelmemecesine yok olmuştu. Kişiliklerinin duvarları, iktidar savaşının toz dumanına karıştı yok oldu.

Annemin kişiliğinin gizemli, sıcak ışığı tek bir kere daha parladı. Paskalya tatilinin son günü, o yağmurun durmadan çiselediği can sıkıcı günün öğleden sonrasında, komşu kadın mutfak kapısını itip koşmaktan ve heyecandan titreyen sesle ama hınzırlığı da elden bırakmadan bize seslendiği zaman. "İhtiyar Róth'a bir şey oldu..."

Sadece birkaç devinimdi, ama beklenmedik haber annemin o birkaç devinimini silinmemecesine kazıdı içime. İki eliyle bulaşık leğenin kenarlarını kavradı ve taburenin üstünden masaya öyle hızla kaldırdı ki sular dışarı sıçradı, dudakları aralandı, yağdan parlayan elini isyankâr bir tutam saçı kenara itmek istermiş gibi, kemikli alnında gezdirdi. Sonra ince neredeyse şeffaf gözkapak-

larını bir anlığına indirerek komşu kadına doğru yürüdü. Ama daha gözlerini kaldırıp bakmadan, beyni soruyu tam biçimlendirmişti ki, anneannem dikildi.

"Yoksa sakın?" Komşu kadına doğru eğilmiş, haberin doğrulanmasını ve dile getirilmesini bekliyordu.

"Cesaretim yok, oraya gitmeye..." Bu sözleri avuçlarını açıp ellerini iki yana sallayarak, fısıltıyla söylemişti komşu kadın.

Anneannemin ilgisi, sormadan edemeyeceği gerginlik noktasına kadar gelmişti artık. "Ne olmuş söylesenize?" "Henüz bilmiyoruz."

Bu karşılıklı konuşma sürerken annemin yüzü ve bakışları değişmişti. Alnını buruşturdu, bir şeye gerçekten çok şaşırılmış gibi baktı, sonra bu ifade de silindi yüzünden, sadece sessiz bir üzüntü kaldı, dalgın bir şekilde elini kapının dikmesinde kaydırıp ve masaya geri gitti. Bulaşık leğenin kenarlarını yavaşça tuttu bu sefer, öne doğru eğilmiş sırtını görüyordum. Sanırım ağlıyordu.

Komşu kadın fırladı gitti, anneannem sırtına eski bir manto alıp ardından koştu, nemli loşlukta ikimiz kaldık, o hâlâ hareketsizdi. Duygularını denemek istermişçesine, "Ben de gideyim bakayım," dedim.

Bana baktı. Yüzü ve bakışları soğuk ve kayıtsızdı. Ağlamıyordu. Hatta biraz önce şaşkınlığından ötürü değil, olaylara karışmasının yasak olduğunun bilinciyle konuşamadığını sandım.

"Hiçbir yere gitmiyorsun," dedi.

Açık kapıya yanaştım, sırtımı ona çevirerek duvara yaslandım.

Bağırdı: "Burada kal dedim."

Başımı ona çevirerek ben de bağırdım: "Kapıda durmak da mı yasak?!"

Bulaşık leğeni tutup kaldırdı, hiçbir şey söylemeden yanımdan geçerek dışarıya, dökmeye çıktı. Evin ar-

kasında gözden kaybolduğunda Róth Amca'nın evine doğru koşmaya başladım. Ayaklarımı isyan götürüyordu. Korkakçasına teslim olana, ağlaması o kadar doğalken yüzüne soğuk bir kayıtsızlık zorlayana karşı isyan. Günbegün tekrarlanan bir diyalogdu bu ve benim de her gün bu yasaklayıcı sözlere isyanım tekrarlanırdı; ama şimdi yasağın içeriği son derece derin olduğundan isyanım da içerik kazanmıştı; Roth Amca'nın evine beni götüren merak değil annemi liakir görmemdi.

Bu koşunun başka türden bir hayata doğru bir koşu olduğunu ve aslında kendisinin de o kadar arzuladığı bu yolu önüme açanın annem olduğunu henüz bilmiyordum. Tam olarak ne yaptığımı henüz bilmediğimden ve bu yolda korkunun sonuna kadar bana eşlik edeceğini de tam olarak bilmediğimden bir süre sonra adımlarımı yavaşlattım. Mahallenin çamurlu yollarında iki korku arasında durdum, içimde suçluluk duygusuna benzer bir duygu uyanmıştı, zira koşarak gittiğim evde bir trajedi bekliyordu beni ve daha o zaman bu trajedide benim de payım olduğunu hissetmiştim; öte yandan yasak duruyordu karşımda. Geri dönmeyi bile düşündüm. Annem geri döndüğünde hiçbir şey olmamış gibi, orada kapının yanında duvara dayanmış dururdum. Ama bir yandan içimde oraya, trajedinin olduğu yere gidebilir miyim, gitmem gerekir mi kuşkusu belirmişti, öte yandan yasaklamanın son derece iki anlamlı olduğu belliydi, zira bunu yasaklayan insan yani annem daha birkaç gün önce Pasakalya kuzusunu Róth Amca'ya hediye etmişti. Düşüncelerimde kâh ileriye koşuyordum kâh geriye, ama gerçekte dakikalardan beri olduğum yerde duruyordum, yanı başımdan merakın sürüklediği insanlar başlarının üstüne paltolarını tutmuş boyuna koşarak geçiyorlardı. Ben de adımlarının suçluyu suç yerine götürdüğü gibi onların peşinden gittim.

Kadınlar, erkekler, çocuklar; kurşuni gökyüzü altında evin önünde durmuşlardı, yağmur dövüyordu onları, bir grup insan, uzaktan ufak bir yığına, yüzleri olmayan bir yığına benziyordu, oysa çok iyi tanıdığım bireylerden oluşuyordu bu yığın, her birine bir tür ilişkiyle bağlı olduğum bireylerden ve Tanrı bilir ne türden duyguların buraya sürüklediği bu yığının bireylerini şimdi heyecandan titreten –tabir yerindeyse– bir katılım duygusu sarmış, kaplamıştı.

“Ne olmuş?”

“Ölmüş mü?”

“Hiçbir yerde yokmuş, diyorlar!”

Merakın verdiği heyecanla yanıp tutuşan seslerde adeta derin bir endişe ve kaygının titreşimleri saklıydı; bu endişe ve kaygı beni bir araya gelmiş bu insan yığınının –gerçi yerimden kıpırdamadım ve uzaktan ben de kuşkusuz bu yüzü olmayan yığının bir parçası gibi görünüyordum– uzaklaştırdı, çünkü bu insanlarda ve de genellikle insanda hiçbir şeyin devamlı olmadığını hissettim, Róth Amca’ya karşı duydukları nefretin tersi olan katılım ve endişeydi şimdi egemen olan, her hislerinin bir de tersi vardı ve hislerini, alışkanlıklarının bulamacında çevirip duruyorlardı. Onlardan hiçbir farkım yoktu, ben de yığının bir parçasıydım. Sadece Maczelka Amca genel havaya kaptırmadı kendini, orada kalabalık önünde haykırdı:

“Her şeyi zamanı gelince öğrenirsiniz!” Elini sağa sola sallayarak bize bağırdı, “Polis gelmedikçe kimse eve yaklaşamaz!”

Biri sordu, “Polise bildirildi mi?” Hemen yanıtlayan da çıktı; ama aslında neyin bildirilmesi gerektiğini kimse bilmiyordu. “Hayır, sizin akıl vermenizi bekledik!”

Çocuklar da oradaydı, Zsudi kardeşler ve diğerleri, arkadaşlarım, birbirlerinden uzakta duruyorlardı, onlarla

konuşmak aklımdan bile geçmedi, çünkü bakışlarında benim de hissettiğim ürküntü yansiyordu. Sonra üzerimize çamur ve su sıçratarak, sirenini öttürerek gelen polis arabası, Róth Amca'nın evinin önünde durdu, kalabalığın sesi kesildi. İçimi buz gibi, kaskatı sessizlik kapladı, gözlerimi yumdum, tekrar açtığımda polis komiseri ve iki yardımcısı, Róth Amca'nın bahçesinde yürüyorlardı. Evin etrafını dolaşıp incelediler, sonra bakıştılar. Maczelka Amca peşlerinden koşturuyordu, bir şey söyledi, ama komiser oralı olmadı, kapıyı, pencereleri açmayı denediler, hepsi sıkıca kapalıydı. Hareketlerinden çiseleyen yağmurun onları rahatsız ettiği belliydi, bir an önce her şeyin olup bitmesini istiyorlardı, boyunlarını omuzlarına doğru çekerek bir araya geldiler, sonra ayrıldılar birbirlerinden, biri fotoğraf çekti, sahne uzun sürdüğünden yığından mırıltılar yükseldi. Ne söylediklerini anlamadım, sözlere dikkat etmek lüzumunu da hissetmedim, soğuktan ve korkudan titreyerek öylece durdum. Sonra yeniden sessizlik oldu, çünkü fotoğraf çeken polis evin duvarında, oluğun yağmurdan koruduğu yazıyı gördü, dikkatle baktı, ama şaşırmadı, birkaç adım geriledi, sonra makinesiyle onun da resmini çekti.

Kalabalıktan biri, "Kapıyı kıracaklar," dedi.

"Yok, canım," dedi, bir başkası.

Kapıyı gerçekten kırmadılar, açtılar ve girdiler içeriye. Bekledik. Kesinlik olmasını bekledik. Birkaç dakikayı geçmedi bu bekleyiş, komiser mendilini burnuna kapamış, evden dışarı fırladı, ardından diğer ikisi.

"Aman Tanrım!"

Maczelka Amca, orada önlerinde duruyordu. Polisler aralarında bir şeyler konuştular sonra yine eve girerek bu kez uzun süre kaldılar. Yeniden dışarı çıktıklarında polislerden biri kucağında kuzuyu tutuyordu. Ne yapacağını bilemedi, etrafına bakındı sonra yavaşça yere bı-

raktı. Hayvancık titreyerek olduğu yere yığıldı. Ama kimse meşgul olmuyordu artık onunla. Kapıyı kapadılar, yağmurdan kaçarak arabaya doğru koştular. Maczelka Teyze önlerine dikildi.

Komiser herkesin duyabileceği yüksek bir sesle, "En az üç gün olmuş öleli," dedi.

Ama Maczelka Teyze'yi meşgul eden bu değildi. "Bırakmayın o zavallı hayvanı orada," dedi kuzuyu göstererek.

"Alın öyleyse," dedi polis.

"O bizim kuzumuz!" Bir yerlerden anneannemin sesini duydum, ama kimse oralı olmadı.

"Aman Tanrım!"

"Üç gündür ölüymüş!"

Birçokları ağlıyordu. O kadar yüksek sesle ki. Acılarını polis arabasının motorunun gürültüsü bile bastıramadı.

Maczelka Teyze, kuzuyu kapıp sıkı sıkı tutarak Róth Amca'nın bahçesinden dışarıya koştı. Gözlerimin önünde dünya karardı. Arkamdakiler çelenklerden bahsediyorlardı ve ihtiyarın eşine az rastlanır bir adam olduğundan. Her şeyin bu kadar basit olabileceğine bir türlü inanmadım.

János Maczelka ve karısı, yan yana durup pencereye dirseklerini dayamışlardı. Kuzu, pencerenin dibinde halsiz yatıyordu.

"Geberecek bu," dedi János Maczelka.

"Yazık olur," dedi karısı.

"Sonra biz bunu besleyemeyiz de."

"Çimlere götürürsün, otlar."

"Olur mu öyle şey!" dedi ayıplayarak Maczelka. "Benim örnek olmam gerek."

"Doğru."

"Ben kuzuyu götürürsem, ertesi gün bunlar ineklerini otlatmaya getirirler."

"Doğru. Böyledir bunlar."

"Bunlar nizam intizam nedir bilmezler."

"Geberirse yazık olur!"

Bakışları parkı kucakladı adeta. Uzun süre sustular.
nce kadın konuştu.

"Hatırlıyor musun, evlenmemizin birinci yıldönümünde ne kadar güzel kuzu yahnisi pişirmiştim?"

"O zamandan beri bir daha hiç pişirmedin!"

"Aşkolsun!"

"Yahnisini yapmadın."

"O doğru! Fırında kızartmasını yaptım, sarmısaklı, sen onu seviyorsun."

"Ama yahnisi de çok güzeldi. Hâlâ tadı damağımda."

"İçine biraz domates koymak lazım, biraz da pul biber. Sonra asıl önemli olan soğan çok iyi pişecek."

Jnos Maczelka'nın demelması oynadı. "Nasıl pişiriyorsun bilemem ama senin yaptığın gerçekten çok güzel oluyor!"

ÖLÜMLE BAŞ BAŞA

Daha uyandığında halimde bir tuhaflik hissetmiştim, ama şehirde yapılacak çok işim vardı, çıktım. Sıcaklar birden bastırmış, baharı görmeden yaz gelip çatmıştı.

Kendi kendime hava ne kadar güzel, diyordum fakat vücudum buna pek inanmıyordu. Hep sokakların gölge-lik tarafını aradım. Havaalar aniden değiştiği zamanlar büyük şehirlerde siren sesleri kesilmez. Ambulansın biri kalabalığın gürültüsünde kaybolurken diğeri yanıp sönen ışıklarıyla, başka taraftan gelir.

Bana ne oluyor, bir türlü anlayamıyorum.

Bir müddet sonra genç bir hanımla Gerbaud Pastanesi'nin terasında buluştuk, beyaz güneşlikler altındaki bütün yerler doluydu. Erken bastıran sıcaklar yüzünden çınar ağaçları henüz yapraklanıp meydanı gölgeleyememişti. O kavurucu öğle güneşinde terasta dünyada oturamayacağımı hissettim. Ama pastanenin içinde, yoğun sigara dumanında kalmak da olacak gibi değildi. Genç hanım ille de güneşli yerde oturmak istiyordu.

Benim hiçbir yerde hiç kimseyle oturmaya keyfim olmadığını ona nasıl söylesem.

.. Güneş ışınlarının hücrelerine kadar aydınlattığı süt beyaz tenine, işveli oturuşuna yadırgayarak baktım. Elbette bana düşen nazik, dikkatli, kibar erkek rolünü oynamayı ihmal etmedim, oysa güneş altında korunmasız kalınca kendimi giderek daha tuhaf hissetmeye başlamıştım. Sanki orada değilmişim gibi, kontrolümü kaybetmiş de başka bir yerlere kayıyormuşum gibi.

Benim adıma onun kaleme aldığı bir bildiriyi imzalamamı istiyordu. Kâğıt uzun süre mermer masada pasta tabağı ile madensuyu şişesi arasında kaldı. Güneş ışınlarının verdiği hazzı bir an olsun kaçırmak istemiyormuşçasına gözlerini yummuş, maviye boyalı davetkâr gözkapklarını titreterek bir şeyler anlatıyordu.

Kalkmak zorunda kaldım, dışçide randevum vardı.

Ağzımda çalışırken ter bastı.

Önce sadece alnımı kuruladım, bu hareketim işini engelledi. Burgusu ve aynasıyla tekrar ağzıma girmeden önce, dilimi kenara itmek için zaten kocaman açık ağzımı daha fazla açmamı istedi. Bu kez yüzümü, boynumu ve ense mi de kurulamak zorunda kaldım. Sert bir sesle emrini tekrarladı. Ağzımın daha fazla açılmadığını görmüyor mu? Elimden geleni yapıyorum işte! Kendimi bütün varlığımla beyaz deri kaplı dişçi koltuğuna teslim etmiştim. Boynuma bağladıkları önlüğün altında gömleğim, pantolonum sırlıkla olmuştur, baldırlarımdan ter damlacıklarının süzülüğünü hissediyordum. Sinirlerine zorla hâkim olduğu belliydi, dudağının üstünün hafifçe terlediğini gördüm.

Hâlâ bitmemişti işi.

Asistanından, ürkek gözlü yaşlıca hanımdan, kurumasını istedi.

Yalnız alnını değil –sinirliydi sesi– yalnız alnını değil diyorum size!

Koltuktan kalktığımda felaket bir halim vardı her-

halde. Bir yerden ayrılırken insan kibarca uğurlayanın gözlerine bakar, başka yere değil. Oysa ben onlardan ve muayenehaneden adeta kaçtım; merdiven boşluğu iyi geldi, sessizdi ve buz gibiydi. Beşinci kattaki asma koridora açılan kapının önünde, kül rengi ipek gömleğim sırtımda biraz kuruyana kadar bekledim.

Cehennemin uluyan köpekleri çenemi tutmamı, bu konuda konuşmamamı isterdi.

Midemde sabah kahvesinden ve pastanede içtiğim madensuyundan başka bir şey yoktu, buna rağmen derinden derine içim bulanıyordu. Belki nikotin zehirlenmesidir; diye düşündüm. Olabilirdi de. Son haftalarda içtiğim sigaranın haddi hesabı yoktu.

Yakındaki bir otelin resepsiyonuna bırakmam gereken kitapları teslim ettim. Ertesi sabah düzeltileri bitmiş olarak geri götürmem gereken provayı matbaadan aldım. Tramvayda bir elimle tutunarak ayakta okumaya çalıştım.

Kopardıkları yaygaradan cümleleri anlamak kabil olmuyor ki!

Başka bir tramvaydan inerken telefon edip o günün diğer programlarını iptal etmeyi düşündüğüm zaman çarşamba günü ikinci vakti olmuştu. Caddenin karşı tarafına geçmek nispeten kolay oldu, ama kaldırıma gelince o dehşetli aydınlıkta yoluma devam edemedim. Bütün çabalarıma rağmen dizlerimde ve ayaklarımda yürüyecek derman bulamadım.

İnsanın, organizmasının nasıl işlediği hakkında en ufak bir fikri yok. Neden adım atamıyorum, bir türlü anlayamıyorum, bayılmadım ki! İnsan halini tek bir ne-

denle izah edemeyince en iyisi, her şey yolundaymış gibi davranmak oluyor. Ve o zamana kadar nasıl öğretilirse, nasıl eğitilmişse öyle yapmaya devam ederek gerçek durumundan kesinlikle bihaber olmakta ısrar ediyor. Bir yandan da olası nedenler arasında uygun bir seçim yapmaya çalışmayı da ihmal etmiyor. Her şey fazlasıyla girift. Hava çok sıcak, terliyorum, ondandır. Dış ve iç karmaşaları bir türlü ayırıp ayıklayamıyor. Oysa iç konuşma kurallarına göre kendi kendine bile itirafa cesaret edemeyeceği nahoş nedenler vardır, dolayısıyla nedensellik bağlantısı da her zaman anlaşılamaz. Son günlerde fazla çalıştım, gerginim, aşırı yorgunum, ondandır. Sakın, yine her şeyden ve herkesten tiksindiği için terliyor olmasın? Başkalarının da sık sık başvurduğu ve kendisine de artık gına getiren söylemlerin ardına saklanıyor.

Ruhun belleği olmadan beden anlaşılamaz.

Gellért Oteli'nin önüne gelince durdum, söylemesi bile gülünç ama o hafif meyilli kaldırımda yürüyecek gücü bulamadım kendimde.

Hani insan, bedeninin bu kadar gizemli sürprizlerle dolu olmasına bir yandan da sevinmiyor değil, hayatının son demlerinde böyle heyecanlı şeyler yaşayabildiğini görünce adeta hayran oluyor kendisine.

Sancının boyutları, tanımadığım türdendi. Bu gizemli sürpriz bari âlemin gözleri önünde yıkılıp kalmak olmasa, diye geçirdim aklımdan. Belki karnım aç ondan kendimi böyle zayıf hissediyorum.

Birahaneye girsem boğulurum.

Birinci kattaki lokanta çok daha pahalı ama çok daha havadar. Ne var ki oraya gitmek için merdivenleri çıkmam gerek.

Vücudun yarattığı sürprizlerden duyulan entelektüel

sevincin sınırlarını ağrının şiddeti çiziyor. Hem kimsenin halimi fark etmemesi hem çok para ödemek zorunda kalmamak için ne yapabileceğimi, sancının nasıl üstesinden geleceğimi düşündüm. Sancının hemen arkasından tanımadığım türden kapkara bir korku yayıldı içime. Kış günü çöken sis gibi karşı konulamaz biçimde geldi. Olmayacak, yapamayacaksın, bundan kurtuluş yok, diye fısıldıyordu.

Bulanık gözlerine merakla baktım, evet iyi görüyordum, bedenim korkusuydu bu, benim korkum değil, ruhun değil, öyleyse bu ölüm korkusu. Demek ki şimdi ruhumun özellikleri ile bedenimin özellikleri arasındaki farkı görebileceğim.

Elli bir yaşındaydım, düşünsel ve fiziksel yeteneklerimin doruğundayım diyebilirdim, eğer tam o esnada oradan tepetaklak yuvarlanmasaydım.

Bir kaza sonucu öleceğimi tasavvur etmediğim gün olmamıştı, öldürülürdüm ya da ben öldürürdüm kendimi; ama sağlıklı olacağım doğrusu pek aklıma gelmemişti, çünkü genellikle yaygın olan bir inançla, anksiyetenin bedenin uyarısı değil, ruhun bir ürünü olduğu ve bunun üstesinden gelinebileceği inancıyla yaşıyordum.

Günlük çalışmamı bitirdikten sonra muntazaman bedensel işler yapar, bahçedeki ayrık otlarını söker, çimleri biçer, toprakla uğraşırdım. Hiçbir zaman, doğayı koruyan yöntemlerle ürettiğim dünya nimetlerinden fazlasını tüketmek istemedim. Kilomun gerektiğinden iki yüz gram daha fazla olduğunu sanmıyorum. Hemen hiç et yemem, hayvansal yağa da itibar etmedim, meyveyi, sebzeyi, tahılı yeğledim. Varlığımın dünyaya aşırı yük olmaktan daima kaçındım. Çok sigara içtim, bu doğru ve günlük çalışmam sırasında aç karnına çok kahve. Aslında insanın bunlardan ne ölçüde vazgeçeceğini nevroz tayin eder ya da tam tersine, kendine uygulayacağı disiplin

sınırlarını: anksiyetenin boyutları saptar. Odun kırdım, inşaat yaptım, ağaç diktim, kabil olduğunca kendi kendisine yetecek şekilde düzenlenmiş bir taşra evinde yapılması gerekli olan bütün ağır beden işlerini yaptım.

Haftada hiç değilse dört defa arazide koşuya çıktım. İmkân buldukça yüzdüm. Komşu köylerdeki inişli çıkışlı yol banketlerinde koştum. Yaz kış demeden, ilkbaharın yağmurunda, kışın karında, kuru kokular yayan ormanlardan, geceleri soğuk dolunayın aydınlattığı çiçek açmış yabani kiraz ağaçlarının arasından koşarak geçtim. Her gün koştüğüm en kısa mesafe sekiz kilometreydi, en uzununu belki yirmi birdir. Ancak çok yaşlı birinin fark edebileceği bu hafif yokuşun başında şimdi neden durduğum akıl alacak gibi değildi.

Aradan bir süre geçtikten sonra biraz kendime geldim, yürüyebildim.

Hem ben yalnız memleketteki arazilerde değil çok yerde koştum. Rüzgârlarla birlikte bana ulaşan yabancı kentleri, manzaraları içime doldurdum. İnsan eğer ayağıyla değil, Lovelock'un yaptığı gibi kafasıyla koşarsa o zaman kas çalışmalarının niteliğini ve niceliğini, solunumunun temposuna uydurabiliyor. Düzenli solunum, manzarayı, koşanın belleğine nakşediyor. Ve eğer dikkatini ufuk ve gövdesine üç adım mesafe arasına oranlı bir şekilde vermeyi başarırsa bir süre sonra vücudunun varlığını bile fark etmiyor. Manzara, vücudun varlığının duyumundan daha kuvvetli oluyor. Ben tarım koruma ilaçlarının kokusunun yayıldığı, kum rengi kuşkonmaz tarlalarından geçerek Hollanda'ya koştum. Yabani kırların ıslak patikalarından koşarak Fransa'ya gittim. Devlet sınırlarını kayıtsız kuyutsuz koşarak geçmek müthiş zevkli.

Kimliğimi sadece ve sadece bedenimden çıkan buharla, alıp verdiğim nefesle kanıtlayabilmek.

Evet, bu gerçekten "Ben"im.

Birahane de hemen bir madensuyu ısmarladım. Mönüyü dikkatle inceliyormuş gibi yaparak bir sigara yak-tım. Bir bardak kırmızı şarap da istedim.

Sigaradan derin bir nefes çektikten sonra uzun, kül rengi bir sessizlik oldu. O sessizlikle baş başa kaldım, adı nefes darlığıydı, sigarayı ancak bastırabildim, pis pis ko-kan küllüğü biraz öteye itebildim, sonra hiç, sahiden hiç. Çatal bıçak sesleri, komşu masalarda canlı konuşmalar, elinde bir kâse çorbayla uçar gibi önümden geçen cüsse-li genç bir garson.

Arkasından masamda bir kâse kaynar çorba kaldı.

Ne olduğunu bir türlü anlayamıyorsun, şimdiye ka-dar başına hiç böyle bir şey gelmemiş, ama buna rağmen buna ecel teri dendiğini çok iyi biliyorsun. Kendi vücut ısının yüzeyinde buz gibi soğuk var. Çevrende hiçbir de-ğişiklik olmadığını görüyorsun ve o zaman anlıyorsun ki senin algılamanla başkalarının algılamaları arasında sanı-landan ve beklenenden çok daha büyük fark var. Şimdi burada cereyan eden bu olay yalnızca bana ait, benim başımdan geçiyor, başkaları bunun dışında.

Daha sabahın erken saatlerinde bile onlardan uzak-ta kalmıştım, şimdi daha da uzağa düştüm.

Yüzeyi buzdan zırhla kaplı ateş gibi sıcaklık basma-mış onları.

Bana tümüyle yabancı insanlara kendimi bu kadar yakın hissedebileceğimi hiç düşünmemiştim, şimdi ölüm korkusuyla büyümüş gözlerle ayırımına varıyorum, ken-di durumumuzu her an başkalarınıninkiyile kıyaslayarak ve başkalarınıninkini de kendimizinkiyile kıyaslayarak anlıyo-ruz.

Uzun süre, önümde çorba kâsesi, birahanenin beyaz örtülü masasının başında oturdum.

Tedirgin değildim, ölüm korkusunun saçımın son teline kadar bedenimi nasıl sardığını bilinçli olarak izlemiştim. Ama doğrusu isterdim birinin yardımına koşmasını. Kim olursa olsun biri. Nerede o biri? Sağ omzumda ve kürekkemiğimin altında duyduğum korkunç sancı beni öylesine büyülemişti ki sesimi çıkaracak mecalim kalmamıştı. İliklere kadar işleyen sancı, diye buna derler. İliklerden çıkıp iliklere gitmiyor, bilinmeyen derinliklerden geliyor. Karanlık gizli yollardan, sinir uçlarıyla örülmüş organlara değmeden.

Sanki özellikle seçilmiş noktalarda gelip kemiğe dayanıyor.

Aslında sorun koroner damarın yan dallarında tıkanma ve kramplar yüzünden kan dolaşımının aksamasıydı.

İnlememek, sızlanmamak için dikkatimi başkalarının ağrısız, sancısız varlıklarına odaklamaya çalıştım.

Kapılar, pencereler açıldı, hafif bir hava akımının beyaz perdeleri dalgalandırıldığını, içeriye çektiğini, sonra dışarıya doğru üflediğini, kaldırdığını görebiliyordum. Birahane de fazla müşteri yoktu. Dikkatimi onlara yoğunlaştırınca bedenim ağrısına, vücudun korkusuna başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmadan katlanabiliyordum. Şef garson perdelerin beyaz dalgalanışları arasında dikilmiş duruyordu. O da başkalarının durumunu kendine göre izliyor, gözlüyor. Çorbama neden dokunmadığıma kendince bir açıklama getirmesi gerekirdi. Ama bana arkasını dönmeyi yeğledi.

İnsan suyu da hava varsa içebiliyor. İçemedim, karbonik asidin habbecikleri suyun boğazımdan geçmesini engelledi. Çorbadan burnuma çarpan leş kokusundan,

haşlanmış piliç tüyü kokusundan tiksindim. Bugün artık biliyorum, o zaman kırmızı şarap yardım etmişti. Mantar ve fiçı kokuyordu, normalde ağzıma aldığım yudumu hemen tükürmem ya da şarabı geri göndermem gerekirdi, yapmadım, nedense şarap, suya ya da çorbaya kıyasla daha kolay geçti boğazımdan. Bir süre sonra daralmış koroner damarları biraz genişlemiş olmalı ki, kalbin kasları birazcık oksijene kavuştu.

Kaynar kaynar gelen çorba biraz soğuyuncaya kadar düzeltilere başlayayım da ecel terine, tiksintiye, sancıya dikkat etmeyeyim, diye provaları masaya yaydım. Ne var ki gözlerim bana hizmet etmeyi reddetti, kabahati gözlüğümde aradım. Bazen harfleri bazen satırları ya birbirine bağlayamıyor ya birbirinden ayıramıyordum, gözümü alan lekeler halinde beliriyorlardı, irademi kullanmam, gözlüğümü boyuna silip temizlemem işe yaramadı.

Yetiştirilirken aldığım terbiyenin yaşamda nasıl iflas ettiğini görmenin buz gibi soğukluğunda kıpırdamadan oturdum.

Aradan bir süre geçtikten sonra, bir kararımı büyük bir çaba sarf ederek uygulamayı başardım; ayağa kalkmak, kimsenin dikkatini çekmeden kalkmak, sendelemen yürüyerek tuvalete kadar gidebilmek ve aynada yüzüme bakmak. Dayanmasına dayanıyordum ama tahammül ettiğimin ne olduğunu görmek istedim. Aynada ilk gördüğüm şey, birinin kendisine baktığı oldu. Beni şaşırtan, karşılıklı bakışan bu kişilerle kendimi özdeşleştirememem değil de yüzlerinin kül rengi olmasıydı. Hatta belki de neçn ışığı yüzünden bu renkte görüyordum, diye tavana bile baktım. Görüntü duyuyu doğrulamadı; tersi de olmadı, bedenin duyu algısı da görüntüyü doğrulamadı, ışığa gelince herhangi bir açıklamaya yara-

yamayacak kadar sıradandı. Gördüklerim başımı döndürdü. Kül rengi surat terli değildi. Gördüğüm ben değildim, oysa teorik olarak aynada kendi görüntümden başka bir şey görmeme imkân yoktu. Sonra bu kapalı yerdeki havanın bana dışarıdakinden daha az gelmemesini garipsedim, oysa dışarıda kapılar pencereler açıktı.

Burnu tamamen tıkanmış, ama ağzından da nefes alamayan biri gibiydim.

Musluğu açtım, burnumu iyice sümkürdüm, yüzümü yıkadım. Yine ne görüyorsam onu duyumsamak için aynaya baktım. Aynadaki yüzün ıslak olduğunu gördüm. Hatta ıslak yüzde hatlarımı bile seçebildim ama gördüklerim duyularıma çok uzak kalıyordu.

Hava yoktu.

Herhangi bir aksilik olmadan masama geri dönebilirdim. Düşündüm, mademki hava akımı perdeleri şişirip dalgalandırabiliyor; o halde bana da biraz hava geliyor, bir yerlerde olmalı bu hava. Sorun, nefes alamamam, bu yüzden havasız kalmam değildi. Nefes alıyordum. Belki de havayla gelen oksijen, hareket edebilmek için gereken ölçüde değildi. Belki ölçüsüz olan yine bendim, bu da geçti aklımdan, belki de evrende olağandışı bir şeyler oluyordu. Hissettiklerimin nedenini bilmek istemediğimin farkındaydım ve bu bakımdan yine ölçüsüz davranıyordum. Gözlerimi görünmeyen hava kitlesine dikmiş bunları düşünürken havasızlık nedeniyle önümdeki mantar kızartmasını da yiyemeyeceğimi anladım.

Şef garson hâlâ esintiden dalgalanan beyaz perdelere gözünü dikmiş, ayna gibi parlayan ahşap kaplama önünde duruyordu. Daha fazla vakit kaybetmenin anlamı yoktu. Hiçbir zorluk duymadan kolumu kaldırıp işaret ettim.

Hava içinde o kadar havasızdım ki havayı daha fazla beklemenin bir anlamı kalmamıştı. Acaba ayağa kalkabilecek miyim? Zorluk çekmeden kalktım, bütün eşyalarımı toplayabildim, gazeteleri, prova formlarını, gözlüğümü, kalemimi. Doğrusu merak ediyordum, bu kadar az oksijenle acaba garsona ulaşabilecek miyim, bu soğuk terin zırhına hapsedilmişken parayı ödeyip sokağa çıkabilecek miyim?

Havaya. Hiçbir engelle karşılaşmadan garsona ulaştım, kibar bir şekilde kendimi iyi hissetmediğimi bir an önce çıkabilmek için hesabı ödemek istediğimi söyledim. Gözlerinde bir panik pırıltısı gördüm, anlaşılan daha önce de yüzümde ve halimde fark ettiği şeyin şimdi bilincine varmıştı.

Sakin burada bayılıp başına kalmayayım diye, acele ediyordu, sakın ha! Burada dikmeyeyim nalları, dışarıda, sokakta! Nefsini savunma ve dehşet, yüzünün tüm hatlarını kaplamıştı. Hesabı çıkartmak istiyordu, ama aceleci elleriyle rakamları bir türlü bulamıyordu.

Dışarıda da hava yoktu, buna rağmen dışarıya, meydana çıkabildiğim için sevinçten kanatlanıp uçacak giydim, nihayet başkalarından kurtulmuştum. Oysa şimdiye kadar her şeyi onlar için yapmıştım. İnsana, yaşamının ilk on yılında, "böyle yaparsan sevmem seni", "ne halin varsa görürsün sonra" yöntemi uygulanarak, hayatta karşılaştığı olağanüstü olaylarla başkalarını rahatsız etmemesi gerektiği öğretilir. Ben bütün yükümlülüklerimi yerine getirmiş, bu oyunu mükemmel oynamıştım, başarının doruğunda hissetmiştim kendimi. Bunun verdiği sevinç bana bilincimin, bedensel duyulardan ne kadar uzakta kaldığını da fark ettirdi.

Sevincimle birlikte özvarlığımın dışında kalmıştım.

Gerçekte, vücudumun buz gibi soğğunun bile kaynar sıcaklığını azaltamadığı kurşuni bir bulamaçta ilerlemek zorundaydım. Gürültülü kalabalıkla dolu meydanın karşı tarafına geçmeyi ve iğrenç bir sarı taksiye binmeyi başarabildim. Arabaya kurumuş ter, tıraşsızlık ve ucuz tütün kokusu sinmişti, koltukların eskimiş yayları insanın dibini delecek gibiydi. Camı açmayı başardım ama tutamağı elimde kaldı. Zar zor yerine oturttum. Gerçi daha fazla hava alamadım; ama hava akımının hızlanması yüzümü, boynumu ve düğmesi açık gömleğimin içinden göğsümü serinletti.

Midem fena halde bulanıyor, hep en son dakikada kusmayı önleyebiliyordum. Şoför öğleden sonrası trafiğinde deli gibi sürüyordu arabayı. Hadi, diyorum kendi kendime daha hızlı, daha hızlı, bir an önce eve varabilirim. Ya da güm diye bir yere toslayayım ve sonra koyu bir karanlığa gömülsün her şey.

Parayı öderken, canını bir kere daha kurtarmayı başaranlar gibi hissettim kendimi. Her hareketime dikkat ettim, hiçbir şey fark etmedi, bunu da başardım.

Avludan da başarıyla geçebildim, komşu hanıma durup benimle iki satır laf etmeye kalkışmayacağı biçimde selam vermeyi de becerebildim, zar zor oturduğum kata çıktım ve anahtarımı da bulabildim.

Güneş ışınlarından fena halde ısınmış sessiz evimde ne olacaksa olsundu, güvende hissediyordum kendimi. Gizlenecek bir yerin olması havadan daha önemli. Her şeyden ve herkesten uzak olmak. İnsan, bencilliğini diğer adıyla hayvanlığını kabul etmeyecek kadar değer veriyor kendisine. Hiç kimseyi düşünmedim. Hava yoktu. Birini düşünmem gerektiğini de düşünmedim, yeryüzünde düşünmediğim bir yaratık olduğunu da düşünmedim. Ölüm saati geldiğinde insan gerçekten yalnız kalıyor ama bunu kazanç hanesine yazmak gerek.

Derinden gelen kuvvetli bir basınç göğüs kafesimi öylesine bastırıyor; kürekkemiklerim dışarıya doğru öylesine itiliyordu ki sıradan bir fani olarak yaşadığım bunca yıldan sonra kanatlarım çıkacak sandım. Ölmeden önce, diğerleri için, ecel terlerimi yıkamak, paklanmak istedim. Bunu da becerebildim. Diğerleri, isimleriyle anılacak kişilerin yerini tutuyordu. Sancı azalmadı, omuz kemiğim de dehşetli ağrıyordu, buna rağmen duş beni canlandırdı. Belki düzeltileri yapacak kadar vaktim de olur. Nedense bu düzelti, birden her şeyden çok önem kazanmıştı, artık ben olmayacağım zaman bari düzeltiler olsun. Beni bulacak olan diğerleri için çamaşır değiştirdim.

Odalarda hiç hava bulamadım.

Çok vaktim kalmadığını bilmeme rağmen biraz divana uzandım. Kadifenin sıcaklığında havam daha da daraldı. Hiç hareket etmezsem bu kadcarcık havayla idare edebiliyordum. Uykuya dalmadan önce, uyandığımda her şeyin yoluna girmiş olacağını, provayı da doğru dürüst düzeltebileceğimi düşündüm. O acımasız havasızlık birden üstüme çökmeseydi, böylece uyuyacaktım da. Ama yaşam işlevlerini bu kadar havanın yeterli olacağı dereceye kadar azaltmak kabil olmuyor. Kalbimin aniden durmasına bir itirazım olmayacaktı; fakat sürekli ağrıya, gittikçe artan nefes darlığına doktor yardımını olmadan dayanamayacağım meydandaydı.

Apaçık meydanda olan bir komediye son verircesine anlaşıldı, dedim.

Öğleden sonra uykusunun enfarktüse yardımını olmayacağını kabul etmek zorunda kalmıştım. Ama acele etmiyordum, çünkü korktuğum ölüm değildi, ölümden dehşete düşen olsa olsa vücudumdu; ama sancıya ve havasızlığa tahammülüm kalmamıştı. Duyuların ipleri, bi-

lincin işlediği yere bağlı. Böyle bir sancı olunca bilinç de sağduyuyla çalışmıyor ki. Gerçi gizliden gizliye umduğum şey, biraz daha dayanırsam kader bana çabuk ölüm nasip eder, düşüncesiydi. Gereksiz kargaşadan kurtulurum. Yavaş yavaş doğrultup divandan kalktım, bu kocaman boş odada pencereye kadar gidebildim. Açtım. Bedeni, benim yerine gözlemleyen öteki benliğim, koyduğu tanıdan emin olmak için bir-iki deneme daha yaptırmak istiyordu. Pencereyi açınca hava artmadı, tersine azaldı. Tam da bu hareket için gereken enerjinin tükettiği kadar azaldı. Benim derdim gerektiği kadar hızlı, belki de derin nefes alamamak değildi, bunu yapabiliyordum. Derin ve düdüğü gibi sesler çıkaran hızlı soluğumu duydum.

Havada hava yoktu, derdim buydu. Havanın miktarı sabitti, değişmiyordu ve bilincim bu gerçek karşısında ne yapacağını bilemiyordu. Normal yaşam işlevlerinin yerine getirilmesine yetecek kadar hava yoktu. Bunu anlamak durumu değiştirmiyordu. Solunum organları çalışmasını ne ölçüde güçlendirir, kalp ne kadar daha hızlı atarsa kavuştuğu hava o ölçüde azalıyordu. Bu benim için yepyeni bir tecrübe ve algılama oldu. Sokaktaki insanlara baktım. Havada, kendilerine gerekli miktarda havaları vardı. Ama yürüyebilmek için gerekli olduğu kadar havaları olduğunun farkında bile değildiler.

Öteki benliğim, bu önemli tespitten de emin olmak istedi.

Sarı ilaç kutusundaki şişelerden birinde, birkaç tane sararmış tablet vardı. Ölüm korkusu bir gedik açmış, bunu hatırlamama izin vermişti. Eğer tablet fayda etmezse o zaman doktora başvurmanın da hiçbir anlamı olmayacak. Nesnelere, olguların ve yabancı insanların var olduklarını hâlâ biliyordum, sorunum bu değildi. İlaç bul-

dum ve gerektiği gibi dilimin altına koydum. Mesleğim nedeniyle zorunlu olan ikili görme, zaman zaman gerçeği idrak etme hassamı bozar, bunun için de gözlemlerimi güvensizlikle karşılamayı ihmal etmem.

Dil kökünden bir damar geçer, *vena lingualis*, damarları açma etkisi olan nitrogliserin, bu damarın çeperinden kolayca sızabilir. Tablet erir erimez yaptığı etki bütün kuşkularımı dağıttı. Nefes darlığı geçti, yanan vücudumun yüzeyindeki buz gibi soğuk yok oldu.

Ağrılarım hemen de hiç hafiflemedi.

Saate baktığımda, yediyi on geçiyordu, buna pek şaşkırdım, demek bir saat uyumuşum. Nabzım sayılabilecek hale gelmişti; ama ne kadar olduğunu öğrenmemeye karar verdim. Ağrıya dayanacak kadar havam mevcut olduğu sürece, muhakeme yeteneğimi kaybetmedikçe, belki sokağın karşı tarafına geçip doktorun saat sekize kadar hasta kabul ettiği dispansere gidebilirim.

Ve böylece de yeni bir bölüm açabiliriz.

Daha ambulansta serum bağladılar, siren çalarak Szent János Hastanesi'ne doğru yola çıktık.

Serumla çeşitli ilaçlar vererek ağrıyı azaltmayı, korkuyu geçirmeyi deniyorlar, koroner damarlarda takılıp kalan plakların ve krampların neden olduğu tıkanıklıkları açmaya çalışıyorlar. Doğrusu diyecek yok, aferin onlara. Gerçi ölümün enfarktüsün mü, yoksa onların uyguladığı tedavinin sonucu mu olduğu her zaman kesinlikle bilinmez ya neyse.

Aslında ölüm bakımından bunun hiçbir önemi yoktur, ama yaşayanların ahlakbilimi açısından hiç de böyle değildir.

Moskova Meydanı'nda trafik durdu, yol tıkanı, doğ-

rusu ambulansın içinde, korkunç bir trafik tıkanıklığının tam ortasında, sirenlerin benim yüzümden böyle acı acı öttüğünü duymak hiç de güven verici değildi. Bu sirenlerin gereksiz bir abartı olduğu izlemine kapıldım.

Bilincim böyle açık olduğu sürece çok kötü bir şey yok demektir.

Koroner damarlarda kan dolaşımı aksarsa kalbin kaslarına gerekli oksijen gidemez. Ambulansta çok genç bir doktor hanım vardı, kendisinden bahsediyor, durmadan bir şeyler anlatıyordu; ama başlıca amacının beni lafa tutmak olduğu belliydi. Doktor, kalp kaslarının ölümlüne seyirci kalamaz. Kalbin gün boyu kırk bin kere atması, kasılması, gevşemesi gerekir, sen arada işlerinin peşinden koşturursun, organizmanda ne olup bittiğinden haberin bile yoktur. Gerçekten bütün içtenliğiyle konuşuyor, anlatıyordu, çünkü heyecanlanmamı istemiyordu. Oysa asıl dikkatini çekmesi gereken şey, korkulacak kadar sakin olmamdı. Herkes normal bir şekilde yürürken sen kendini zar zor sürüklüyorsun. İnsanın heyecanlanması için yeterli bir değişiklik değil mi bu? Yabancıların biri göğsünde neler olduğunu anlatıyor, senin bundan haberin yok.

Tárnok Sokağı'nda karşı kaldırıma ne kadar zor geçebilmişim.

Soluyabileceğim hava yoktu, oysa dünyanın hava dolu olduğu belliydi. O kadar zorlanmışım ki, karşı tarafa geçtiğimde evlerin duvarlarına dayanıp kuvvet toplamak zorunda kalmıştım.

Bereket kimse farkına varmamıştı. Ya da farkına varmamış gibi davranmışlardı, yardım etmek zorunda kalmamak için. Yardımseverlik, her zaman, herkes için em-

re amade bir nesne değil. Başkaları arasında varlığını sürdürürebilmek oldukça şaşırtıcı bir marifet.

Hemen herkesle ilişkim kesilmişti sanki.

İstem dışı duyumsal idrak ancak kişi kendi deneyimlerini başkalarınıninkiyile kıyaslayabildiği ve bunları anlam kazanmış olarak depolayabildiği sürece bilinçte yer alıyor. Yanımdan gelip geçen insanlar vardı. Fakat bilincim o gece kendini kısıp ateşe almıştı, onun içindir ki dispansere kadar nasıl gidebildiğimi bugün hâlâ tam olarak hatırlayamıyorum.

Gayret sarf etmek gereği arttığı ölçüde karanlık derinleşiyordu, eğer durursam bir süre sonra gene aydınlanıyordu. Doğduğum kentin sabah vakti nasıl ağardığını gördüm, sıcak, kızıl ve tozlu.

Bilincin kendini savunma sistemi var, kalan gücünü tasarruflu kullanmasını biliyor. Tehlike durumlarında beden, bilince bir de panik yükleyemez, nitekim biraz önce bedeninin varlığının tehlikede olduğu uyarısını yapan ölüm korkusu, faaliyetini askıya aldı.

Evlerin duvarlarına dayanarak karış karış ilerlemek akıllıca oldu. Aksi halde koyu bir direniş gösteren karanlıkta yönümü bulamazdım. Yolun sonuna varmanın ne kadar zor olacağını anlamıştım. Sabırsızlık etmeden adım adım sürüklüyordum kendimi; ama nereden gelip nereye gittiğinden hiç haberi olmayan biri gibi.

Üstelik bir de ağrı vardı; ondan hiç bahsetmeyelim daha iyi. Her şey damarlardaki daralmaların, kan dolaşımının devam edebilmesi için ne kadar olanak bıraktığına bağlıdır.

Bu olanakları artırabilmek için çeşitli yöntemler, çeşitli ilaçlar vardır. Bunlardan biri seruma takılan *streptokinase*. Gerçi bu kahraman doktorlar, bazı hallerde hayat

kurtarma denemelerine bünyenin alerjik şokla cevap verdiğini bilmiyor değiller. Nitekim benim başıma gelen de bu şimdi. Tansiyonum hızla düşüyor.

Ve tansiyonun düşmesi yüzünden koroner damarlarda dolaşım duruyor.

Oksijensiz kalan kalp kasları büyük bir frekansla titrer, kalp atımları durunca kan pompalanmaz, *ventriküler fibrilasyon* meydana gelir. Herkesin kendine özgü kalp atımı ritmini sağlayan uyarının çıktığı *sinüs düğümü* şaşkınlığından çalışamaz, işte o zaman en iyi ihtimalle kalp geçici olarak durur. Kişinin bilinci yiter ama doktorların söylediklerinin aksine bilincinin kapandığını söyleyemem. Aklım hiçbir zaman olmadığı kadar boşmuştu.

Ve o zaman olağanüstü ilginç bir şey, fantastik bir şey başladı, işte bunu anlatmalıyım.

Olanları sözcüklerle anlatabilmek çok zor, çünkü ölüm öncesinde herkesçe kabul edilmiş olan zaman kavramı adeta geçerliliğini yitiriyor. Büyük bir elektrik şalteri, ana şalter kapanıyor. Ama bunun sonucunda görme, duyma ve düşünme son bulmuyor. Fakat birbirine paralel olarak işleyen bu fonksiyonlar yoluyla elde edilen yeni duyular artık bilincin herkesçe kabul edilmiş olan zaman kavramına dizilmiyor.

Kâinata zamansızlık hâkim oluyor. Buna boşluk hissi diyebiliriz.

Bilinç bunu sadece eskiden de bildiği bir şey gibi değil, eskiden yaşamış olduğu bir şeymiş gibi itirazsız kabul ediyor. Ve böylece eskiden bilinçte zaman izleri bırakmış olan, zaman dizinleri olan küçük zaman birimleri ve zaman strüktürleri de bu yeni bilinçten ayrılıyor ve zamansızlık boşluğunda dalgalanıyor. Eskiden yaşamış

olduğun olaylar gezegenlerin gölgesi gibi seninle birlikte uçuşuyor.

Etraf kapkaranlık değil. Acayip, hatta soyut denilebilecek bir alacakaranlık var. Nesnelere ve konturlara yok artık, düşüncenin kendisi nesne oluyor.

Işığın olmaması, evindeymişsin gibi huzur veriyor insana, düşüncelerinin nesnelliliğine güvenerek kendini serbestçe onlara teslim ediyorsun.

Bana böyle oldu ve bunu hiç yadırgamadım.

Buna mekân da diyemem.

Arkamda kalan yaşamımı, zaman içindeki bölümleriyle, zamansızlığın sonsuz boşluğuna yerleşik bir ortamda görüyordum. Sanki evimdeydim. Hissetmesine hissetmiyordum, ama o zamana kadarki tüm duyularım ve algılamalarım, tatlarıyla ve kokularıyla oradaydı. Dokunma, koku alma, tat alma gibi o muazzam duyumsal oyun sona ermişti. Ama duygulara doymuşluk hissi kalmıştı. Görüyordum. Anımsıyordum.

Fiziksel duygudan yoksun kalan bilincin algıladığı son nesne, düşünme mekanizması oluyor.

Sanki kendi düşünce mekanizmasıyla hayatım boyunca hiçliğe bakmışım, ama boşluk duygusunu algılamamışım gibi.

Görüşümün zaman ve mekân sınırları kalmamıştı. Hayatımın ayrıntıları, kendi yaşam öykümle bağlantılı değildi. Zira böyle bir öykü yoktu ve olmamıştı da.

Buna fena halde şaşırırdım.

Kendi kendime ben bunun için mi hep öykünün bütününde ayrıntıların yerini o kadar titizlikle arayıp durdum, dedim. Aradıklarımın yeri mekâna ve zamana bağlı değilmiş ki. Bireysel yaşamın başlangıcı fiili olarak doğum, sonu da ölüm değil; o halde ayrıntılar, bütünü oluş-

turamaz ki. Ben şimdi ayrıntılar kaosunu terk ediyorum. Fakat zaman ve mekânda cereyan eden olayların algılanmasını ve değerlendirilmesini sağlayan bilincim artık sonsuza bağlandı.

Bunu da yine aşikâr olan şeylere gösterilecek şaşkınlıkla kabul ettim. Eskiden beri bildiğim bir şeyi kabul eder gibi. Ölümümün eşiğine geldiğim şu an, bedensel varlığın yapısını, *girdileri ve çıktıklarıyla* birlikte görebiliyorum, çünkü algı zamanın dışına çıkıyor ve mekâna bağlı değil, dedim kendi kendime. Ve Rilke'nin, omzumuzun ardında duran sessiz melekler, derken ne anlatmak istediğini birden anladım sanki. Duyumsal idrak, tarafsız bakış tarzıyla her zaman oradan, şimdi huzurlu ve sessiz, geri döndüğüm yerden bakmış.

Şimdi bana eşlik ediyor.

Birden fark ettim ki görüyorum, düşünüyorum, ama bunları algılamam, bedensel yapının sınırlı yeteneklerine göre olmuyor.

Son düşünce, bilincimin yapısını anlamak oldu.

Zihnim, aslında hazin bir yokoluş olarak anlaşılması gerekeni olağanüstü bir tepkisellikle değerlendiriyor, çünkü artık başkalarının deneyimiyle kıyaslama imkânı yok. Bu dünyevi bir şey olamaz, ben bu harikuladeliği hissetmek için bir şey yapmadım ki, oysa başkalarıyla paylaştığım fiziksel varlığım hep bunu arzulamış, hiçbir zaman da başaramamıştım. Bu son deneyimi hiç kimseyle paylaşamayacağımı bilmek bana çok eğlenceli geldi. Demek ki yaşamım, neyin yakınına sokulmam gerektiğini hissettiğim birkaç şanslı andan ibaretmiş.

Bu algılama beni kucakta götürüyor.

Şimdi, şimdi oluyor.

Demek ki, başlangıçta bedensiz olan "ben", sonsuza kadar bedensiz kalacağım. Bunu kavrarken "şimdi" ve "oluyor"un "ölüyorum" demek olduğunu bilmekle kalmıyor, yaşayanların, beni aralarında tutmak için, mutsuz toplulukları adına ne büyük bir beceri ve tutkuyla çırpındıklarını da görüyordum.

Bazı önemli ayrıntıların anlaşılabilmesi için bundan önceki bölüme geri dönmem gerekiyor.

Beni hastane binasının arka girişinden, leş kokulu çöp bidonları arasından geçirerek loş koridorlara götürdüler ve damarıma sapladıkları serumla birlikte tekerlekli bir yatağa yatırdılar.

Ambulansla getirenler, seslerin yankılandığı koridorlarda ne kadar bağırırlarsa da hastanedekiler görünmedi. İçinde bir sıvı olan serum torbasını yukarıya kaldırıp tutması için başıma birini dikmişlerdi. Koridorda başkaları da vardı, ucuz sigaralarının dumanlarını içlerine çekip üfleyen iyice kocamış erkekler, kadınlar merakla suratıma bakıp duruyorlardı. Dünyanın acısını çekmiş yüz hatları arasından parlayan gözlerindeki ifadeden, içimde pek can kalmadığını anladım.

Aralarından biri, ağır işiten birine sorar gibi bağırarak, "Acaba nesi var?" dedi.

"Nesi olacak, kör müsünüz, enfarktüs geçiriyor, görmüyor musunuz?" diye yanıtladı ağır işiten.

Sinirli bir tonla ve çok yüksek sesle söyleneni tepemde duydum.

"Sizin de başınıza gelir bir gün, meraklanmayın. Utanın benimle böyle konuştuğunuz için."

Sustular, sadece etrafımda dolaşanların sürüdükları

ayaklarının çıkardığı sesleri işittim, sonra başka konulara geçerek yüksek sesle birbirlerinin sözünü keserek konuşmaya devam ettiler.

Daha sonra saçları sarıya boyalı, kısa beyaz önlüklü iriyarı bir kadın geldi, elinde tuttuğu kocaman salatalığı ısıriyordu. Uzamış sarı saçlarının köklerinden asıl saç rengi meydana çıkmıştı, ruju dudaklarının kenarına bulamıştı, iri ve güçlü ellerinin tırnaklarındaki kırmızı oje yer yer dökülmüştü. Uzaktaki bir odada ambulansçılar yüksek sesle konuşup gülüşürlerken iriyarı kadın, elindeki salatalığı ısırarak yatağıma yapıştı ve büyük bir odaya doğru isteksizce sürmeye başladı.

Arada bir, "Dikkat edin o torbaya!" diye bağıriyordu, çünkü birkaç kere kapılara, duvarlara tosladık.

Odanın ortasındaki menzimize varınca, "Pödrös Bey, siz artık yatağına dönebilirsiniz," diye bağırdı.

Serum torbasını yaşlı adamın elinden alıp askıya geçirdi.

"Teşekkür ederiz yardımınıza, çok güzel yaptınız bu işi."

O zamana kadar herhalde yaşlı adamın tuttuğu ceketimi de ardından fırlattı.

"Bakın hele şunun pijamasına, gene altını ıslatmış. Kızınız ne kadar pijama taşısa başa çıkamıyor, hepsine işiyorsunuz."

Gülüşerek çıktılar.

Gelişigüzel çekilmiş yeşil perdelerin arkasında, göğüslerinden kâh hırıltı, kâh ısıklar çıkan, bazen derinden, bazen hafiften inleyen birileri kaderlerine terk edildi.

Odanın kocaman pencereleri kapalıydı. Kirli camın ardından kazan dairesi görölüyordu, hiçliğe uzanan uzun demir borusundan uğultuyla buhar fışkırtan bir kazan dairesi.

Neon lambaların ölü ışığında iki boş yatak gördüm.

Hava yoktu.

İriyarı hantal kadın, giyile giyile yamulmuş kirli beyaz ayakkabılarını sürüyerek geldi, ceketimi aldı ve tek söz söylemeden gitti.

Fikrimi beyan edecek, duygularımı açıklayacak durumda değildim, ama nerede olduğumu anladım. Yeşil perdelerin arkasında eski makineler takırdıyor, üfleyp püflüyor, verileri yazıyor, gerekli miktarda kâğıt, mürekkep ve ilaç dağıtıyordu.

İriyarı kadın geri geldi, sonra bu lanet olası serviste boktan bir elbise askısı bulamadığı için küfrederek yeşil perdelerin arasından kayboldu. Kimse duymayacakmış gibi sövüyordu. "Anasını sattığımın yeri..." Aslında söylediği banaydı, açıktı bu, bana iyi davranacağını, ama burada beni zor günlerin beklediğini haber veriyordu adeta. Çiğ insanlar, birine yakınlık duyduklarını çok defa böyle ifade ederler. Metal dolabın kapağını çarptı, sonra gene ayaklarını sürüyerek gitti ve sesler kesildi. Varlığımı daha da göze çarpmaz hale getirmek için gözlerimi yumdum.

Harikulâde bir bakış sımsıcak sardı beni.

Bir insan figürü, tekerlekli sedyenin ayakucunda duruyordu, kısa boyluydu, ilk gençlik çağında biri gibi kırılıyordu. Önü açık doktor gömleğinin altına beyaz pantolon, beyaz gömlek giymişti, gövdesi yoktu adeta. İncecik eller, bacaklar, belki biraz büyücek bir karın. Neon ışığında pırl pırl parlayan kabak kafasını kaldırarak endişe ve heyecan dolu gözlerle dikkatle baktı. Bakışlarım onu rahatsız etmedi, çünkü bir çocuğunkiler gibi kocaman kocaman açılmış bilgin gözleriyle, bir nesneyi ya da bir gözüngüyü görmek istercesine bakıyordu. Heyecanlıydı, buşu içindeydi sanki, olanca dikkati nesne ile içgüdü

arasına, başka bir deyişle ilk izlenimi arasına bölünmüştü. Heyecandan iki elini birden dua etmeye hazırlanır gibi dudaklarına götürdü. Yapısında derinlemesine bir çilecilik hissediliyordu, yalnız dikkati değil, yaratılış karşısında duyduğu ve hemen hiç gizlemediği huşu, kırılğan kemikleri, kemerli zayıf burnu, uzun, ince parmakları... Hemen çekindim ondan. Oysa aslında başkalarının her gün aralarından kovdukları, dışlanan, kovalanan bir av hayvanı gibiydi.

Tam o sırada, nihayet ceketimi geçirecek bir askı bulduğu için adımlarını sürüyerek geri gelen iriyarı hemşireye ürkekçe geri çekilip yol verdi.

Kadın, "Bütün eşyalarınızı dolaba kilitleyeceğim merak etmeyin," dedi, en azından kendisinin hiçbir şey aşırmayacağı hakkında teminat vermek ister gibi söyledi bunu. Büyük bir özenle, "Böyle pahalı bir ceket öylesine asıvermek yazık olur," dedi. Beni şimdi o kadar itinayla soyacaklarmış ki farkına bile varmayacakmışım. Güldü, çok iyi hissedecektim kendimi burada, sonra hiçbir sebebi olmadan koridora doğru bağırdı. Birbiri ardına birçok kez bir kadın ismi haykırdı, ama gelen giden olmadı. Serum torbasını dikkatlice kaydıracaklarmış; sonra ceketimin kumaşını sordu. Söyleyebilirdim aslında ama ipek ve kaşmir sözcüklerini aşırı buldum. Hiçbir fikrim yok demeyi uygun gördüm. O arada biri gelip tepemdeki serum torbasını inceledi. Hakikaten serum torbasını gömleğimin kolundan ustaca kaydırıp geçirdiler, arada ikisi de iriyarı hemşirenin avaz avaz bağırarak çağırdığı kadına küfürler yağdırdı. Üstümde, şimdiki halime hiç yakışmayan siyah slipten başka bir şey bırakmadılar. Saatimi de çıkardılar kolumdan. İriyarı kadın, "Şimdi kendinizi gerin," dedi ve hemen de farkına bile varmadan beni hastane yatağına aktardılar.

Yatağa serildim. Dışarıda sis uğuldamaya devam ediyordu. Bütün eşyalarını götürdüler. Serum sessizce, damla damla içime akıyordu.

Saat dokuz buçuk olmalıydı.

Bu korkunç ses uyumsuzluğunda konuşabilsem bari. Her anlatımın anası, Polymnia¹, merhamet et bana, sıradan sözlerle Styks'² geçmeme yardım et.

Sanki gizlendikleri yerden bu ânı bekliyorlarmış gibi birdenbire doluşuverdiler odaya, birçok yerden geldiler; koridordan girdiler, yeşil perdelerin arasından çıktılar. Biri o zamana kadar fark etmediğim yan kapıdan girdi. Kanımı akaçladılar adeta, üzerlerine etiketler yapıştırmış cam tüplere doldurdular. EKG aletinin sülüklerini, lastik kayışlarını, göğsüme, bileklerime bağladılar. Serum torbasını bir şişeye değiştirdiler. Kolumu pompaladılar. Bedensel varlığımın büyülediği keskin bakışlı bir doktor girdi içeriye, arkasında saygılı bir uzaklıkla onu izleyen kuzguni siyah saçlı bir genç. Üzerime doğru eğilince yağlı saçları siyah kıllarla dolu alınına döküldü. Çenesindeki ve kemikli yüzündeki sert ve sık kıllar cilalanmış gibi parlıyordu, burnundaki kocaman gözeneklerin çukurlarında yağ birikintileri toplanmıştı. Önce biri kalbimin atışlarını dinliyor, sonra yer değiştiriyorlar, bu sefer öbürü dinliyordu. Birine dilimi göstermem gerekirse diğerine de göstermek zorunda kalıyordum. Bilinen sonuca kekeleyerek varıyorduk sanki. Bu işlemlere verilen kısa aralarda yatağın ayakucunda duran iriyarı kadın hep bir şeyler sordu durdu. Verdiğim cevapları pencere denizliğine se-

1. Eski Yunan mitolojisinde, anlatı sanatının, şarkının ve dansın koruyucusu Musa.

2. Yunan mitolojisinde yer altı dünyasındaki tırmaklardan biri.

rili kâğıtlara not ediyordu. Arada bir de iki hemşireye sınırlı sınırlı, "Öyle değil, böyle," diye söyleniyordu. Kabak kafalı doktora daha da sınırlı bir sesle çıkıştı. Ne bu yani, bekleyemez miydi hastanın cümlesini bitirmesini.

Gerekirse durumum hakkında kime bilgi verebileceklerini sordu.

Nefesimi tutmak zorundan kurtulduğumda, "Karıma," diyebildim.

Telefonunu vermeliymişim.

Telefon numarasını vermemek bana daha akıllıca geldi. Gecenin bir vaktinde telefon etmeyin, demem belli ki boşuna olacaktı. Matbaa provalarının düzeltisi yanında şimdi benim için en önemli şey bu olmuştu. Nasıl yaparsam da korkutmasalar karımı. Aslında yok çaresi. Bari gecesini kurtarabilsem. Buradan iki yüz yirmi kilometre uzakta, şimdi telefon ederlerse çaresizlik içinde sabah erken saatlerde kalkan o korkunç treni beklemekten başka bir şey gelmez elinden.

Ceketimin iç cebinden not defterimi çıkarmalarını rica ettim, bir arkadaşına telefon etsinler daha iyi.

Rica etsinler ondan, evime gitsin, anahtarı var, sabaha kadar düzeltsin o matbaa provalarını elyazmasına bakarak. Ama lütfen unutmayın el yazmasına bakarak, elyazması temelinde. İriyarı kadın biraz şaşırıldı, ama bu alışılmamış rica hoşuna gitmişe benziyordu. O arada doktor, peşinde asistanıyla sessizce gitti, hemşireler de alelacele çıktılar, çünkü bir yerlerde birinin nefesi giderek daha hırıltılı çıkmaya başlamıştı. Hırıltıların etrafında dehşetli bir gürültü, bağırsık çağırış başladı. Yere bir şey düştü, metal bir alet taşa dağıldı, perdenin arkasından dışarı koştular, sonra geri koştular. Biri elinde, muzaffer bir tavırla yukarıyla kaldırdığı enjektörle daha hızlı gitmek için odanın taş döşemesinden kayarak geçti.

Birden beklenmedik bir sessizlik oldu.

Bir süre sonra doktor ve asistanı memnun bir halde geri geldiler, doktorun elinde muzaffer bir edayla havaya kaldırdığı dolu bir enjektör vardı. İğneyi hemen serumu nakleden lastik boruya daldırdı.

Büyük bir özenle son damlasına kadar içine sıktı, etkisini görmek için dikkatle yüzüme bakıyorlardı. Arada iriyarı kadın gürültüyle geri geldi, boşuna uğraşıyormuş.

Sabrı tükenmek üzereymiş.

Başımdakiler, can çekişenin hırıltılarını duyunca yine yeşil perdelerin arasından kayboldular.

Sonra bir kere daha telefon etmeyi deneyecekmiş, ama şimdi şu kayıtları bitirmeliymişiz. Ama korkmamalıymışım, zoru benim arkadaşımınla değilmiş.

Zorunun kiminle olduğunu sordum.

Sinirli bir sesle, "Siz onu bırakın da her gün muntazaman dışarı çıkıyor musunuz, onu söyleyin?" dedi.

"Evet, çıkıyorum."

"Tanrım sen sabır ver," yeşil perdelelerin arkasındakiler kimin gece nöbetinde olacağını anlaşılar diye yüksek sesle söyledi bunu.

"Peki ne renk, yumuşak mı, katı mı?"

Daha sorularla cevaplar bitmeden doktorla asistanı geldiler, yine dolu bir enjektörle.

İriyarı kadın hemen dışarıya fırladı, ama giderken bana seslendi, merak etmeyeymişim, arkadaşımı yine arayacakmış.

Hani insan sonunda yabancılar kendisine yardım ettiği için minnettar oluyor. Vücutuma bu kadar özenle şırınga ettikleri şey, herhalde bana yarayacaktır.

Yatağımın ayakucunda sessizce durdular, dikkatle yüzümü inceliyorlardı.

İçimde bir şeyi yerinden oynattılar. İlk hissim bu oldu. Sanki bir yerlerde olağanüstü gücü olan bir aspiira-

törü, bir elektrikli süpürgeyi işletmeye başladılar. Ama yanlışlıkla emiciye değil de üfleyciye bağlanmış gibiydi. Benim dışımda, benden başka bir şey var, bedenimin içinde bir şey, olağanüstü bir kuvvetle hissettiriyor kendini. Ağırılık kitlesi yerinden oynadı.

İriyarı kadının geri geldiğini gördüm, yüzünden okunan derin bir küçümsemeyle doktorların arkasından geçti. Ben gidiyorum artık.

Omzunu silkerek, "Serserinin teki olmalı sizin arkadaşınız," dediğini duydum. Ama aslında uçarı dostumdan onu tanımadan hoşlandığını anladım.

Böyle iriyarı kadınlar çığ ve kaba olurlar. Sarıya boyadıkları saçlarının diplerinin çıkmasına aldırış etmezler, bulaşmış rujlarını düzeltme zahmetine katlanmazlar, tırnaklarındaki kan kırmızı ojenin yer yer dökülmüş olması ilgilendirmez onları; ama insanın ciğerini sökerler. Elindeki kâğıtlara bakarak sorularını sürdürmek istedi.

Ona minnetle gülümsemeye yetti gücüm.

Ölüm sahiden yakaladı beni, hayattan ayırıyoruz.

Ama insan kendi içinde tek başına, yalnız değil. Diğerinin çekimine kapılıyorum, ruhum götürüyor beni.

Ruhu öyle hafif bir şey sanmayın, tam tersine güçlü ve özlü.

Duyulabilecek kadar yüksek sesle, "Karımın telefon numarasını versem iyi olacak," dedim.

İriyarı kadın not defterini ve kalemini eline alırken hayretle yüzüme baktı. Sanki biraz korkarak, biraz da kızarak, ne oluyor yani şimdi buna, daha neler icat edecek acaba, dercesine dikkatle. İyi olurdu, şimdi ölüyorum sizi rahatsız ettiğim için kusura bakmayın, diye cevap verebilmek. Evet, şimdi gidiyorum, gerçekten böyle

düşündüm. Abartılı sözlerle onları ürkütmek istemedim, kaldı ki anlatacak zamanım da kalmamıştı.

Usulca, "Galiba bayılıyorum," dedim.

Mesleğim icabı anlatım, her durumda en iyi seçimi yapmayı gerektirdiğinden bunu söylemek o kadar büyük ölçüde zaman ve enerji tüketimi gerektirdi, ağırlık kitle- si o kadar kuvvetle yerinden oynadı ve sarsıldı ki, telefon numarasını söylemeye gücüm yetmedi. Bu yüzden tam da ölümüm ânında inanılmaz derecede gülünç duruma düştüm. Hani o masaldaki, son nefesini verirken büyük sırtını açıklamak için, "Sevgili oğlum," diye fısıldayan pinti ihtiyar gibi.

Bir çömlek dolusu çalıntı altını o büyük yaban ar- mudu ağacından üç adım mesafeye gömdüm.

Biliyor ama söyleyemiyor işte. Bir zamanlar yüce olan şeylerin, aslında masalda olduğu kadar sıradan ol- masından mutluluk duydum. Bu mutluluğun bilinciyle oradan ayrıldım; ama iriyarı kadının not defterini ve kur- şunkalemini bir kanara atıp koşarak dışarıya çıktığını gö- rebildim. Beyaz gömlekli iki erkek hafifçe açık dudakları ve fal taşı gibi gözleriyle üstüme atıldı.

Karşı konulmaz bir kuvvet götürüyordu beni ve oradan geriye baktığımda gördüklerim beni gerçekten büyüledi.

Son nefesimi verirken bile, adap edep bilen birinin yapması gerektiği gibi, onlara doğruyu söylememiş ol- maktan inanılmaz bir sevinç duydum.

Asistanın serum askısına nasıl atıldığını da görebil- dim, çünkü diğeri göğsüme saldınca serum askısı az da- ha devriliyordu. Kolumdan şu iğneyi de çekip çıkarsalar...

Bakalım şimdi neredeyiz.

İnsanın içini öyle bir bütünlük duygusu dolduruyor ki şu kahrolası fani dünyada bu olsa olsa dinî vecit duygusuna ya da aşkın mest edişine benzetilebilir. Kadımlar için muhtemelen dünyaya çocuk getirmek böyle bir duygudur. Kimi kadınlar doğum sırasında sevincin ve ağrının birbirine karıştığını, bunun da kozmik muazzamlıkta erotik bir maceraya dönüştüğünü söylerler.

Dışarıya doğru gidiyordum, bu bir şeyin çekimi, bir vaat değil, yaratan kuvvetin algılanmasıydı. Bütünlük duygusu seni kendi içinde kendin yapıyor. Alıp götürdü beni. Ama bayılma sırasında olduğu gibi bilincimin dışına doğru değil, bilincimin içine doğru gidiyorum. Aynı anda hem içeriden hem dışarıdan, karşı konulamaz bir kuvvet götürüyor beni, zaten artık bilincin de böyle bir ayırım yapmasının anlamı yok. Kişiye ve tutkuya ait olan her şeyin ötesine geçtik.

Seni soymuşlar, herhangi bir an, herhangi bir uzvuna, hayat kurtarıcı herhangi bir müdahaleye hazır bir durumda çarşafın üzerine serilmiş yatıyorsun. Ağrı, nefes darlığı, ölüm korkusu, nabız iki yüz, bütün bunlara rağmen duyularında hafiften uyanan narsistik ve teşhirci bir memnuniyet var.

O kadar da fena değilim hani.

İnsan ölüm döşeğindeyken bile hayatın sadomazoşist temel yapısına kendisini uyduruyor. Etrafında pervane olsunlar, hizmet etsinler istiyor, son nefesine kadar öç alıyor.

Ama telefon numarasını söyleyemiyorum artık. Film koptu. Yatağı görmüyorum, iriyarı hemşireyi görmüyorum. Ana şalteri kapadılar. Öteki film devam ediyor. Boşlukta dalgalanıyor. Bu filmde büyük düşünsel kavra-

maların yahut büyük aşk birlikteliklerinin verdiği sevinçten bir şeyler var, başka türlü ifade edemeyeceğim. Ömrüm boyunca da bunu biliyordum, ama böyle olacağını tasavvur edememiştim. Evet. Kuvvet benim dışımda ve içimde hareket ediyor, beni dışarıya itti ve içine çekti, artık beden değilim, bunun için de artık ne düşünsel ne de duygusal kavramlara bağlıyım. Bunun gibi bir şey. Şimdi ölmekte olduğumu biliyorum. Buna ne seviniyorum ne üzülüyorum. Şimdiye kadar bildiğim, tanıdığım hiçbir duygu kalmadı. Ama unutmuyorum da. Belki şöyle diyebilirim, önünde kişiye özgü zamanın tarihi açılıyor, ama aynı anda hem ileriye doğru hem geriye doğru bu açılma. Ölümün artık ne zaman ne mekân içinde sınırları var. Ne olacağını biliyorum, eğer istersem ne olduğunu görebilirim ve ne olduğunu çok iyi biliyorum.

Belleğimin bütünü baştan başa yaşıyorum, mekânın algılanması da aynı şekilde oluyor. İç içeler. Düşünsel olarak harikulade hermafrodit bir hal, tam bir öfori.

Zamanın bütünlüğünde maalesef Tanrı'yı göremedim, itiraf etmeliyim ki mevcut değil, yazık, inanmıştım. Ne kadar gülünçmüşüm o insana özgü saf inancım. Fena halde yanılmışım. Ama kuvvet, insanın her türlü hayalinden daha muazzam. Herhalde vücudum bunu hayal edemeyecek kadar kuvvetliydi. Oysa ruhun belleği tanrıların tasviriyle uyarıda bulunmuştu. Yaratan güç şimdi seni geri alıyor. Bu arada bilincimde zaman hâlâ işlemeye devam ediyor, zamanı terk ederken birbirinden ayrılmış zaman tabakalarına, olaylara geriye doğru bakıyorum. Zamansızlık içinde unutmanın yeri yokmuş meğer. Daha iyisini bulamadıkları için buna, ölümü ânında insanın tüm hayatı gözlerinin önünden film şeridi gibi geçer, demişler. Doğrusunu isterseniz hiçbir şeyin geçtiği yok. Ama nihayet her şeyi berrak görüyorsun, zira za-

mansızlık içinde hatırlamanın yeri yok. İnsan bütün bir hayat boyunca bunu anlayamamış, çünkü bedenini ve ruhunu tek bir bütün olarak görememiş.

Bedeninden geçilip ruhuna dokunulamamış.

Demek oluyor ki insanın ölümüyle aslında şimdiye kadar da ona ait olmayan şey ayrılıyor. Bu da muhtemelen dile bağlı kavramsal bir düşünceden başka bir şey değil. Diğerlerinin topluluğuna bununla bağlıydı. Önce ezeli bedensel duyulardan kurtulmak, sonra da o kadar önem atfedilen düşünceden. Kavramsal düşüncenin de mevcut olmadığı başlangıç haline geri dönüş, görme ve algılama arasında da fark kalmıyor. Düşünce ayrılınca bilincin duyu ve duygu, zihin ve idrak yetilerinin içeriği arasındaki çapraz bağ da yok oluyor. Bununla aynı zamanda bu bilinç içeriklerinin kişinin sıradan öyküsünden tamamen bağımsız olarak yaratıcı kuvvetin kaynağına, o evrensel yapıya nasıl bağlı olduğu, beyin sapında görsel olarak yer alıyor; ama bu perspektiften bile algılamıyor. Ne yazık ki Macarcada bu oluşumu tarif edebilecek bir fiil mevcut değil.

Söz konusu olan ufacık, tek bir hareket. Bir yerden dönüp bu hareketle kendini başka bir yerde bulmak. Bunun Almancada tanımlayıcı bir fiili var: *umkippen*. Fransızcada da akıl, buna bir karşılık bulmuş: *basculer*.

Öbür tarafa devrilmek, korunmuşluğun ve kuvvetin bir arada var olduğu karanlık boşluktan başka tarafa devrilmek, düşmek.

Korunmuşluğun ve kuvvetin kozmosundan çıkmak, öbür yana dönmek, tek mümkün olan başlangıç durumundan ayrılmak.

Devriliyorum, bir yere giriyorum, nereye girdiğimi,

neye uğradığımı hiç mi hiç bilmeden düşünüyorum oraya. Kuvvet beni koyu karanlık boşluktan itiyor, mesafenin olduğu, havanın olmadığı, sınır çizgisinin olduğu ama bütün bu nesnelere özgün kavramlarının olmadığı bir yere yuvarlanıyorum.

Bu arada bilincin yerini göz kamaştırıcı bir ışık dolduruyor.

Başlangıç durumuna kıyasla tanınmayan türden. Şöyle diyelim, duyumsal olarak her haliyle tanınan, kavramsal olarak ise tümüyle bilinmeyen kâinat. Benim hareketime kuvvet yön veriyor. Kuvvet beni sonsuzun bilinen kozmosundan başka tarafa çevirdi. Hareket etme, dönme, kısırdama, mekânın değişmesi ilk defa oluyor, ilk defa devinimin belirli bir yönü olduğunu görüyorum. Bakıyorum gene de birçok şeyin adı var. Ama her şeyin yok. Kavramsal düşünce bakımından zengin geçen bir hayatın tecrübesiyle, geriye, ilk defa olduğu için ve kavramı da olmadığı için düşünemediğim şeye bakıyorum. İlk defa başıma geleni bildiğim kavramlarla idrak etmekten acizim, soyutlama tecrübelerimi harekete geçiriyorum. Bizim dünyamızın diliyle buna, beni kozmik olarak şaşırttı da diyebiliriz. Çünkü anlaşılıyor ki soyut düşünce, kavramsal düşünce düzeyinin de ötesinde.

İlk defa ve son defanın ayrılmalarına imkân yok.

“Analar bacaklarını iki yana açıp bir mezara doğururlar.”¹

Soyutlama düzeyinden geriye doğru bakınca Samuel Beckett'in gerçekten haklı olduğunu anlamak, ifade ede-

1. Samuel Beckett. *Godot'yu Beklerken*.

meyeceğim kadar sevindirdi beni. Annem bedenimi doğurmuştu, ben bedenimin ölümünü doğuruyorum.

O ışığı hiç görmemiştim, adını bilmiyorum.

Gerçi Tanrı ışık evreninde de görülüyor, ama ışık yine de onun aslına en uygun düşen benzetisi. Önceki hayatımda sadece sözcüklerin değeri ve değerlendirilmesiyle uğraşan bir yazar değil, ışığın içeriğiyle meşgul olan bir fotoğrafçı da olmam, tanımlama bakımından eğlenceli bir avantaj oluyor benim için.

Uzaktaki bir kaynaktan çıkan, dağılan, yaygın bir ışık. Bir kuvvet oraya doğru sürüklüyor beni ve geriye bakan bilinç, amacın ne olduğunu yakınlaşmanın hızından anlayabiliyor. Kuvvet beni onunla birleştirecek. Ölümüm doğumum olacak. Oraya yaklaştıkça ışığın niteliği değişmedi, anlatılabilir oldu. Gayet kuvvetli ışınlar saçan bir ışık kaynağının önüne buzlu cam konulmuş gibi, ışık öyle, doğrudan değil, maskelenmiş.

Oval bir ağızın, adamakıllı kıvrımlı kenarlarında kırılıyor.

Bulutlu bir havada, bir mağaranın dibinden dış dünyanın görüldüğü gibi. Sonra uzun bir yol, oraya varmak için ne kadar gidilmesi gerektiğini kestiremeyeceği kadar uzun. Yolu tanımıyor, hiç geçmediği bir yol.

Kimliğini de bilmiyor, herhangi bir zaman, herhangi bir şey yapması gerekecek bir kimlik.

Aslında bu yolun ne anlama geldiğini de anlamayacak, o ışık kaynağına doğru önüne geçilemeyecek bir şekilde götüren kuvvet olmasa.

Ama işte bundan ötürü, bilinci olmayan kendisi hakkında bilgisi var, ışığın devamlılığı bulunduğu pozisyonu belirliyor.

Kendi kendine, demek doğum yolu bu, diyor; son de-

rece ilginç buluyor bunu ve bu saptamasından çok memnun oluyor. Ölüm zamanımdan dışarıya bakıyorum, o kadar ilgilendiriyor ki doğumum, hele bir bakayım benim bırakmak üzere olduğum dünyada şimdi neler oluyor. Ve işte görüyorum bir elin, göğsüme bir şey bağladığını ya da bağlanan bir şeyi çözdüğünü. Eller birtakım kablolarla savaş halinde. Ama bakıyorum ışık kaynağına oranla pozisyonum adamakıllı değişiyor. Sanki dosdoğru ışık kaynağına doğru ilerlemiyorum, kaymıyorum artık, muazzam bir kuvvet çeviriyor, kaydırıyor, döndürüyor beni. Sanki mekânın düzenli damarları ya da tırtıkları varmış gibi. Mağaranın oval ağzı kayboluyor. İki avuç daha göğsüme abanmış. Avuçların ağırlığını duymuyorum, ama şu anda kaburgalarımı kırdıklarını çok iyi anlıyorum. Bir insan gölgesinin üstüme eğildiğini görüyorum, bedeninin tüm ağırlığını tempoyla avucundan içime sokuşturuyor. Asistan herhalde, diyorum. Tavandaki neonların buz gibi soğuk ışığında ölümden dışarıya bakıyorum.

Karnıma kadar gördüm vücudumu.

Mantegna¹, İsa tasvirinde, kocaman çıplak tabanlarından bakarak İsa'nın çıplak bedenini perspektif bir şekilde kısaltmıştır. Kendi bedenimi o kadar belirgin, gülünç denebilecek kısa bir perspektiften gördüm, döşemenin kocaman karolarında yatıyordu. Biraz acayip geldi, zira görüş açım döşemeye yayılma pozisyonunun imkân vereceğinden biraz daha yüksekteydi. Kuşkucu bilincim bunu merakla inceledi, hadisenin alışılmamışlığı yüzünden açıklayıcı bilgilerin yerini araştırıyordu, üstelik deneyim olarak bunları belleğin neresine hangi bölümüne

..1: Andrea Mantegna (1431-1506). İtalyan Rönesans ressamı.

yerleştireceği de sorun olmuştu. Baktığım yerden daha yüksekte duran bir fotoğraf makinesinden resim çeker gibiydim. Bilincimde bu olgunun açıklanması için gerekli sözcükler eksikti. Olaylara ironik bakma yetim kalmıştı biraz. Fotoğrafçı gözüyle bakma yetisi de.

Büyük bir gayretle çalışan elleri, iyi niyetli bir hoşgörüyle seyrediyordum, ellerdeki kılları, bilincimin çırpınığını, bir türlü açıklayamadığım kendi optik yanılsamamı. Fotoğraf makinesinin gerçekte olması gereken yerden yüksekte olması dünya ötesi kavramına uygun düşüyordu.

Hafif bir ironiyle geriye bakıyorsun. Aceleye gerek yok, hayatından gerçekten uzaklaştıkça bunları öyle bir tempoyla ve öyle çeşitli düzeylerde çözeceksin ki.

Geriye bakış, bilincin aynı andaki çeşitli perspektiflerini içeriyor.

Şimdi farklı bilinç tabakalarını nihayet bir arada görebiliyorsun.

Dilbilimi olmadan önceki varoluşun yapıları, yani salt algının strüktürleri, bedensel süreçler için kullanılan adlarla eş zamanlı oluyor; ama içeriklerle her zaman ve tam anlamıyla örtüşmüyor. Olanlara dışarıdan bakıyorum, bakışım dışarıdan, oysa hayatım boyunca benimle birlikteydi ve şimdi de birlikte olmaya devam edecek. Bedensel duyum olmadığından kendimi ruh gibi yaşıyorum. Oysa yaşamım boyunca bana eşlik eden ve felsefe, sosyoloji, teoloji, psikoloji, antropoloji kavramlarının zengin ve sistemli hazinesini, kavramsal düşüncenin ötesinden emrime sunan bilincim, ruhun sadece dünyadan edindiği tecrübeleri biliyor. Yaratıcı gücün kozmik boyutlardaki işleyişinden haberi yok. Gerçi ruh bunu sürekli olarak hatırlatmış, ama bütün bir yaşam boyunca

bedensel varlığın hatırlama mekanizması bunu örtmüş, kapatmış. Yaratılış simetrik değilmiş. Bu kadar yeni deneyim hâlâ rahatça bilincime sığıyor.

Kuvvet beni bir kere daha döndürdü, yine itti, yavaşça çevirdi ve bir darbeyle yeniden ışığa doğru biraz daha götürdü.

Ama beni körleştirebilecek ve yok edebilecek olan ışığa ulaşamadım.

Vurguluyorum, ışığa doğru derinlerden dümdüz gitmedim, arada geriye döndüm.

Bir vidanın yivinde ilerliyormuş gibi. Öyle sanıyorum ki iki kere döndüm, ama bu tam dönüşler aynı zamanda olmadı. Görüş açım sanki iki defa yer değiştirdi. Kesintili bir devinimin söz konusu olduğu belliydi, ama bu ayrı bir bedensel duyu vermedi. Önceki hale, başlangıç durumuna kıyasla, kaynağı bilinmeyen bir tedirginlik, gerginlik yarattı, ama bunun benim bedensel duyum olduğunu iddia edemem. Belleğimdeki imgede ışık kaynağının bulunduğu yere kıyasla algı nesnesi aşağıdan yukarıya doğru hareket ediyor, yavaşça dönüyor ve o zaman duruyor. Mağaranın oval, kıvrımlı ağzını görüyorum. Sonra gene vidanın yivinde gider gibi hareket ediyorum, ışık kaynağı görünmüyor, demek ki bilincin mağara gibi gösterdiği mekânda soldan sağa doğru hareket etmişim. Bu iki belirgin kesintili hareket arasında, yani dönme ve yakınlaşma arasında kısa bir ara var. Duraklama. Kuvvet yeniden yakalayıp yine döndürünceye ve ışığa doğru itinceye kadar.

Hastane odasının neon ışıkları altında iki insan şekli üzerime eğilmişti. Üçüncüsü arka plandaydı, iriyarı hemşire kuşkulu bakışlarla, üstüme eğilmiş o ikisinin şimdi

ne yapacaklarına bakıyordu. Mavi rengin gölgelediği yüzlerindeki profesyonel dikkat, gizleyemedikleri sınırsız bir mutluluğa dönüştü. Başlarını rahatsızlık verici ışığa doğru kaldırıp güldüler.

Bu demekti ki, yine buradayım.

Başladığım cümleyi çabucak bitirdim. Telefon numarasını söyledim.

Nedense çok etkili oldu, yaptığımı biliyordum, iriyarı kadın şaşkınlığından bir çılgılık attı.

Yaptığım edepsizlik hoşuma gitti.

Artık bilincimin açık olduğuna, beyin hücrelerimin ölmediğine de seviniyorlardı. Yeni bir sevinç dalgasına kapılmalarından anladım ki aradan epey zaman geçmiş.

Kuvvetli elektrik akımı uygulamasının etkisiyle vücudum acayip bir şekilde titriyordu. Göğsümdeki deriden ve killardan duman çıkıyordu. Reanimasyonun damgası dağlamıştı etimi. Titriyor, tepiniyor, çırpınıyordum, ne kadar gayret etsem uzuvlarıma hükmedemiyordum. Her harekete, söze, aldığım nefese, varlığımın tümüne, kırılan kaburgalarımın gelen dayanılmaz bir sancı eşlik ediyordu. Birbirine vuran dişlerimle iriyarı hemşireden yardım istedim, gövdesinin olanca ağırlığıyla üstüme abanarak titrememi durdurmaya çalıştı.

Şimdi bunlara aldırılmamalıymışım, şimdi hiçbir şeye aldırılmamalıymışım, hepsini güzelce yoluna sokacaklarımış artık.

"Ben," dedim, titreyerek, "sanıyorum altımı ıslattım. Neden, bilmiyorum."

Yanık et kokusunu, şaşkın suskunluklarıyla çevrele-

diler. Bundan anladım ki, elektrik şokunun etkisinden donuma işemişim.

Hiçbir şeye aldırmamalıymışım, hiçbir şeye.

Çok sakinmiş gibi görünmeye çalışıyorlardı, kişisel mutluluklarını meslek onurlarının ardına gizlemişlerdi. Yeniden canlandırma için kullandıkları aygıtları uzaklaştırdılar; ama hazır durumda bekletiyorlardı. İş daha tamamen bitmiş değildi. Dişlerim titreyerek doktora ne olduğunu sordum, taze yanık yarasına dokunduğumda duyduğum acı, işaretparmağımı o anda durdurdu, sordum, "Reanimasyon mu?" diye. Dudaklarımdan dökülen yabancı sözcük, doktoru gitmek üzereyken birden durdurdu, şaşırarak geri dönüp baktı, bilincin bu derecesi ona çok gelmişti. Yatağı, benim yerime sallamak istemiş gibi iki eliyle kavradı. Can çekişen birine yaraşır şekilde hareket etmiyordum herhalde. Onu kırmışım gibi cevap verdi, "Evet, tabii, reanimasyon, doğru." Ne kadar zaman geçtiğini sordum. Kendim de bilmek istiyordum bilincimin gerçekten açık olup olmadığını. Düşündü, kendini toparlamaya çalıştı. Sonra cevap verdi, "Üç buçuk dakika."

Verdiği cevap inandırıcıydı, başka türlü yanıtlamazdı. Mesleğinin kurallarına göre bir şey söylemişti, ama gözlerinden anladım ki aslında ya bilmiyor ya da söylemek istemiyordu. Belki iki dakikaydı, belki altı dakikadan da fazlaydı. Üç buçuk dakika içinde milyonlarca yıl geçmişti. İnsanın ölümü ile doğumu birbirine değdiği vakit yaratılış gerçekleşiyor.

Ne olduğunu ancak eve döndükten çok çok sonra anladım.

O mağaranın bana hiç yabancı gelmeyen ince damarlı cidarı vardı. Fakat beynimi ne kadar kurcalasam da benim bildiğimin izine rastlayamamam bir yana, gerçek-

te'ne aradığımı bile söyleyemiyordum. Hayal meyal gördüğüm o damarları unutamadım. Sanki bir kuvvet, yüzeyi damar damar bir boru içinde yakalamıştı beni.

Onu aklından geçirmen bile seni yine yakalamasına yiyor. Zamansız ve sonsuz bir boşluk, damarlı yüzeyiyle beni kavrayarak ışığa doğru götürüyor. Belki damarlı değil de incecik kıvrımlı, plili demek daha doğru olacak. Dümdüz gitmiyordum, biraz aşağıdan gelerek ilerliyordum, kuvvet sanki başımdan tutmuş döndürmüştü beni ve hafiften yukarıya doğru eğik bir vaziyette götürüyordu.

İki defa döndürdü, evet böyle demek daha doğru.

Buna ilişkin bedensel bir hissim yok, ama sanki görüyorum bu hissi.

Bedensel duyunun soyut olabildiği yere geri dönmeyi arzuladım. Kuvvet beni başımdan yakalamış yüzeyi damarlı, ince kıvrımlı mekânda döndürmüştü, çıkışa doğru götürüyordu, belki de girişe doğru. Kim bilir?

Giriş ovaldi, yerinde duran oval bir şekil. Gayet zarif bir şekilde incelen bir oval, sağa doğru epeyce incelmış. Ağzın sağ tarafı sol tarafından daha fazla açıktı da diyebilirim. Simetrik değildi yani. Şeklin oval olduğu sol tarafından daha açıkça belli oluyordu. Kuvvet beni oraya doğru götürürken daha da açılmış gibi gelen bilincimde başka pek çok şey de geçiyordu. Eğer karanlığın ve ışığın o sınırını aşarsam geri dönüş olmadığını biliyordum. Ama bunun doğumum mu, yoksa ölümüm mü olduğunu söyleyemezdim. Daha vardı oraya ulaşmaya, henüz çıkışa erişememiştim.

Ertesi gün öğleyin, Kalp Cerrahi Kliniği'ne götürdüler. Her isteneni benden memnun kalacakları şekilde yapmaya çalıştım, ama ben kendim orada değildim.

Aradan birkaç gün geçti, ufak bir ameliyattan sonra

taburcu ettikleri vakit, insanın büyük kuşkular arasında "dünyevi hayat" adını verdiği ortama geri dönmeye çalıştım. En basit temel işlevleri yeniden yapmaya, bu fani dünyaya ilişkin bildiklerimi yeniden öğrenmeye gayret ettim. Elektrik süpürgesiyle halıyı süpürdüm. Toz, halı, döşemeler, bunların gerçek varlıklarını ciddiye almaya çalıştım. Çok acayip oldu.

İnsanı zorla geri getirirlerse ondan sonra hiçbir şeye ilgi duymuyor. Ne nesnelere, ne başka şeylere, ne bilgiye, ne kendi yaşam öyküsüne, hiçbir şeye. Duyuları oluyor, bir yere parmağını çarparsa acıyor, ama umurunda bile olmuyor.

Belki göğün tutarlı yapısı, gökyüzünün rengi. Bir bitkinin şekli. Magda'nın parfümünün kokusunda eski bir parfümünün anısı, bir kuşun uçuşu, daha ziyade elle tutulamayacak şeyler; bunun dışında hiçbir şey, hiç.

Başkalarının onu kabul etmesi için ne yapması gerektiğini biliyor, ama bütün ilişkilerini kendini zorlayarak yeniden kurması gerekiyor. Eşyanın strüktürdeki yerini değil başkaları için gerçek olan eşyanın kendisini görmesi gerekiyor. Elektrik süpürgesinin contalı borusunun kaba çıkıntılarını parmağında hissetmek.

Bu kadar basit.

Olanları bir kere daha düşünmem, beni yine alıp sürüklemesine yetti. Annemin rahminden doğum kanalına geçtim ve böylece de ölüm ânında geri döndüğüm başlangıç durumu son buldu.

Birinin somut bir benzeti yardımıyla, gerçek olayın geçtiği yeri tanıması gibi oldu.

Oval ağız, annemin iki yana çekilerek açılan vulva dudaklarıydı, ben onu doğum kanalı perspektifinden tanıyordum, on yıllardan beri ölü annemin vulva dudaklarını iki yana çektiler ya da ben doğmak için yaklaştıkça kendiliğinden giderek genişledi, açıldı.

Doğum odalarının pencerelerindeki buzluca, ışığı böyle süzer.

Uzun süre evden çıkmaya cesaret edemedim, çünkü hakikati bir kere öğrendikten, öğrendiğimi sandıktan sonra nesnelere gerçek varlığını ciddiye almak zor geldi. Karımdan on tane elbise askısı almasını, en güzellerini, en iyilerini, en pahalılarını seçmesini, hastaneye götürüp iriyarı kadına vermesini istedim. Elbise askısı aramak zorunda kalmasınlar bari.